

Για τη δυναδική εξουσία.

Για το σύνθημα του αφοπλισμού.

Γράμματα για την τακτική.

Επαγρύπνηση, επιφυλακτικότητα και αντοχή, σύντροφοι!

Η Επανάστασή μας.

Λόγος στη σύσκεψη των αντιπροσώπων των
Επιτροπών Φτωχολογιάς
των περιοχών της Κεντρικής Ρωσίας,
8 του Νοέμβρη 1918.

Σοσιαλισμός και θρησκεία.

Στη Μνήμη της Κομμούνας.

Τα διδάγματα της κομμούνας.

Φρίντριχ Ένγκελς.

Ο Καπιταλισμός και η Μετανάστευση.

Λένιν

ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΑΔΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Το βασικό ζήτημα κάθε επανάστασης είναι το ζήτημα της κρατικής εξουσίας. Χωρίς το ξεκαθάρισμα αυτού του ζητήματος δεν μπορεί να γίνει ούτε λόγος για οποιαδήποτε συνειδητή συμμετοχή στην επανάσταση, για να μην πούμε πια για την καθοδήγησή της.

Η πιο αξιοσημείωτη ιδιομορφία της επανάστασής μας βρίσκεται στο ότι δημιούργησε μια *δυαδική εξουσία*. Το γεγονός αυτό πρέπει, πρώτα απ' όλα, να το καταλάβουμε εμείς οι ίδιοι. Αν δεν το καταλάβουμε, δεν μπορούμε να προχωρήσουμε. Πρέπει να ξέρει κανείς να συμπληρώσει και να διορθώσει π.χ. τις παλιές «διατυπώσεις» του μπολσεβικισμού, γιατί, όπως αποδείχτηκε, ήταν γενικά σωστές, η συγκεκριμένη όμως πραγματοποίησή τους *παρουσιάστηκε* διαφορετική. Για δυαδική εξουσία *κανένας* δεν σκεπτόταν πρωύτερα και ούτε μπορούσε να σκεφτεί.

Σε τι συνίσταται η δυαδική εξουσία; Στο ότι πλάι στην Προσωρινή κυβέρνηση, στην κυβέρνηση της αστικής τάξης, σχηματίστηκε μια *άλλη κυβέρνηση*, αδύναμη ακόμη, εμβρυακή, μα που ωστόσο υπάρχει αναμφισβήτητα στην πραγματικότητα και αναπτύσσεται: τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών.

Ποια είναι η ταξική σύνθεση αυτής της άλλης κυβέρνησης; Το προλεταριάτο και η αγροτιά (ντυμένη τη στολή του φαντάρου). Ποιος είναι ο πολιτικός χαρακτήρας αυτής της κυβέρνησης; Είναι μια επαναστατική δικτατορία, δηλαδή εξουσία που στηρίζεται άμεσα στην επαναστατική κατάληψη, στην άμεση πρωτοβουλία των λαϊκών μαζών από τα κάτω, και *όχι στο νόμο* που έχει εκδόσει μια συγκεντρωτική κρατική εξουσία. Η εξουσία αυτή είναι εντελώς διαφορετικού είδους από την εξουσία που υπάρχει γενικά στην κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία του συνηθισμένου ως τα σήμερα τύπου που επικρατεί στις προηγμένες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Συχνά ξεχνούν αυτό το γεγονός, συχνά δεν βαθαίνουν σ' αυτό, ενώ σ' αυτό βρίσκεται όλη η ουσία. Η εξουσία *αυτή* είναι εξουσία *ιδιου τύπου* με την Κομμούνα του Παρισιού 1871. Τα βασικά γνωρίσματα αυτού του τύπου είναι: 1) πηγή της εξουσίας δεν είναι ο νόμος που έχει συζητηθεί προηγούμενα και ψηφιστεί από τη Βουλή, αλλά η άμεση πρωτοβουλία των λαϊκών μαζών από τα κάτω και τοπικά, ή άμεση «κατάληψη», για να χρησιμοποιήσουμε μια συνηθισμένη έκφραση, 2) αντικατάσταση της αστυνομίας και του στρατού, που είναι θεσμοί αποσπασμένοι από το λαό και αντίθετοι προς το λαό, με τον άμεσο εξοπλισμό όλου του λαού. Σε μια τέτοια εξουσία τη δημόσια τάξη περιφρουρούν *οι ίδιοι* οι ένοπλοι εργάτες και αγρότες, ο *ίδιος* ο ένοπλος λαός. 3) η υπαλληλία, η γραφειοκρατία είτε αντικαταστάινονται κι αυτές από την άμεση εξουσία του ίδιου του λαού, είτε μπαίνουν τουλάχιστον κάτω από έναν ιδιαίτερο έλεγχο, μετατρέπονται όχι μόνο σε αιρετές, μα και σε *ανακλητές* στην πρώτη απαίτηση του λαού, περιορίζονται στη θέση απλών εντολοδόχων, από στρώμα προνομιούχο με μεγάλες, αστικές, αποδοχές για τις «θεσούλες» μετατρέπονται σε εργάτες ενός ιδιαίτερου «όπλου», που η αμοιβή τους *δεν ξεπερνά* τη συνηθισμένη αμοιβή ενός καλού εργάτη.

Σ' αυτό και *μόνο* σ' αυτό βρίσκεται η *ουσία* της Κομμούνας του Παρισιού σαν κράτους ιδιαίτερου τύπου. Την ουσία αυτή την ξέχασαν και τη διαστρέβλωσαν οι κ.κ. Πλεχάνοφ (οι ανοιχτοί σωβινιστές που πρόδωσαν το μαρξισμό), οι Κάουτσκι (οι άνθρωποι του «κέντρου», δηλαδή οι ταλαντευόμενοι ανάμεσα στο σωβινισμό και το μαρξισμό) και γενικά όλοι οι σοσιαλδημοκράτες, σοσιαλεπαναστάτες κτλ. Που κυριαρχούν σήμερα.

Προσπαθούν να ξεμπερδέψουν με φράσεις, σιωπούν επίμονα, ξεγλιστρούν, συγχαίρουν χίλιες φορές εαυτούς και αλλήλους για την επανάσταση, μα δεν θέλουν να *σκεφτούν τι είναι* τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών. Δεν θέλουν να δουν την εξόφθαλμη αλήθεια ότι, εφόσον υπάρχουν αυτά τα Σοβιέτ, *εφόσον* τα Σοβιέτ αυτά αποτελούν εξουσία, υπάρχει στη Ρωσία κράτος *τύπου* Κομμούνας του Παρισιού.

Υπογράμμισα το «εφόσον». Επειδή η εξουσία αυτή είναι μόνο εμβρυακή. Αυτή μόνη της και με την ανοιχτή συμφωνία με την αστική Προσωρινή κυβέρνηση και με μια σειρά έμπρακτες παραχωρήσεις *παράδωσε* και *παράδινε* τις θέσεις της στην αστική τάξη.

Γιατί; Μήπως επειδή οι Τσχείτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και Σία κάνουν «λάθος»; Ανοησίες. Έτσι μπορεί να σκέπτεται ένας φιλισταίος, όχι όμως ένας μαρξιστής. Η αιτία είναι η *ανεπαρκής*

συνειδητότητα και οργάνωση των προλεταρίων και των αγροτών. Το «λάθος» των προαναφερόμενων αρχηγών βρίσκεται στη μικροαστική τους θέση, στο ότι *συσκοτίζουν* τη συνείδηση των εργατών, αντί να τη φωτίζουν, σπέρνουν μικροαστικές αυταπάτες, αντί να τις διαλύουν, *δυναμώνουν* την επιροή της αστικής τάξης στις μάζες, αντί να λυτρώνουν τις μάζες από την επιροή αυτή.

Από αυτά πρέπει να έχει γίνει ήδη φανερό, γιατί και οι σύντροφοί μας κάνουν τόσο πολλά λάθη, όταν βάζουν «απλώς» το ερώτημα: πρέπει να ανατρέψουμε αμέσως την Προσωρινή κυβέρνηση;

Απαντώ: 1) πρέπει να την ανατρέψουμε, γιατί είναι ολιγαρχική, αστική και όχι παλλαϊκή, δεν μπορεί να δώσει ούτε ειρήνη, ούτε ψωμί, ούτε πλήρη ελευθερία. 2) δεν πρέπει να την ανατρέψουμε τώρα, γιατί κρατιέται χάρη στην άμεση και έμμεση, τυπική και έμπρακτη *συμφωνία* με τα Σοβιέτ των εργατών βουλευτών, και πρώτα απ' όλα με το κύριο Σοβιέτ, το Σοβιέτ της Πετρούπολης. 3) γενικά δεν πρέπει να την «ανατρέψουμε» με το συνηθισμένο τρόπο, γιατί βασίζεται στην «*υποστήριξη*» που παρέχει στην αστική τάξη η *δεύτερη* κυβέρνηση, το Σοβιέτ των εργατών βουλευτών, και η κυβέρνηση αυτή είναι η μοναδικά δυνατή επαναστατική κυβέρνηση, που εκφράζει άμεσα τη συνείδηση και τη θέληση της πλειοψηφίας των εργατών και των αγροτών. Η ανθρωπότητα δεν έχει δημιουργήσει κι εμείς δεν ξέρουμε ως τα σήμερα ανώτερο, καλύτερο τύπο κυβέρνησης από τα Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών.

Οι συνειδητοί εργάτες, για να γίνουν εξουσία, πρέπει να κατακτήσουν με το μέρος τους την πλειοψηφία: *Όσο* δεν ασκείται βία ενάντια στις μάζες, άλλος δρόμος προς την εξουσία δεν υπάρχει. Εμείς δεν είμαστε μπλανκιστές, δεν είμαστε οπαδοί της κατάληψης της εξουσίας από μια μειοψηφία. Εμείς είμαστε μαρξιστές, οπαδοί της προλεταριακής ταξικής πάλης ενάντια στη μικροαστική μέθη, το σωβινισμό-αμυντισμό, τις κούφιες φράσεις, την εξάρτηση από την αστική τάξη.

Ας δημιουργήσουμε ένα προλεταριακό κομμουνιστικό κόμμα. Τα στοιχεία του τα δημιούργησαν ήδη οι καλύτεροι οπαδοί του μπολσεβικισμού. Ας συσπειρωθούμε για μια προλεταριακή ταξική δράση, και τότε ένας ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός προλεταρίων και *φτωχών* αγροτών θα περνά με το μέρος μας. Γιατί η ζωή θα διαλύει καθημερινά τις μικροαστικές αυταπάτες των «σοσιαλδημοκρατών», των Τσχείτζε, Στεκλόφ και λοιπών, των «σοσιαλεπαναστατών» και των ακόμη πιο «καθαρών» μικροαστών κτλ.κτλ.

Η αστική τάξη είναι υπέρ της μονοκρατορίας της αστικής τάξης.

Οι συνειδητοί εργάτες είναι υπέρ της μονοκρατορίας των Σοβιέτ των εργατών, των αγροτών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών, υπέρ μιας μονοκρατορίας προετοιμασμένης με το *φώτισμα* της προλεταριακής συνείδησης, με την *απαλλαγή* της από την επιροή της αστικής τάξης, και όχι με τυχοδιωκτισμούς.

Οι μικροαστοί – «σοσιαλδημοκράτες», σοσιαλεπαναστάτες κτλ.κτλ. – ταλαντεύονται και *εμποδίζουν* το φώτισμα αυτό, την απαλλαγή αυτή.

Αυτός είναι ο πραγματικός, ο *ταξικός*, συσχετισμός των δυνάμεων, που καθορίζει τα καθήκοντά μας.

«Πράβντα», αρ. φυλ. 28, 9 του Απρίλη 1917, Υπογραφή Ν. Λένιν.

Λένιν

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΤΟΥ «ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΥ»¹

Σε μια ολόκληρη σειρά χώρες, κυρίως μικρές που στέκουν παράμερα από τον τωρινό πόλεμο, λ.χ. στη Σουηδία, τη Νορβηγία, την Ολλανδία, την Ελβετία, ακούγονται φωνές υπέρ της αντικατάστασης του παλιού σημείου του σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος-μίνιμου: «πολιτοφυλακή» ή «εξοπλισμός του λαού» με ένα νέο: «αφοπλισμός». Στο όργανο της διεθνούς οργάνωσης των νέων «Jugend-Internationale» («Διεθνής των Νέων») δημοσιεύτηκε στο τεύχ. 3 άρθρο της Σύνταξης υπέρ του αφοπλισμού. Στις «Θέσεις» του Ρ. Γκρίμμ πάνω στο ζήτημα του πολέμου, που συντάχθηκαν για το συνέδριο του ελβετικού Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, βρίσκουμε μια παραχώρηση στην ιδέα του «αφοπλισμού». Στο ελβετικό περιοδικό «Neues Leben» («Νέα Ζωή») του 1915 η Ρόλαντ-Χόλστ τάσσεται τάχα υπέρ του «συμβιβασμού» και των δυο αιτημάτων, δηλαδή στην πράξη υπέρ της ίδιας παραχώρησης. Στο όργανο της διεθνούς αριστεράς «Vorboten» («Προάγγελος») δημοσιεύτηκε στο τεύχ. 2, άρθρο του ολλανδού μαρξιστή Βάινκοπ υπέρ του παλιού αιτήματος του εξοπλισμού του λαού. Οι σκανδιναβοί αριστεροί αποδέχονται τον «αφοπλισμό», όπως φαίνεται από τα άρθρα που δημοσιεύονται παρακάτω, αναγνωρίζοντας τότε-τότε ότι υπάρχει σ' αυτόν ένα στοιχείο πασιφισμού.

Ας εξετάσουμε από κοντά τις θέσεις των υπερασπιστών του αφοπλισμού.

Μια από τις βασικές προϋποθέσεις υπέρ του αφοπλισμού είναι ο παρακάτω συλλογισμός που δεν τον εκφράζουν πάντοτε άμεσα: εμείς είμαστε ενάντια στον πόλεμο, γενικά ενάντια σε κάθε πόλεμο, και η πιο κατηγορηματική, σαφής και αδιαμφισβήτητη έκφραση αυτής της άποψης μας είναι ακριβώς το αίτημα του αφοπλισμού.

Πόσο λαθεμένος είναι αυτός ο συλλογισμός το εξηγήσαμε στο άρθρο για την μπροσούρα του Γιούνιους, όπου και παραπέμπουμε τον αναγνώστη. Οι σοσιαλιστές δεν μπορούν να είναι ενάντια σε κάθε πόλεμο, αν δεν θέλουν να πάντων να είναι σοσιαλιστές. Δεν επιτρέπεται να αφήνουμε να μας τυφλώνει ο σημερινός ιμπεριαλιστικός πόλεμος. Για την ιμπεριαλιστική εποχή είναι τυπικοί οι τέτοιοι ακριβώς πόλεμοι ανάμεσα στις «μεγάλες» Δυνάμεις, δεν είναι όμως καθόλου αδύνατοι και δημοκρατικοί πόλεμοι και εξεγέρσεις, λ.χ. των καταπιεζόμενων εθνών ενάντια στα καταπιεστικά έθνη, για την απελευθέρωσή τους από το ζυγό. Είναι αναπόφευκτοι οι εμφύλιοι πόλεμοι του προλεταριάτου ενάντια στην αστική τάξη για το σοσιαλισμό.

Μπορεί και να γίνουν πόλεμοι του σοσιαλισμού που νίκησε σε μια χώρα, ενάντια σ άλλες, αστικές ή αντιδραστικές χώρες.

Ο αφοπλισμός είναι ιδανικό του σοσιαλισμού. Στη σοσιαλιστική κοινωνία δεν θα υπάρχουν πόλεμοι, συνεπώς θα πραγματοποιηθεί ο αφοπλισμός. Δεν είναι όμως σοσιαλιστής εκείνος που περιμένει να πραγματοποιηθεί ο σοσιαλισμός χωρίς την κοινωνική επανάσταση και τη δικτατορία του προλεταριάτου. Η δικτατορία είναι κρατική εξουσία στηριζόμενη άμεσα στη βία. Στην εποχή του 20ου αιώνα - όπως και γενικά στην εποχή του πολιτισμού- βία δεν είναι η γροθιά, και η μαγκούρα, αλλά ο στρατός. Το να συμπεριλάβουμε στο πρόγραμμα τον «αφοπλισμό» είναι σαν να λέμε γενικά: είμαστε ενάντια στη χρησιμοποίηση των όπλων. Σ' αυτό δεν υπάρχει ούτε κόκκος μαρξισμού, είναι σαν να λέμε: είμαστε ενάντια στη χρησιμοποίηση της βίας!

Ας σημειώσουμε ότι η διεθνής συζήτηση για το προκείμενο ζήτημα έγινε κυρίως, αν όχι αποκλειστικά, στη γερμανική γλώσσα. Στα γερμανικά όμως χρησιμοποιούνται δυο λέξεις που η διαφορά ανάμεσά τους δεν είναι εύκολο να αποδοθεί στα ρωσικά. Η μια σημαίνει κυρίως «αφοπλισμός», και χρησιμοποιείται λ.χ. από τον Κάουτσκι και τους καουτσκιστές με την έννοια της ελάττωσης των εξοπλισμών. Η άλλη σημαίνει κυρίως «αποστρατιωτικοποίηση» και χρησιμοποιείται κατά προτίμηση από τους αριστερούς με την έννοια της κατάργησης του милитарισμού, της κατάργησης κάθε милитаристικού (στρατοκρατικού) συστήματος. Στο άρθρο αυτό μιλάμε για τη δεύτερη διεκδίκηση που συνηθίζεται στους κύκλους ορισμένων επαναστατών σοσιαλδημοκρατών.

Το καουτσκιστικό κήρυγμα του αφοπλισμού, που απευθύνεται ακριβώς στις τωρινές κυβερνήσεις των ιμπεριαλιστικών μεγάλων Δυνάμεων, είναι χυδαιότατος ομορτοουνισμός, αστικός πασιφισμός που αποβλέπει στην πράξη - παρά τους «ευσεβείς πόθους» των μελίσσων

καουτσκιστών στην απομάκρυνση των εργατών από τον επαναστατικό αγώνα. Αφού με το κήρυγμα αυτό υποβάλλεται στους εργάτες η ιδέα ότι τάχα οι τωρινές, αστικές κυβερνήσεις των ιμπεριαλιστικών Δυνάμεων δεν είναι δεμένες με χιλιάδες νήματα του χρηματιστικού κεφαλαίου και με δεκάδες ή εκατοντάδες αντίστοιχες (δηλ. αρπακτικές, ληστρικές, που προετοιμάζουν τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο) μυστικές συνθήκες ανάμεσα τους.

Μια καταπιεζόμενη τάξη που δεν επιδιώκει να μάθει να χειρίζεται τα όπλα, να έχει όπλα, δεν θα άξιζε παρά να τη μεταχειρίζονται όπως μεταχειρίζονται τους δούλους. Δεν μπορούμε να ξεχάσουμε, αν δεν θέλουμε να μεταβληθούμε σε αστούς πασιφιστές ή οπορτουνιστές, ότι ζούμε σε ταξική κοινωνία και ότι απ αυτή δεν υπάρχει κι ούτε μπορεί να υπάρξει άλλη διέξοδος, εκτός από την ταξική πάλη και την ανατροπή της εξουσίας της κυρίαρχης τάξης.

Σε κάθε ταξική κοινωνία -άσχετα αν στηρίζεται στη δουλεία, στη δουλοπαροικία ή, όπως σήμερα, στη μισθωτή εργασία-η τάξη που καταπιέζει είναι ένοπλη. Όχι μόνο ο τωρινός τακτικός στρατός, μα και η τωρινή πολιτοφυλακή - ακόμη και στις πιο δημοκρατικές αστικές δημοκρατίες, π.χ. στην Ελβετία - είναι εξοπλισμός της αστικής τάξης ενάντια στο προλεταριάτο. Αυτό είναι μια τόσο στοιχειώδης αλήθεια, που νομίζω ότι δεν χρειάζεται να σταθούμε ιδιαίτερα σ αυτήν. Φτάνει να υπενθυμίσουμε τη χρησιμοποίηση του στρατού (μαζί και της ρεπουμπλικανο-δημοκρατικής πολιτοφυλακής) ενάντια στους απεργούς, φαινόμενο κοινό σ όλες ανεξαιρέτα τις καπιταλιστικές χώρες. Ο εξοπλισμός της αστικής τάξης ενάντια στο προλεταριάτο είναι ένα από τα πιο μεγάλα, βασικά και σπουδαιότερα γεγονότα της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας.

Και μπροστά σ ένα τέτοιο γεγονός προτείνουν στους επαναστάτες σοσιαλδημοκράτες να προβάλλουν το «αίτημα» του «αφοπλισμού»! Αυτό ισοδυναμεί με πλήρη εγκατάλειψη της άποψης της ταξικής πάλης, με παραίτηση από κάθε σκέψη για επανάσταση. Σύνθημα, μας πρέπει να είναι: εξοπλισμός του προλεταριάτου για να νικήσει, να απαλλοτριώσει και να αφοπλίσει την αστική τάξη. Αυτή είναι η μοναδικά δυνατή τακτική της επαναστατικής τάξης, τακτική που απορρέει από όλη την αντικειμενική ανάπτυξη του καπιταλιστικού μιλιταρισμού, και που υπαγορεύεται απ αυτή την ανάπτυξη. Μόνο αφού αφοπλίσει την αστική τάξη, μπορεί το προλεταριάτο, χωρίς να προδώσει την κοσμοϊστορική του αποστολή, να πετάξει στα παλιοσίδερα κάθε όπλο γενικά, και το προλεταριάτο θα το κάνει αυτό αναμφίβολα, αλλά μόνο τότε, σε καμιά περίπτωση νωρίτερα.

Αν ο τωρινός πόλεμος προκαλεί στους αντιδραστικούς χριστιανοσοσιαλιστές, στους κλασνάρηδες μικροαστούς μόνο φρίκη και τρόμο, μόνο αποστροφή προς κάθε χρησιμοποίηση των οπλών, προς το αίμα, το θάνατο κλπ., τότε πρέπει να πούμε: η καπιταλιστική κοινωνία ήταν και είναι πάντα μια φρίκη δίχως τέλος. Κι αν τώρα αυτός ο πόλεμος, ο πιο αντιδραστικός απ όλους τους πολέμους, ετοιμάζει σ αυτή την κοινωνία ένα τέλος γεμάτο φρίκη, εμείς δεν έχουμε κανένα λόγο να πέσουμε σε απόγνωση. Και στην αντικειμενική του σημασία το «αίτημα» του αφοπλισμού - ή σωστότερα: το ονειροπόλημα του αφοπλισμού-δεν είναι τίποτε άλλο παρά εκδήλωση ακριβώς απόγνωσης σε μια τέτοια περίοδο που μπροστά στα μάτια όλων προετοιμάζεται με τις δυνάμεις της ίδιας της αστικής τάξης ο μοναδικά νόμιμος και επαναστατικός πόλεμος, δηλαδή ο εμφύλιος πόλεμος ενάντια στην ιμπεριαλιστική αστική τάξη.

Όποιος πει ότι αυτό είναι θεωρία αποσπασμένη από τη ζωή, θα του θυμίσουμε δυο κοσμοϊστορικά γεγονότα: το ρόλο των τραστ και τη δουλειά των γυναικών στα εργοστάσια από το ένα μέρος, την Κομμούνα του 1871 και την εξέγερση του Δεκέμβρη του 1905 στη Ρωσία, από το άλλο.

Έργο της αστικής τάξης είναι να αναπτύσσει τα τραστ, να σπρώχνει τα γυναικόπαιδα στις φάμπρικες, να τα βασανίζει εκεί, να τα διαφθείρει και να τα καταδικάζει στην έσχατη φτώχεια.

Εμείς δεν «διεκδικούμε» μια τέτοια ανάπτυξη, δεν την «υποστηρίζουμε», παλεύουμε ενάντια της. Μα πώς παλεύουμε; Ξέρουμε ότι τα τραστ και η δουλειά των γυναικών στα εργοστάσια αποτελούν πρόοδο. Δεν θέλουμε να πάμε πίσω, στη χειροτεχνία, στον προμονοπωλιακό καπιταλισμό, στη σπιτική δουλειά των γυναικών. Εμπρός μέσω των τραστ κλπ. και πέρα απ' αυτά προς το σοσιαλισμό!

Ο συλλογισμός αυτός που παίρνει υπόψη του την αντικειμενική πορεία της ανάπτυξης ισχύει, τηρουμένων των αναλογιών, και για τη σημερινή στρατιωτικοποίηση του λαού. Σήμερα η ιμπεριαλιστική αστική τάξη στρατιωτικοποιεί όχι μονάχα όλο το λαό, μα και τη νεολαία. Αύριο θ

αρχίσει ίσως να στρατιωτικοποιεί και τις γυναίκες. Εμείς, παίρνοντας αφορμή απ' αυτό, πρέπει να πούμε: τόσο το καλύτερο! Γρηγορότερα εμπρός! Όσο πιο γρήγορα, τόσο θα βρεθούμε πλησιέστερα στην ένοπλη εξέγερση ενάντια στον καπιταλισμό. Πώς μπορούν οι σοσιαλδημοκράτες ν' αφήνονται να τρομοκρατηθούν από τη στρατιωτικοποίηση της νεολαίας κλπ. όταν δεν ξεχνούν το παράδειγμα της Κομμούνας; Αυτό δεν είναι «θεωρία αποσπασμένη από τη ζωή», δεν είναι όνειρο, αλλά γεγονός. Και θα ήταν στ αλήθεια πολύ άσχημο, αν οι σοσιαλδημοκράτες, στο πείσμα όλων των οικονομικών και πολιτικών γεγονότων, άρχιζαν να αμφιβάλλουν ότι η ιμπεριαλιστική εποχή και οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι δεν μπορούν παρά να οδηγήσουν αναπόφευκτα στην επανάληψη αυτών των γεγονότων.

Ένας αστός παρατηρητής της Κομμούνας το Μάη του 1871 έγραφε σε μian αγγλική εφημερίδα: «Αν το γαλλικό έθνος αποτελούνταν μόνο από γυναίκες, τι τρομερό έθνος θα ήταν!». Τον καιρό της Κομμούνας γυναίκες και παιδιά 13 χρονών πολέμησαν δίπλα στους άντρες. Και δεν μπορεί να συμβεί διαφορετικά και στις μελλοντικές μάχες για την ανατροπή της αστικής τάξης. Οι προλετάρισσες δεν θα βλέπουν παθητικά πως η καλοσπλισμένη αστική τάξη θα τουφεκίζει τους κακοοπλισμένους ή τους άοπλους εργάτες. Θ αδράξουν τα όπλα, όπως το 1871, και από τα τωρινά τρομαγμένα έθνη - σωστότερα: από το τωρινό εργατικό κίνημα, το αποδιοργανωμένο περισσότερο από τους οπορτουνιστές παρά από τις κυβερνήσεις - θα γεννηθεί αναμφισβήτητα, αργά ή γρήγορα, μα οπωσδήποτε αναμφισβήτητα, η διεθνής συμμαχία των «τρομερών εθνών» του επαναστατικού προλεταριάτου.

Τώρα η στρατιωτικοποίηση διεισδύει σε όλη την κοινωνική ζωή. Ο ιμπεριαλισμός είναι η άγρια πάλη των μεγάλων Δυνάμεων για το μοίρασμα και το ξαναμοίρασμα τον κόσμου, γι αυτό δεν μπορεί παρά να οδηγήσει αναπόφευκτα στην παραπέρα στρατιωτικοποίηση όλων των χωρών, και των ουδέτερων και των μικρών. Τι θα κάνουν ενάντια σ αυτό οι προλετάρισσες; Θα καταριόνται απλώς κάθε πόλεμο και καθετί το στρατιωτικό, θα ζητούν μονάχα αφοπλισμό; Ποτέ οι γυναίκες μιας καταπιεζόμενης τάξης που είναι πραγματικά επαναστατική, δεν θα συμβιβαστούν με ένα τέτοιο επαίσχυντο ρόλο. Αλλά θα πουν στα παιδιά τους:

«Γρήγορα θα γίνεις μεγάλος. Θα σου δώσουν όπλο. Πάρτο και μάθε καλά την πολεμική τέχνη. Αυτή η μάθηση είναι απαραίτητη στους προλετάριους -όχι για να πυροβολούν ενάντια στ αδέρφια σου, τους εργάτες των άλλων χωρών, όπως γίνεται στον τωρινό πόλεμο και όπως σε συμβουλεύουν να κάνεις οι προδότες του σοσιαλισμού, μα για να παλέψουν ενάντια στην αστική τάξη της δικής τους χώρας, για να βάλουν τέρμα στην εκμετάλλευση, την αθλιότητα και τους πολέμους, όχι με ευσεβείς ευχές, αλλά νικώντας την αστική τάξη και αφοπλίζοντάς την».

Αν παραιτείσαι από τη διεξαγωγή μιας τέτοιας προπαγάνδας και ακριβώς της τέτοιας προπαγάνδας σχετικά με τον τωρινό πόλεμο, είναι καλύτερα να μη λες μεγάλα λόγια για διεθνή επαναστατική σοσιαλδημοκρατία, για σοσιαλιστική επανάσταση, για πόλεμο κατά του πολέμου.

Υπογραφή Ν. Λένιν Άπαντα τόμ. 30ος, σελ 15.

ⁱ Γράφτηκε τον Οκτώβρη του 1916

Δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβρη του 1916 στην «Ζμπόρνικ Σοτσίάλ-Ντεμοκράτ», τεύχος αρ.2
Υπογραφή Ν.Λένιν Άπαντα τόμ. 30ος,σελ 15

Ο Λένιν στο 3ο Συνέδριο της Κομσομόλ

Λένιν

Γράμματα για την τακτική

«Η διδασκαλία μας δεν είναι δόγμα, μα καθοδήγηση για δράση», έτσι έλεγαν πάντα ο Μαρξ και ο Ενγκελς, που δίκαια ειρωνεύονταν την αποστήθιση και την απλή επανάληψη «διατυπώσεων», ικανών στην καλύτερη περίπτωση μόνο να προδιαγράφουν τα γενικά καθήκοντα, που τροποποιούνται αναπόφευκτα από τη συγκεκριμένη οικονομική και πολιτική κατάσταση της κάθε ιδιαίτερης περιόδου του ιστορικού προτσές.

Από ποια λοιπόν αντικειμενικά γεγονότα, με ακρίβεια διαπιστωμένα, πρέπει να καθοδηγείται σήμερα το κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου για τον καθορισμό των καθηκόντων και των μορφών της δράσης του;

Και στο πρώτο μου «Γράμμα από μακριά» («Το πρώτο στάδιο της πρώτης επανάστασης»), που δημοσιεύτηκε στην «Πράβντα», αρ. φύλ. 14 και 15, της 21 και 22 του Μάρτη 1917, και στις θέσεις μου καθορίζω την «ιδιομορφία της τρέχουσας στιγμής στη Ρωσία», σαν περιόδου περάσματος από το πρώτο στάδιο της επανάστασης στο δεύτερο. Και γι' αυτό βασικό σύνθημα, «καθήκον της ημέρας» γι' αυτή τη στιγμή θεωρούσα: «Εργάτες, δείξτε θαύματα προλεταριακού, λαϊκού ηρωισμού στον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στον τσαρισμό, πρέπει να δείξετε θαύματα προλεταριακής και παλλαϊκής οργάνωσης, για να προετοιμάσετε τη νίκη σας στο δεύτερο στάδιο της επανάστασης» («Πράβντα», αρ. φύλ. 15).

Σε τι συνίσταται, λοιπόν, το πρώτο στάδιο;

Στο πέραςμα της κρατικής εξουσίας στην αστική τάξη.

«Η ομιλία του Βλ. Ι. Λένιν στο 2ο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ»

Ως την επανάσταση του Φλεβάρη - Μάρτη 1917, η κρατική εξουσία στη Ρωσία βρισκόταν στα χέρια μιας παλιάς τάξης, δηλαδή της τάξης των φεουδαρχών - ευγενών - τσιφλικάδων, με επικεφαλής τον Νικόλαο Ρομάνοφ.

Ύστερα από αυτή την επανάσταση, η εξουσία βρίσκεται στα χέρια μιας άλλης, νέας τάξης, δηλαδή της αστικής τάξης.

Το πέραςμα της κρατικής εξουσίας από τα χέρια μιας τάξης στα χέρια μιας άλλης είναι το πρώτο, το κύριο, το βασικό γνώρισμα της επανάστασης, τόσο με την αυστηρά επιστημονική, όσο και με την πρακτικά - πολιτική σημασία αυτής της έννοιας.

Μ' αυτή την έννοια, η αστική ή αστικοδημοκρατική επανάσταση στη Ρωσία τελείωσε.

Στο σημείο αυτό ακούμε το θόρυβο των διαφωνούντων, που πρόθυμα αυτοαποκαλούνται «παλιοί μπολσεβίκου»: Δε λέγαμε λοιπόν πάντα πως η αστικοδημοκρατική επανάσταση τελειώνει μόνο με την «επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς»; Μήπως η αγροτική επανάσταση, που είναι επίσης αστικοδημοκρατική, τελείωσε; Μήπως, απεναντίας, δεν είναι γεγονός πως η επανάσταση αυτή ούτε άρχισε καν;

Απαντώ: Γενικά, τα μπολσεβίκικα συνθήματα και ιδέες έχουν επιβεβαιωθεί πλήρως από την ιστορία, συγκεκριμένα όμως τα πράγματα διαμορφώθηκαν διαφορετικά απ' ό,τι θα μπορούσε να περιμένει κανείς (οποιοσδήποτε και αν ήταν), πιο πρωτότυπα, πιο ιδιόμορφα, πιο ποικιλόμορφα.

Το να αγνοείς, το να ξεχνάς αυτό το γεγονός θα σήμαινε να εξομοιώνεσαι με εκείνους τους «παλιούς μπολσεβίκους», που πολλές ήδη φορές έπαιξαν θλιβερό ρόλο στην ιστορία του Κόμματός μας, επαναλαμβάνοντας αβασάνιστα μια αποστηθισμένη διατύπωση, αντί να μελετήσουν την ιδιομορφία της νέας, της ζωντανής πραγματικότητας.

Έχει ήδη πραγματοποιηθεί...

Η «επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» έχει ήδη πραγματοποιηθεί¹ στη ρωσική επανάσταση, γιατί η «διατύπωση» αυτή προβλέπει μόνο το συσχετισμό των τάξεων και όχι το συγκεκριμένο πολιτικό θεσμό, που πραγματώνει αυτό το συσχετισμό, αυτή τη συνεργασία. Το «Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών» - να η πραγματοποιημένη ήδη από τη ζωή «επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς».

Η διατύπωση αυτή πάλιωσε πια. Η ζωή την έβγαλε από το βασίλειο των διατυπώσεων και την

έμπασε στο βασίλειο της πραγματικότητας, της έδωσε σάρκα και οστά, τη συγκεκριμενοποίησε και έτσι την τροποποίησε.

Στην ημερήσια διάταξη μπήκε ήδη ένα διαφορετικό, ένα νέο καθήκον: Η διάσπαση στο εσωτερικό αυτής της δικτατορίας ανάμεσα στα προλεταριακά στοιχεία (αντιαμυνίτικα, διεθνιστικά, «κομμουνιστικά», που είναι υπέρ του περάσματος στην κομμούνα) και στα μικρονοικοκυρίστικα ή μικροαστικά (Τσχεϊτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ, σοσιαλεπαναστάτες κτλ. κτλ., επαναστάτες αμυνίτες, αντίπαλοι του κινήματος που ακολουθεί το δρόμο προς την κομμούνα, οπαδοί της «υποστήριξης» της αστικής τάξης και της αστικής κυβέρνησης).

Όποιος μιλάει σήμερα μόνο για «επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», αυτός έμεινε πίσω από τη ζωή και για το λόγο αυτό πέρασε στην πράξη με το μέρος των μικροαστών ενάντια στην προλεταριακή ταξική πάλη, αυτόν πρέπει να τον παραδώσουμε στο αρχείο των «μπολσεβίκικων» προεπαναστατικών σπάνιων αντικειμένων (μπορούμε να το ονομάσουμε: αρχείο «παλιών μπολσεβίκικων»).

Η επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς πραγματοποιήθηκε ήδη, αλλά εξαιρετικά πρωτότυπα, με μια σειρά εξαιρετικά σπουδαίες τροποποιήσεις. Γι' αυτές θα μιλήσω ιδιαίτερα σε ένα από τα κατοπινά γράμματά μου. Τώρα είναι απαραίτητο να κάνουμε κτήμα μας τούτη την αναντίρρητη αλήθεια, ότι ο μαρξιστής πρέπει να παίρνει υπόψη του τη ζωντανή πραγματικότητα, τα ακριβή γεγονότα της πραγματικότητας και όχι να εξακολουθεί να αγκιστρώνεται από τη θεωρία του χθες, που, όπως και κάθε θεωρία, στην καλύτερη περίπτωση προδιαγράφει απλώς το βασικό, το γενικό, πλησιάζει απλώς στη σύλληψη της πολυπλοκότητας της ζωής.

Με αντιπροσώπους του 10ου Συνεδρίου του Ρωσικού Κομμουνιστικού Κόμματος - Μάρτης 1921

Γκρίζα η κάθε θεωρία, φίλε μου ακριβέ, το χρυσοδέντρι της ζωής πράσινο θάλλει.

Όποιος βάζει με τον παλιό τρόπο το ζήτημα του «αποτελειωμού» της αστικής επανάστασης, αυτός θυσιάζει το ζωντανό μαρξισμό στο νεκρό γράμμα.

Κατά την παλιά αντίληψη προκύπτει πως: Ύστερα από την κυριαρχία της αστικής τάξης, μπορεί και πρέπει να ακολουθήσει η κυριαρχία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, η δικτατορία τους.

Στη ζωντανή όμως πραγματικότητα, τα πράγματα ήρθαν ήδη διαφορετικά: Προέκυψε μια εξαιρετικά πρωτότυπη, νέα, πρωτοείδωτη σύμπλεξη του ενός με το άλλο. Υπάρχουν δίπλα, μαζί, ταυτόχρονα και η κυριαρχία της αστικής τάξης (η κυβέρνηση Λβοφ και Γκουτσκόφ) και η επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, που παραδίνει θεληματικά την εξουσία στην αστική τάξη, που μετατρέπεται θεληματικά σε εξάρτημά της.

Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ουσιαστικά στην Πετρούπολη η εξουσία βρίσκεται στα χέρια των εργατών και των στρατιωτών, ότι η νέα κυβέρνηση δεν ασκεί και ούτε μπορεί ν' ασκήσει πάνω τους βία, επειδή δεν υπάρχει ούτε αστυνομία, ούτε χωρισμένος από το λαό στρατός, ούτε πανίσχυρη υπαλληλία που να στέκεται πάνω από το λαό. Αυτό είναι γεγονός. Πρόκειται ακριβώς για ένα γεγονός, που είναι χαρακτηριστικό για ένα κράτος τύπου Κομμούνας του Παρισιού. Το γεγονός αυτό δε χωράει στα παλιά σχήματα. Πρέπει να ξέρει κανείς να προσαρμόζει τα σχήματα στη ζωή και όχι να επαναλαμβάνει λέξεις για «δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» γενικά, λέξεις που έχασαν κάθε νόημα.

Για να φωτίσουμε καλύτερα το ζήτημα, ας το εξετάσουμε από μian άλλη πλευρά.

Ανάλυση των ταξικών σχέσεων

Ο μαρξιστής δεν πρέπει να ξεφεύγει από την ακριβή βάση της ανάλυσης των ταξικών σχέσεων. Στην εξουσία βρίσκεται η αστική τάξη. Αλλά μήπως και η μάζα των αγροτών δεν αποτελεί επίσης αστική τάξη διαφορετικού στρώματος, διαφορετικού είδους, διαφορετικού χαρακτήρα; Από πού βγαίνει ότι αυτό το στρώμα δεν μπορεί να έρθει στην εξουσία, «αποτελειώνοντας» την αστικοδημοκρατική επανάσταση; Για ποιο λόγο αυτό είναι αδύνατο;

Έτσι σκέπτονται συχνά οι παλιοί μπολσεβίκοι.

Απαντώ: Αυτό είναι πολύ πιθανό. Ο μαρξιστής όμως στην εκτίμηση της στιγμής δεν πρέπει να ξεκινά από το πιθανό, αλλά από το πραγματικό.

Και η πραγματικότητα μας παρουσιάζει το γεγονός ότι οι ελεύθερα εκλεγμένοι στρατιώτες και αγρότες βουλευτές συμμετέχουν ελεύθερα στη δεύτερη, την παράπλευρη κυβέρνηση, και ελεύθερα τη συμπληρώνουν, την αναπτύσσουν, την ολοκληρώνουν. Και άλλο τόσο ελεύθερα παραδίνουν την εξουσία στην αστική τάξη - φαινόμενο που δεν «παραβιάζει» καθόλου τη θεωρία του μαρξισμού, γιατί εμείς ξέραμε πάντα και πολλές φορές το τονίσαμε ότι η αστική τάξη κρατιέται όχι μόνο με τη βία, αλλά και με την έλλειψη συνειδητότητας, τη ρουτίνα, την αποβλάκωση και την ανοργανωσιά των μαζών.

Και μπροστά στη σημερινή πραγματικότητα, είναι στ' αληθινά γελοίο να αγνοείς το γεγονός και να μιλάς για «πιθανότητες». Είναι πιθανό η αγροτιά να πάρει όλη τη γη και όλη την εξουσία. Εγώ όχι μόνο δεν παραβλέπω αυτή τη δυνατότητα, δεν περιορίζω τον ορίζοντά μου μόνο στο σήμερα, άλλα διατυπώνω καθαρά και με ακρίβεια το αγροτικό πρόγραμμα, παίρνοντας υπόψη το καινούριο φαινόμενο: Την πιο βαθιά διάσπαση των εργατών γης και των φτωχών αγροτών με τους αγρότες - νοικοκυραίους.

Είναι όμως πιθανό και το άλλο: Είναι πιθανό οι αγρότες να ακούσουν τις συμβουλές του μικροαστικού κόμματος των σοσιαλεπαναστατών, που υπέκυψε στην επιρροή των αστών, πέρασε στον αμυντισμό και συνιστά την αναμονή ως τη Συντακτική Συνέλευση, αν και ως τώρα δεν έχει ακόμη οριστεί ούτε η ημερομηνία της σύγκλησής της!²

Είναι πιθανό οι αγρότες να διατηρήσουν, να συνεχίσουν τη συμφωνία τους με την αστική τάξη, συμφωνία που την έκλεισαν τώρα μέσω των Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών όχι μόνο τυπικά, μα και ουσιαστικά.

Πολλά τα πιθανά. Θα ήταν σοβαρότατο λάθος να ξεχνάμε το αγροτικό κίνημα και το αγροτικό πρόγραμμα, θα ήταν όμως εξίσου λάθος να ξεχνάμε την πραγματικότητα που μας παρουσιάζει το γεγονός της συμφωνίας - ή, για να χρησιμοποιήσω μια πιο ακριβή, λιγότερο νομική και περισσότερο οικονομικοταξική έκφραση - το γεγονός της ταξικής συνεργασίας της αστικής τάξης και της αγροτιάς.

Όταν το γεγονός αυτό πάψει να είναι γεγονός, όταν η αγροτιά ξεκόψει από την αστική τάξη, όταν πάρει τη γη παρά τη θέληση της αστικής τάξης, όταν πάρει την εξουσία ενάντια στην αστική τάξη - τότε αυτό θα είναι ένα νέο στάδιο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, και γι' αυτό θα γίνει λόγος ιδιαίτερα.

Ο μαρξιστής, που, εξαιτίας της δυνατότητας ενός τέτοιου μελλοντικού σταδίου, θα ξεχνούσε τις υποχρεώσεις του σήμερα, τώρα που η αγροτιά συμφωνεί με την αστική τάξη, θα μεταβαλλόταν σε μικροαστό. Επειδή στην πράξη θα καλλιεργούσε στο προλεταριάτο την εμπιστοσύνη προς τους μικροαστούς («οι μικροαστοί αυτοί, η αγροτιά αυτή πρέπει να αποσπαστεί από την αστική τάξη ακόμη μέσα στα πλαίσια της αστικοδημοκρατικής επανάστασης»). Ο μαρξιστής αυτός, εξαιτίας της «δυνατότητας» ενός ευχάριστου και ωραίου μέλλοντος, τότε που η αγροτιά δε θα είναι ουρά της αστικής τάξης, και οι εσέροι, οι Τσχεϊτζε, οι Τσερετέλι και οι Στεκλόφ δε θα είναι εξάρτημα της αστικής κυβέρνησης, εξαιτίας της «δυνατότητας» ενός ευχάριστου μέλλοντος, θα ξεχνούσε το δυσάρεστο παρόν, τώρα που η αγροτιά παραμένει ακόμη ουρά της αστικής τάξης και οι σοσιαλεπαναστάτες και οι σοσιαλδημοκράτες δεν παραιτούνται ακόμη από το ρόλο του εξαρτήματος της αστικής κυβέρνησης, από το ρόλο αντιπολίτευσης της «αυτού μεγαλειότητας» του Λβοφ.

Ο άνθρωπος που υποθετικά πήραμε θα έμοιαζε με έναν γλυκανάλατο Λουί Μπλαν, με έναν γλυκερό καουτσικιστή, αλλά σε καμιά περίπτωση με επαναστάτη μαρξιστή.

Δε μας απειλεί τάχα ο κίνδυνος να πέσουμε στον υποκειμενισμό, να θέλουμε να «υπερπηδήσουμε» μια μη ολοκληρωμένη επανάσταση αστικοδημοκρατικού χαρακτήρα, που δεν έχει ξεπεράσει ακόμη το αγροτικό κίνημα - για να φτάσουμε στη σοσιαλιστική επανάσταση;

Αν έλεγα: «Δίχως τσάρο, και κυβέρνηση εργατική» - ο κίνδυνος αυτός θα με απειλούσε. Εγώ όμως δεν είπα αυτό, εγώ είπα άλλο. Είπα πως στη Ρωσία δεν μπορεί να υπάρξει άλλη κυβέρνηση (εξαιρώντας την αστική), εκτός από τα Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των στρατιωτών και των αγροτών βουλευτών. Είπα ότι τώρα η εξουσία στη Ρωσία μπορεί να περάσει από τον Γκουτσκόφ και τον Λβοφ μόνο σ' αυτά τα Σοβιέτ, και σ' αυτά επικρατεί ακριβώς η αγροτιά, επικρατούν οι στρατιώτες, επικρατούν οι μικροαστοί, για να εκφραστούμε με επιστημονικό,

μαρξιστικό όρο, χρησιμοποιώντας όχι το συνηθισμένο, όχι το μικροαστικό, όχι τον επαγγελματικό, μα τον ταξικό χαρακτηρισμό.

Με την πείρα της Κομμούνας...

Στις θέσεις μου ασφάλισα απόλυτα τον εαυτό μου από κάθε υπερπήδηση του αγροτικού ή, γενικά, του μικροαστικού κινήματος, που δεν έχει φτάσει στο τέρμα του, από κάθε παιχνίδι «κατάληψης της εξουσίας» από εργατική κυβέρνηση, από κάθε μπλανκιστικό τυχοδιωκτισμό, επειδή αναφέρθηκα απευθείας στην πείρα της Κομμούνας του Παρισιού. Και η πείρα αυτή, όπως είναι γνωστό και όπως το έδειξε λεπτομερειακά ο Μαρξ το 1871 και ο Ενγκελς το 1891, απέκλεισε εντελώς τον μπλανκισμό και εξασφάλισε απόλυτα την απευθείας, άμεση και απεριόριστη κυριαρχία της πλειοψηφίας και τη δραστηριότητα των μαζών μόνο στο βαθμό της συνειδητής δράσης της ίδιας της πλειοψηφίας.

Στις θέσεις συνόψισα εντελώς συγκεκριμένα όλο το ζήτημα στην πάλη για την απόκτηση επιρροής μέσα στα Σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών. Για να μην αφήσω ούτε ίχνος αμφιβολίας πάνω σ' αυτό, δυο φορές υπογράμμισα στις θέσεις την ανάγκη της υπομονετικής, επίμονης, της «προσαρμοζόμενης στις πρακτικές ανάγκες των μαζών» «διαφωτιστικής» δουλειάς.

Οι αμαθείς, είτε οι αποστάτες του μαρξισμού, σαν τον κ. Πλεχάνοφ κτλ., μπορούν να φωνάζουν για αναρχισμό, μπλανκισμό κτλ. Όποιος θέλει να σκέπτεται και να μαθαίνει, αυτός δεν μπορεί παρά να καταλάβει ότι ο μπλανκισμός είναι κατάληψη της εξουσίας από μια μειοψηφία, ενώ τα Σοβιέτ των εργατών κτλ. βουλευτών είναι αναμφισβήτητα μια απευθείας και άμεση οργάνωση της πλειοψηφίας του λαού. Η δουλιά που έχει αναχθεί στην πάλη για την απόκτηση επιρροής μέσα σ' αυτά τα Σοβιέτ δεν μπορεί, με κανένα τρόπο, δεν μπορεί να κατακυλήσει στο βάλτο του μπλανκισμού. Και δεν μπορεί να κατακυλήσει στο βάλτο του αναρχισμού, γιατί ο αναρχισμός είναι άρνηση της αναγκαιότητας του κράτους και της κρατικής εξουσίας για την εποχή του περάσματος από την κυριαρχία της αστικής τάξης στην κυριαρχία του προλεταριάτου. Εγώ, όμως, με σαφήνεια, που αποκλείει κάθε δυνατότητα παρεξηγήσεων, υποστηρίζω την αναγκαιότητα του κράτους γι' αυτή την εποχή, αλλά, σύμφωνα με τον Μαρξ και την πείρα της Κομμούνας του Παρισιού, όχι του συνηθισμένου κοινοβουλευτικού - αστικού κράτους, παρά ενός κράτους δίχως τακτικό στρατό, δίχως αστυνομία αντίθετη στο λαό, δίχως τοποθετημένη πάνω από το λαό υπαλληλοκρατία.

Αν ο κ. Πλεχάνοφ στη «Γεντίνστβο» του φωνάζει με όλη του τη δύναμη για αναρχισμό, μ' αυτό αποδείχνει απλώς για μια ακόμη φορά ότι ξέκοψε από το μαρξισμό. Στην πρόκληση που του έκανα από την «Πράβντα» (αρ. φύλ. 26) να μας πει, τι δίδασκαν για το κράτος ο Μαρξ και ο Ενγκελς το 1871, το 1872, το 1875, ο κ. Πλεχάνοφ είναι και θα είναι αναγκασμένος να απαντήσει με σιωπή πάνω στην ουσία του ζητήματος και με κραυγές, σαν αυτές που συνηθίζει η μανιασμένη αστική τάξη.

Ο πρώην μαρξιστής κ. Πλεχάνοφ δεν κατάλαβε καθόλου τη μαρξιστική διδασκαλία για το κράτος. Εξάλλου τα σπέρματα αυτής της μη κατανόησης τα βλέπει κανείς και στη γερμανική προσούρα του για τον αναρχισμό.

Ας δούμε τώρα πώς διατυπώνει ο σ. Γ. Κάμενεφ στο σχόλιό του στην «Πράβντα», αρ. φύλ. 27, τις «διαφωνίες» του με τις θέσεις μου και με τις απόψεις που ανέπτυξα παραπάνω. Αυτό θα μας βοηθήσει να τις ξεκαθαρίσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια.

«Όσο για το γενικό σχήμα του σ. Λένιν - γράφει ο σ. Κάμενεφ - μας φαίνεται απαράδεκτο, εφόσον ξεκινά από το ότι θεωρεί την αστικοδημοκρατική επανάσταση τελειωμένη και υπολογίζει στην άμεση μετεξέλιξή της σε σοσιαλιστική...».

Εδώ υπάρχουν δυο μεγάλα λάθη.

Πρώτο. Το ζήτημα του «αποτελειωμού» της αστικοδημοκρατικής επανάστασης τοποθετήθηκε λαθεμένα. Στο ζήτημα αυτό δόθηκε μια αφηρημένη, απλή, μονόχρωμη, αν μπορούμε να εκφραστούμε έτσι, τοποθέτηση, που δεν ανταποκρίνεται στην αντικειμενική πραγματικότητα. Όποιος βάζει το ζήτημα έτσι, όποιος ρωτάει σήμερα: «τέλειωσε, άραγε, η αστικοδημοκρατική επανάσταση;» και σταματά εδώ - αυτός στερεί από τον εαυτό του τη δυνατότητα να καταλάβει την

εξαιρετικά πολύπλοκη, τουλάχιστο «δίχρωμη», πραγματικότητα. Αυτό στη θεωρία. Και στην πράξη παραδίνεται ανίσχυρος στη μικροαστική επαναστατικότητα.

Και σ' αλήθεια. Η πραγματικότητα μας δείχνει και πέρασμα της εξουσίας στην αστική τάξη («τελειωμένη» αστικοδημοκρατική επανάσταση συνηθισμένου τύπου) και ύπαρξη, πάλι στην πραγματική κυβέρνηση, μιας άλλης παράπλευρης κυβέρνησης, που αποτελεί «επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς». Αυτή η τελευταία «παρακυβέρνηση» παραχώρησε μόνη της την εξουσία στην αστική τάξη, μόνη της προσδόθηκε στην αστική κυβέρνηση.

Αγκαλιάζει, άραγε, αυτή την πραγματικότητα η παλαιομπολσεβίκικη διατύπωση του σ. Κάμενεφ: «η αστικοδημοκρατική επανάσταση δεν έχει τελειώσει»;

Όχι. Η διατύπωση έχει παλιώσει. Είναι εντελώς άχρηστη. Νεκρή. Οι προσπάθειες να την αναστήσουν θα είναι μάταιες.

Δεύτερο. Ζήτημα πρακτικό. Είναι άγνωστο, αν μπορεί τώρα να υπάρξει ακόμη στη Ρωσία μια ιδιαίτερη «επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» ξεκομμένη από την αστική κυβέρνηση. Και δεν επιτρέπεται να βασίζουμε τη μαρξιστική τακτική στο άγνωστο.

Αν όμως αυτό μπορεί ακόμη να συμβεί, τότε ο δρόμος που οδηγεί σ' αυτό είναι ένας και μόνο ένας: Άμεσος, αποφασιστικός, αμετάκλητος διαχωρισμός των προλεταριακών, κομμουνιστικών στοιχείων του κινήματος από τα μικροαστικά.

Γιατί;

Επειδή όλη η μικροαστική μάζα στράφηκε, όχι τυχαία, μα αναγκαστικά προς το σοβινισμό (= αμυντισμό), προς την «υποστήριξη» της αστικής τάξης, προς την εξάρτηση από αυτή, προς το φόβο να μείνει χωρίς αυτή κτλ. κτλ.

Πώς μπορεί κανείς να «σπρώξει» τους μικροαστούς στην εξουσία, όταν οι μικροαστοί αυτοί μπορούν τώρα κιόλας να την πάρουν, μα δε θέλουν;

Απαλλαγμένη από την ατολμία των μικροαστών

Μόνο με το διαχωρισμό του προλεταριακού, κομμουνιστικού κόμματος, με την απαλλαγμένη από την ατολμία αυτών των μικροαστών προλεταριακή ταξική πάλη. Μόνο η συσπείρωση των προλετάρων, απαλλαγμένων στην πράξη και όχι στα λόγια από την επιρροή των μικροαστών, είναι ικανή να κάνει τόσο «πυρακτωμένο» το έδαφος κάτω από τα πόδια των μικροαστών, που να αναγκαστούν, κάτω από ορισμένες περιστάσεις, να πάρουν την εξουσία· δεν αποκλείεται μάλιστα, οι Γκουτσκόφ και Μίλιουκόφ - και πάλι κάτω από ορισμένες περιστάσεις - να ταχθούν υπέρ της παντοκρατορίας του Τσχεϊτζε, του Τσερετέλι, των σοσιαλεπαναστατών, του Στεκλόφ, γιατί, όπως και να είναι, «αμυνίτες» είναι!

Εκείνος που ξεχωρίζει τώρα κιόλας, αμέσως και αμετάκλητα, τα προλεταριακά στοιχεία των Σοβιέτ (δηλ. το προλεταριακό, κομμουνιστικό, κόμμα) από τα μικροαστικά, αυτός εκφράζει σωστά τα συμφέροντα του κινήματος και για τις δυο πιθανές περιπτώσεις: Και για την περίπτωση που η Ρωσία θα ζήσει ακόμη μια ιδιαίτερη, ανεξάρτητη, όχι υποταγμένη στην αστική τάξη «δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», και για την περίπτωση που οι μικροαστοί δε θα μπορέσουν να αποσπαστούν από την αστική τάξη και θα ταλαντεύονται αιώνια (δηλ. ως το σοσιαλισμό) ανάμεσα σ' αυτή και σε μας.

Όποιος καθοδηγείται στη δράση του μόνο από τη διατύπωση: «η αστικοδημοκρατική επανάσταση δεν έχει τελειώσει», είναι σαν να εγγυάται έτσι πως οι μικροαστοί είναι ασφαλώς ικανοί να τραβήξουν ανεξάρτητα από την αστική τάξη. Αυτός παραδίνεται έτσι ανίσχυρος τη στιγμή αυτή στο έλεος των μικροαστών.

Με την ευκαιρία. Σχετικά με τον «τύπο» δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, δε θα πείραζε πάντως να θυμηθούμε ότι στις «Δυο τακτικές» (Ιούλης 1905) υπογράμμιζα ειδικά (σελ. 435 στο «Μέσα σε 12 χρόνια»):

«Η επαναστατική - δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς έχει, όπως καθετί στον κόσμο, παρελθόν και μέλλον. Το παρελθόν της είναι η απολυταρχία, η δουλοπαροικία, η μοναρχία, τα προνόμια... Το μέλλον της είναι ο αγώνας ενάντια στην ατομική ιδιοκτησία, ο αγώνας του μισθωτού εργάτη ενάντια στο αφεντικό, ο αγώνας για το σοσιαλισμό...»³.

Το λάθος του σ. Κάμενεφ είναι ότι αυτός και στα 1917 βλέπει μόνο το παρελθόν της επαναστατικής - δημοκρατικής δικτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς. Ενώ στην πράξη άρχισε, ήδη, γι' αυτή το μέλλον, γιατί τα συμφέροντα και η πολιτική του μισθωτού εργάτη και του νοικοκυράκου στην πράξη έχουν ήδη χωρίσει, και μάλιστα σ' ένα τόσο σπουδαιότατο ζήτημα, όπως ο «αμυντισμός», όπως η στάση απέναντι στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο.

Και δω έφτασα στο δεύτερο λάθος του συλλογισμού του σ. Κάμενεφ, που ανέφερα. Με κατηγορεί ότι το σχήμα μου είναι «υπολογισμένο» στην «άμεση μετεξέλιξη αυτής της (αστικοδημοκρατικής) επανάστασης σε σοσιαλιστική».

Αυτό δεν είναι σωστό. Εγώ όχι μόνο δεν «υπολογίζω» στην «άμεση μετεξέλιξη» της επανάστασής μας σε σοσιαλιστική, αλλά και εφιστώ άμεσα την προσοχή ενάντια σ' αυτό, δηλώνω ανοιχτά στη θέση αρ. 8: «...Όχι "εφαρμογή" του σοσιαλισμού, σαν άμεσο καθήκον μας...».

Δεν είναι, λοιπόν, φανερό ότι ένας άνθρωπος που υπολογίζει στην άμεση μετεξέλιξη της επανάστασής μας σε σοσιαλιστική, δε θα μπορούσε να ταχθεί ενάντια στην εισαγωγή του σοσιαλισμού σαν άμεσο καθήκον;

Και όχι μόνο αυτό. Στη Ρωσία δεν είναι δυνατό να εισαγάγουμε «αμέσως» ακόμη και ένα «κράτος - κομμούνα» (δηλ. κράτος οργανωμένο σύμφωνα με τον τύπο της Κομμούνας του Παρισιού), επειδή γι' αυτό είναι απαραίτητο η πλειοψηφία των βουλευτών σε όλα (ή στα περισσότερα) Σοβιέτ να καταλάβει καλά πόσο λαθεμένη και πόσο επιζήμια είναι η τακτική και η πολιτική των εσέρων, των Τσχεϊτζε, Στεκλόφ κτλ. Κι εγώ δήλωσα εντελώς συγκεκριμένα ότι στον τομέα αυτό «υπολογίζω» μόνο στην «υπομονετική» εξήγηση (χρειάζεται άραγε να είναι κανείς υπομονετικός, για να πετύχει μια αλλαγή, που μπορεί να την πραγματοποιήσει «αμέσως»;)!

Ο σ. Κάμενεφ επιτέθηκε λιγάκι «ανυπόμονα» και επανέλαβε τη μικροαστική πρόληψη σχετικά με την Κομμούνα του Παρισιού, ότι τάχα ήθελε να εισαγάγει «αμέσως» το σοσιαλισμό. Αυτό δεν είναι σωστό. Η Κομμούνα, δυστυχώς, αργοπόρησε πολύ στην εφαρμογή του σοσιαλισμού. Η πραγματική ουσία της Κομμούνας δε βρίσκεται εκεί που την αναζητούν συνήθως οι αστοί, αλλά στη δημιουργία ενός ιδιαίτερου τύπου κράτους. Και ένα τέτοιο κράτος έχει ήδη γεννηθεί στη Ρωσία, είναι τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών!

Ο σ. Κάμενεφ δε βάθυνε στο γεγονός, στη σημασία των Σοβιέτ που υπάρχουν, στο ότι, σύμφωνα με τον τύπο τους, σύμφωνα με τον κοινωνικοπολιτικό τους χαρακτήρα, είναι ταυτόσημα με το κράτος της Κομμούνας, και αντί να μελετήσει το γεγονός, άρχισε να μιλάει για ένα ζήτημα, που εγώ το «θεωρώ» τάχα σαν ζήτημα του άμεσου μέλλοντος. Το αποτέλεσμα, δυστυχώς, ήταν να επαναληφθεί η μέθοδος πολλών αστών: Αποσπούν την προσοχή από το ζήτημα τι είναι τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, αν είναι ανώτερος τύπος από την κοινοβουλευτική δημοκρατία, χρησιμότερα για το λαό, δημοκρατικότερα, καταλληλότερα για την αντιμετώπιση, λ.χ., της έλλειψης ψωμιού κτλ., αποσπούν την προσοχή απ' αυτό το φλέγον, το ουσιαστικό ζήτημα, που το έβαλε στην ημερήσια διάταξη η ζωή, και τη στρέφουν στο κούφιο, δήθεν επιστημονικό, μα στην πραγματικότητα χωρίς περιεχόμενο και δασκαλίστικα - νεκρό ζήτημα του «υπολογισμού μιας άμεσης μετεξέλιξης». Κούφιο, λαθεμένα τοποθετημένο ζήτημα. Εγώ «υπολογίζω» μόνο στο ότι, αποκλειστικά στο ότι οι εργάτες, οι στρατιώτες και οι αγρότες θα τα βγάλουν πέρα με τα δύσκολα πρακτικά ζητήματα της αύξησης της παραγωγής σιτηρών, της καλύτερης διανομής τους, του καλύτερου εφοδιασμού των στρατιωτών κτλ. κτλ. καλύτερα από τους δημοσίους υπαλλήλους, καλύτερα από τους αστυνομικούς.

Πιστεύω ακράδαντα ότι τα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών θα εξασφαλίσουν γρηγορότερα και καλύτερα την αυτοτέλεια της μάζας του λαού απ' ό,τι η κοινοβουλευτική δημοκρατία (για τη σύγκριση των δυο τύπων κράτους θα γίνει λόγος λεπτομερέστερα σε άλλο γράμμα). Τα Σοβιέτ θα κρίνουν καλύτερα, πρακτικότερα, σωστότερα, πώς μπορούν να γίνουν, και ποια ακριβώς βήματα μπορούν να γίνουν προς το σοσιαλισμό. Ο έλεγχος των τραπεζών, η συγχώνευση όλων των τραπεζών σε μια, δεν είναι ακόμη σοσιαλισμός, αλλά βήμα προς το σοσιαλισμό. Τέτοια βήματα κάνουν σήμερα ο γιούνκερ και ο αστός στη Γερμανία ενάντια στο λαό. Αύριο το Σοβιέτ των στρατιωτών και εργατών βουλευτών θα μπορέσει να τα κάνει πολύ καλύτερα για όφελος του λαού, αν θα έχει στα χέρια του όλη την κρατική εξουσία.

Και τι είναι εκείνο που επιβάλλει αυτά τα βήματα;

Η πείνα. Η εξάρθρωση της οικονομίας. Η απειλή της χρεοκοπίας. Οι φρίκες του πολέμου. Οι φοβερές πληγές που προξενεί ο πόλεμος στην ανθρωπότητα.

Ο σ. Κάμενεφ τελειώνει το σχόλιό του με τη δήλωση ότι «ελπίζει σε πλατιά συζήτηση να υπερασπιστεί την άποψή του σαν τη μοναδικά δυνατή για την επαναστατική σοσιαλδημοκρατία, εφόσον αυτή θέλει και πρέπει να παραμείνει ως το τέλος κόμμα των επαναστατικών μαζών του προλεταριάτου και δε θέλει να μετατραπεί σε ομάδα προπαγανδιστών - κομμουνιστών». Μου φαίνεται πως στα λόγια αυτά διαφαίνεται μια πολύ λαθεμένη εκτίμηση της στιγμής. Ο σ. Κάμενεφ αντιπαραθέτει το «κόμμα των μαζών» στην «ομάδα των προπαγανδιστών». Μα, οι «μάζες» είναι ακριβώς που παρασύρθηκαν τώρα από τη μέθη του «επαναστατικού» αμυντισμού. Δε θα ήταν, άραγε, πολύ καλύτερα και για τους διεθνιστές να ξέρουν σε μια τέτοια στιγμή να αντιστέκονται στη «μαζική» μέθη, παρά να «θέλουν να μείνουν» με τις μάζες, δηλ. να παρασυρθούν από το γενικό ρεύμα; Δεν είδαμε, μήπως, πως οι σοβινιστές σε όλες τις εμπόλεμες ευρωπαϊκές χώρες δικαιολογούσαν τον εαυτό τους με την επιθυμία «να μείνουν με τις μάζες»; Δεν είναι, μήπως, υποχρεωτικό να ξέρει κανείς για ένα χρονικό διάστημα να είναι μειοψηφία απέναντι στη «μαζική» μέθη; Δεν είναι, μήπως, η δουλειά ακριβώς των προπαγανδιστών, αυτή ακριβώς τη στιγμή, το κεντρικό σημείο για την απαλλαγή της προλεταριακής γραμμής από τη «μαζική» αμυνίτικη και μικροαστική μέθη; Η συγχώνευση ακριβώς των μαζών, και των προλεταριακών και των μη προλεταριακών, χωρίς διάκριση των ταξικών διαφορών μέσα στις μάζες, αποτέλεσε έναν από τους όρους της αμυνίτικης επιδημίας. Το να μιλάει κανείς περιφρονητικά για «ομάδα προπαγανδιστών» της προλεταριακής γραμμής δεν είναι ίσως και πολύ τιμητικό.

Γράφτηκε ανάμεσα στις 8 και 13 (21 και 26) του Απρίλη 1917.

Δημοσιεύτηκε τον Απρίλη του 1917 στην Πετρούπολη, σε ξεχωριστή μπροσούρα, από το εκδοτικό «Πριμπό».

1 Με μια ορισμένη μορφή και ως ένα ορισμένο βαθμό.

2 Για να μην παρερμηνεύσουν τα λόγια μου, θα προτρέξω και θα πω ευθύς αμέσως: Είμαι αναντίρρητα υπέρ της άποψης να πάρουν τα Σοβιέτ των εργατών γης και των αγροτών αμέσως τώρα όλη τη γη, αλλά να τηρούν αυστηρότατα τα ίδια την τάξη και την πειθαρχία, να μην επιτρέπουν την παραμικρή φθορά των μηχανών, των κτιρίων και των ζώων, να μην αποδιοργανώνουν σε καμιά περίπτωση τα νοικοκυριά και την παραγωγή σιτηρών, αλλά να την ενισχύουν, γιατί οι στρατιώτες χρειάζονται διπλάσιο ψωμί, και ο λαός δεν πρέπει να πεινάει.

3 Βλ. «Απαντα», 5η έκδ., τόμ. 11ος, σελ. 74

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΙΛΙΤΣ (ΟΥΛΙΑΝΟΦ) ΛΕΝΙΝ

«Επαγρύπνηση, επιφυλακτικότητα και αντοχή, σύντροφοι!»

[Την εβδομάδα από τις 8 ως τις 15 Μαρτίου 1917 οι πεινασμένοι, εξαθλιωμένοι από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο εργάτες και στρατιώτες της Πετρούπολης (Αγία Πετρούπολη ως το 1914, αργότερα Λένινγκραντ ως την κατάρρευση του καθεστώτος) κατόρθωσαν να ανατρέψουν τον τσάρο. Το Σοβιέτ (εκλεγμένο συμβούλιο εργατών) της Πετρούπολης γρήγορα παρέδωσε την εξουσία σε μια προσωρινή κυβέρνηση με επικεφαλής, από τον Ιούλιο και μετά, τον μετριοπαθή σοσιαλιστή Αλέξανδρο Κερένσκι. Ο Λένιν είχε φθάσει στην Πετρούπολη από τον Απρίλιο, οι μπολσεβίκοι του όμως ήταν μειοψηφία στο Σοβιέτ και ο ίδιος δεν είχε τρόπο να κερδίσει την υποστήριξη που επιθυμούσε για τις απόψεις του. Ο Λένιν πίστευε ότι η προσωρινή κυβέρνηση δεν ήταν παρά η συνέχεια μιας καταπιεστικής κρατικής μηχανής που εξακολουθούσε να εξαναγκάζει τους συμπολίτες του να συμμετέχουν σε έναν ανήθικο και ασύμφορο πόλεμο, καθ' ότι «εχθρός δεν ήταν ο εργάτης στο αντίπαλο στρατόπεδο αλλά ο καπιταλιστής στην πατρίδα». Ήταν τότε που επινόησε το σύνθημα «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ», στα εκλεγμένα συμβούλια εργατών που εξέφραζαν τις ανάγκες του λαού. Παρά τις κατηγορίες της κυβέρνησης Κερένσκι ότι ήταν «πράκτορας των Γερμανών», ο Λένιν οργάνωσε συστηματικά την ανατροπή της. Στις 7 και 8 Νοεμβρίου 1917, με την ανεκτίμητη οργανωτική ικανότητα του νεοεκλεγέντος προέδρου του Σοβιέτ της Πετρούπολης Λεόν Τρότσκι, οι μπολσεβίκοι ανέτρεψαν την κυβέρνηση των αριστερών σοσιαλεπαναστατών του Κερένσκι. Οι μπολσεβίκοι ήταν πια πλειοψηφία στο 2^ο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ και ο Λένιν εξελέγη πρόεδρος του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού. Ο λόγος που εκφώνησε ο Λένιν στις 15 Ιουλίου 1918 ενώπιον της Πανρωσικής Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής, με αφορμή το αίτημα της γερμανικής κυβέρνησης σχετικά με τη φρούρηση της πρεσβείας της στη Μόσχα, του έδωσε την ευκαιρία να καυτηριάσει την πολιτική των αριστερών σοσιαλεπαναστατών καθώς η διαμάχη οδηγούσε το νέο κράτος ταχύτατα στον εμφύλιο πόλεμο.]

Σύντροφοι, η Σοβιετική Δημοκρατία μας δεν μπορεί να διαμαρτύρεται για οιαδήποτε έλλειψη πολιτικών κρίσεων και αιφνίδιων πολιτικών αλλαγών. Άσχετο πόσο απλές, πόσο στοιχειώδεις είναι όλες οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις (και δεν μπορούν, φυσικά, να νιώθουν άνετα πλάι- πλάι με τη Σοσιαλιστική Σοβιετική Δημοκρατία), σε μια κατάσταση όπως αυτή την οποία την παρούσα στιγμή διερχόμαστε, με τον πόλεμο να συνεχίζεται ακόμη στην προηγούμενή του κλίμακα, οι καταφανώς κυρίαρχες δυνάμεις, ο συνεταιρισμός των δύο ιμπεριαλιστικών ομάδων, εξακολουθεί να προκαλεί πολιτική κρίση και τα παρόμοια. Αναφορικά με ένα τέτοιο γεγονός, το οποίο είτε προσομοιάζει είτε είναι μια πραγματική πολιτική κρίση, έχω να σας κάνω μια ανακοίνωση.

Χθες, 14 Ιουλίου, στις 11 μ.μ., ο Επίτροπος του Λαού για τις Εξωτερικές Υποθέσεις δέχθηκε επίσκεψη από τον γερμανό απεσταλμένο, δρα Ρίτσιερ, ο οποίος τον πληροφόρησε για το περιεχόμενο ενός τηλεγραφήματος που είχε μόλις λάβει από το Βερολίνο, στο οποίο η γερμανική κυβέρνηση του έδινε την εντολή να ζητήσει από τη ρωσική κυβέρνηση να επιτρέψει σε ένα τάγμα ένστολων γερμανών στρατιωτών να εισέλθει στη Μόσχα με σκοπό τη φρούρηση της γερμανικής πρεσβείας και να επιτρέψει στους στρατιώτες αυτούς να προωθηθούν αμέσως στη Μόσχα.

Επιπρόσθετα στο μήνυμα διατυπωνόταν ότι η γερμανική κυβέρνηση απείχε πολύ από το να αποσκοπεί σε οιαδήποτε μορφή κατάληψης. Ο Επίτροπος του Λαού για τις Εξωτερικές Υποθέσεις, σε συμφωνία με τον πρόεδρο του Συμβουλίου των Επιτρόπων του Λαού, απάντησε ότι οι απλοί άνθρωποι της Ρωσίας επιθυμούν την ειρήνη, ότι η ρωσική κυβέρνηση είναι προετοιμασμένη να προσφέρει στη γερμανική πρεσβεία, το προξενείο και στις υπηρεσίες μια πέρα για πέρα επαρκή και υπεύθυνη φρουρά απαρτιζόμενη από τα δικά της στρατεύματα, αλλά ότι δεν δύναται κάτω από οιαδήποτε περιστάσεις να επιτρέψει σε μια ξένη στρατιωτική μονάδα να εισέλθει στη Μόσχα· ελπίζει ακράδαντα ότι η γερμανική κυβέρνηση, εμπνευσμένη από την ίδια επιθυμία για ειρήνη, δεν θα εμμένει στο αίτημά της.

Ουσιαστικά το αίτημα προς τη ρωσική κυβέρνηση βρίσκεται σε πλήρη αντίφαση με τη δήλωση που έκανε ο Αυτοκρατορικός Καγκελάριος στο Ράιχσταγκ, ότι η θλιβερή δολοφονία του κόμη Μίρμπαχ δεν θα οδηγούσε σε επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Αντικρούει επίσης την ευχή που γνωρίζουμε ότι έχει διατυπωθεί από κορυφαίους εμπορικούς και βιομηχανικούς κύκλους για τη δημιουργία και προώθηση στενών οικονομικών σχέσεων επ' ωφελεία και των δύο χωρών. Αντιφάσκει με τις διαπραγματεύσεις που προχωρούσαν επιτυχώς. Πολυάριθμες εκθέσεις που έγιναν σε εκπροσώπους

μας στο Βερολίνο αναφορικά με την πολιτική κατάσταση και τη στάση απέναντι στη Ρωσία μαρτυρούν επίσης το γεγονός αυτό.

Έχουμε ακόμη κάθε λόγο να ελπίζουμε ότι θα βρεθεί μια ευνοϊκή λύση σε αυτό το απροσδόκητο συμβάν, όποτε όμως εμφανίζεται ένταση στις διεθνείς μας σχέσεις θεωρούμε απαραίτητο να γνωστοποιούμε δημοσίως τα γεγονότα και να ξεκαθαρίζουμε τα ζητήματα. Για τον λόγο αυτό θεωρώ καθήκον μου να προβώ στην ακόλουθη κυβερνητική δήλωση:

«Η κυβέρνηση της Σοβιετικής Δημοκρατίας είχε πλήρη επίγνωση, όταν σύνναψε το Σύμφωνο ειρήνης του Μπρεστ, του δυσβάσταχτου καθήκοντος που θα ήταν αναγκασμένοι να αναλάβουν οι εργάτες και οι χωρικοί της Ρωσίας ένεκα της διεθνούς κατάστασης που είχε αναπτυχθεί. Η βούληση της συντριπτικής πλειοψηφίας στο Δ' Συνέδριο των Σοβιέτ ήταν απόλυτα ξεκάθαρη· οι εργατικές τάξεις απαίτησαν ειρήνη επειδή χρειάζονταν μια παύση προκειμένου να είναι σε θέση να εργασθούν, να οργανώσουν τη σοσιαλιστική οικονομία, να ανακτήσουν και να εντείνουν τις δυνάμεις τους, οι οποίες είχαν υπονομευθεί από έναν μαρτυρικό πόλεμο.

Υπακούοντας στη βούληση του Συνεδρίου η κυβέρνηση έχει εφαρμόσει κατά γράμμα τους σκληρούς όρους του Συμφώνου ειρήνης του Μπρεστ και τελευταία οι διαπραγματεύσεις μας με τη γερμανική κυβέρνηση, που αφορούν το ακριβές ποσό των αποζημιώσεων που πρέπει εμείς να καταβάλουμε και τη μορφή της αποζημίωσης την οποία αποφασίσαμε να αποπληρώσουμε το συντομότερο δυνατό, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο.

Την ώρα όμως που η σοβιετική κυβέρνηση πραγματώνει με τον πιο σχολαστικό τρόπο τους όρους του Συμφώνου ειρήνης του Μπρεστ και στηρίζει τη βούληση των εργατών και των χωρικών για ειρήνη, δεν έχει ποτέ παραβλέψει το γεγονός ότι υπάρχουν όρια πέρα από τα οποία ακόμη και τα πιο ειρηνόφιλα πλήθη των εργατών θα εξαναγκαστούν να ξεσηκωθούν, και θα ξεσηκωθούν, σαν ένας άνθρωπος, να υπερασπιστούν τη χώρα τους με τα όπλα στα χέρια. Η παράλογη και εγκληματική απερισκεψία των αριστερών σοσιαλεπαναστατών μάς έφερε στο χείλος του πολέμου. Οι σχέσεις μας με τη γερμανική κυβέρνηση βρίσκονταν, παρά τη θέλησή μας, στα πρόθυρα της έντασης. Αναγνωρίζουμε τη νομιμότητα της επιθυμίας της γερμανικής κυβέρνησης να ενισχύσει τη φρούρηση της πρεσβείας της και έχουμε συμβάλει πολύ προκειμένου να ικανοποιήσουμε την επιθυμία αυτή.

Όταν όμως πληροφορηθήκαμε για την επιθυμία της γερμανικής κυβέρνησης, η οποία δεν έχει ακόμη διατυπωθεί ως κατηγορηματική απαίτηση, ότι θα έπρεπε να επιτρέψουμε σε ένα τάγμα οπλισμένων γερμανών στρατιωτών να προσεγγίσουν τη Μόσχα, απαντήσαμε - και επαναλαμβάνουμε τώρα αυτή την απάντηση ενώπιον του ανώτατου οργάνου της σοβιετικής κυβέρνησης των εργατών και χωρικών, ενώπιον της Πανρωσικής Κεντρικής Επιτροπής - ότι δεν θα μπορούσαμε κατά κανέναν τρόπο και σε καμία περίπτωση να ικανοποιήσουμε ένα τέτοιο αίτημα, επειδή αυτό θα αποτελούσε αντικειμενικά την απαρχή της κατοχής της Ρωσίας από ξένα στρατεύματα.

Σε αυτή την ενέργεια θα ήμασταν υποχρεωμένοι να αντιδράσουμε όπως έχουμε αντιδράσει στην ανταρσία των Τσεχοσλοβάκων και στις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Βρετανών στον Βορρά, ήτοι με εκτεταμένη κινητοποίηση, με επιστράτευση όλων των ενήλικων εργατών και χωρικών για ένοπλη αντίσταση και με την καταστροφή, στην περίπτωση μιας προσωρινά επιβεβλημένης απόσυρσης, απολύτως κάθε δρόμου και σιδηροδρομικής γραμμής ανεξαιρέτως και επίσης των καταστημάτων, ειδικότερα των καταστημάτων τροφίμων, ούτως ώστε να μην πέσουν στα χέρια του εχθρού. Ο πόλεμος τότε θα ήταν για εμάς μια μοιραία αλλά απόλυτη και άνευ όρων αναγκαιότητα και αυτός θα ήταν ένας επαναστατικός πόλεμος που θα διεξαγόταν από τους εργάτες και τους χωρικούς της Ρωσίας πλάι -πλάι με τη σοβιετική κυβέρνηση μέχρι ύστατης πνοής. Όπως η εξωτερική της πολιτική, η εσωτερική πολιτική της σοβιετικής κυβέρνησης, με απαρέγκλιτη προσκόλληση στις αποφάσεις του 5^{ου} Συνεδρίου των Σοβιέτ, παραμένει αμετάβλητη. Η εγκληματική απερισκεψία των αριστερών σοσιαλεπαναστατών, οι οποίοι εξελίχθηκαν σε πρωτοπαλίκαρα των λευκοφρουρών, των γαιοκτημόνων και των καπιταλιστών, τώρα που τα σύννεφα συγκεντρώνονται και ο κίνδυνος πολέμου αυξάνεται, θα είναι ακόμη πιο εγκληματική στα μάτια του λαού και θα υποστηρίξουμε πλήρως και ολόψυχα και θα φέρουμε εις πέρας την ανηλεή τιμωρία των προδοτών που έχουν αμετάκλητα καταδικασθεί με τη βούληση του 5^{ου} Συνεδρίου των Σοβιέτ. Αν ο πόλεμος, παρ' όλες τις προσπάθειές μας, καταστεί γεγονός, δεν θα είμαστε σε θέση να διατηρήσουμε ούτε ελάχιστο ίχνος εμπιστοσύνης στη συμμορία των αριστερών σοσιαλεπαναστατών προδοτών, οι οποίοι είναι ικανοί να ανατρέψουν τη βούληση των Σοβιέτ,

καταφεύγοντας στη στρατιωτική προδοσία και τα παρόμοια. Θα αντλήσουμε νέα δύναμη για πόλεμο από την ανηλεή καταστολή τόσο των παράφορα απερίσκεπτων (αριστερών σοσιαλεπαναστατών) όσο και των ταξικά ενσυνείδητων (γαιοκτημόνων, καπιταλιστών και κουλάκων) υπέρμαχων της αντεπανάστασης. Προς τους εργάτες και χωρικούς ολόκληρης της Ρωσίας, αυτή είναι η έκκλησή μας: «Τριπλή επαγρύπνηση, επιφυλακτικότητα και αντοχή, σύντροφοι! Όλοι πρέπει να βρίσκονται στα πόστα τους! Όλοι πρέπει να δώσουν τη ζωή τους αν χρειαστεί, προκειμένου να υπερασπιστούν τη σοβιετική δύναμη, να υπερασπιστούν τα συμφέροντα των εργαζομένων, όσων έχουν πέσει θύματα εκμετάλλευσης, των φτωχών, να υπερασπιστούν τον σοσιαλισμό!»

15 Ιούλη 1918

Λένιν

Η Επανάστασή Μας

(Σχετικά με τα σχόλια του N. Sukhanov)ⁱ

I

Πρόσφατα έριχνα ματιές μέσα στα σχόλια του Sukhanov για την επανάσταση. Αυτό που φαίνεται κατά το πλείστον είναι η σχολαστικότητα όλων των ασήμαντων-αστών Δημοκρατών μας και όλων των ηρώων της Δευτέρας Διεθνούς. Εκτός από το γεγονός ότι είναι όλοι υπερβολικά δειλοί, ώστε όταν έρχονται στη παραμικρή απόκλιση από το Γερμανικό μοντέλο [του Σοσιαλισμού] ακόμα και οι καλύτεροι από αυτούς οπλίζουν τους εαυτούς τους με επιφυλάξεις - εκτός από αυτό το χαρακτηριστικό, που είναι κοινό σε όλους τους ασήμαντους-αστούς Δημοκράτες και έχει εμφανιστεί άφθονα από αυτούς σε ολόκληρη την επανάσταση, αυτό που φαίνεται είναι η δουλική απομίμηση τους του παρελθόντος.

Όλοι αποκαλούν τους εαυτούς τους Μαρξιστές, αλλά η αντίληψή τους για τον Μαρξισμό είναι ανέφικτα σχολαστική. Έχουν αποτύχει εντελώς να καταλάβουν τι είναι αποφασιστικό στον Μαρξισμό, δηλαδή, οι επαναστατικές διαλεκτικές του. Έχουν ακόμη απολύτως αποτύχει να καταλάβουν τις σαφείς δηλώσεις του Μάρξ ότι σε περιόδους επαναστάσεως η μέγιστη ευλυγισία απαιτείταιⁱⁱ, και έχουν ακόμη αποτύχει να προσέξουν, παραδείγματος χάριν, τις δηλώσεις που ο Μάρξ έκανε στις επιστολές του -νομίζω ήταν το 1856- εκφράζοντας την ελπίδα για ένωση του πολέμου των αγροτών στη Γερμανία, ο οποίος μπορεί να δημιουργήσει μια επαναστατική κατάσταση, με το κίνημα της εργατικής τάξεωςⁱⁱⁱ - αποφεύγουν ακόμη και αυτήν την σαφή δήλωση και περπατούν γύρω και γύρω από αυτή όπως μια γάτα γύρω από ένα κύπελλο καυτού χυλού.

Η συμπεριφορά τους τους προδίδει σαν δειλούς ρεφορμιστές που φοβούνται να παρεκκλίνουν από την αστική τάξη, πόσο μάλλον να θέσουν τέρμα με αυτή, συγχρόνως έκρυσαν την δειλία τους με τον πιο άγριο στόμφο και καυχησιά. Αλλά αυτό που φαίνεται σε όλους τους ακόμα και από την καθαρά θεωρητική άποψη είναι η πλήρης ανικανότητά τους να συλλάβουν τις ακόλουθες Μαρξιστικές μελέτες: έως τώρα έχουν δει τον καπιταλισμό και την αστική δημοκρατία στην Δυτική Ευρώπη να ακολουθούν ένα καθορισμένο μονοπάτι ανάπτυξης, και δεν μπορούν να διανοηθούν ότι αυτό το μονοπάτι μπορεί να ληφθεί ως μοντέλο μόνο τηρουμένων των αναλογιών, μόνο με ορισμένες τροποποιήσεις (αρκετά ασήμαντες από την άποψη της γενικής ανάπτυξης της παγκόσμιας ιστορίας).

Πρώτον - η επανάσταση συνδέθηκε με τον πρώτο ιμπεριαλιστικό παγκόσμιο πόλεμο. Τέτοια επανάσταση ήταν προορισμένη να αποκαλύπτει νέα χαρακτηριστικά, ή παραλλαγές, ως αποτέλεσμα από τον ίδιο τον πόλεμο, ο κόσμος δεν είχε δει ποτέ έναν τέτοιο πόλεμο σε μια τέτοια κατάσταση. Βρίσκουμε ότι από τον πόλεμο έως αυτήν την ημέρα η αστική τάξη των πλουσιότερων χωρών ήταν ανίκανη να αποκαταστήσει τις "κανονικές" αστικές σχέσεις. Ακόμα οι ασήμαντοι-αστοί ρεφορμιστές μας -που κάνουν μια επίδειξη ότι είναι επαναστάτες- πίστεψαν, και πιστεύουν ακόμα, ότι οι κανονικές αστικές σχέσεις είναι το όριο (ως εδώ θα πάτε και όχι μακρύτερα). Και ακόμη και η αντίληψή τους " των κανονικών" είναι υπερβολικά στερεότυπη και στενή.

Δεύτερον, είναι τελείως ξένοι στην ιδέα ότι ενώ η ανάπτυξη της παγκόσμιας ιστορίας συνολικά ακολουθεί γενικούς νόμους δεν αποκλείεται με κανένα τρόπο, αλλά, αντίθετα, θεωρείται δεδομένο, ότι ορισμένες περιόδους ανάπτυξης μπορεί να φανερώσουν ιδιομορφίες είτε στην μορφή είτε στην σειρά αυτής της ανάπτυξης. Παραδείγματος χάριν, δεν έχει συμβεί ακόμα και σε αυτούς

αυτό επειδή η Ρωσία στέκεται πάνω στη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των πολιτισμένων χωρών και των χωρών τις οποίες αυτός ο πόλεμος για πρώτη φορά σίγουρα έφερε στην τροχιά του πολιτισμού -όλες τις Ασιατικές, μη Ευρωπαϊκές χώρες- μπόρεσε και ήταν, πράγματι,προοριζόμενη να αποκαλύψει ορισμένα ξεχωριστά χαρακτηριστικά' αν και αυτοί, φυσικά,είναι σύμφωνα με την γενική γραμμή της παγκόσμιας ανάπτυξης,ξεχωρίζουν την επανάστασή της από εκείνες που έγιναν στις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες και εισαγάγουν ορισμένες μερικώς καινοτομίες καθώς η επανάσταση κινείται προς τις χώρες της Ανατολής.

Απείρως στερεότυπο, παραδείγματος χάριν,είναι το επιχείρημα που έμαθαν παπαγαλίστικα κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης της Δυτικο-Ευρωπαϊκής Σοσιαλ-Δημοκρατίας, δηλαδή, ότι δεν είμαστε ακόμα ώριμοι για τον σοσιαλισμό, αλλά όπως συγκεκριμένος "σοφός" κύριος μεταξύ τους το έθεσε, οι αντικειμενικές οικονομικές βάσεις για τον σοσιαλισμό δεν υπάρχουν στη χώρα μας.Και δεν σκέφτηκε κανείς τους να ρωτήσει:τι συμβαίνει με τους ανθρώπους που βρέθηκαν σε μια επαναστατική κατάσταση όπως αυτή που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια του πρώτου ιμπεριαλιστικού πολέμου;Ίσως όχι,επηρεασμένοι από την απελπισία της κατάστασής τους, ρίχνοντας τους εαυτούς σε έναν αγώνα που θα τους πρόσφερε τουλάχιστον κάποια ευκαιρία να εξασφαλίσουν συνθήκες για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμού που ήταν κάπως ασυνήθιστο;

"Η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της Ρωσίας δεν έχει φτάσει ακόμα το επίπεδο που κάνει τον σοσιαλισμό πιθανό." Όλοι οι ήρωες της Δευτέρας Διεθνούς, συμπεριλαμβανομένου, φυσικά,του Sukhanov, χτυπούν τα τύμπανα για αυτήν την δήλωση. Συνεχίζουν να μιλούν διαρκώς για αυτήν την αδιαμφισβήτητη δήλωση σε χίλιους διαφορετικούς τόνους, και θεωρούν ότι είναι αποφασιστικό κριτήριο της επανάστασής μας.

Αλλά τι εάν η κατάσταση, που έσυρε τη Ρωσία στον ιμπεριαλιστικό παγκόσμιο πόλεμο που ανακάτεψε λίγο πολύ κάθε σημαντική Δυτικό Ευρωπαϊκή χώρα και την έκανε μάρτυρα της παραμονής των επαναστάσεων που ωριμάζουν ή εν μέρει έχουν ήδη αρχίσει στην Ανατολή,δημιουργώντας τις περιστάσεις που έβαλαν τη Ρωσία και την ανάπτυξή της σε μια θέση που μας επέτρεψε να επιτύχουμε ακριβώς εκείνη την ένωση ενός "πολέμου των αγροτών" με το κίνημα της εργατικής τάξεως που προτάθηκε το 1856 από έναν όχι λιγότερο Μαρξιστή από τον Μάρξ τον ίδιο ως πιθανή προοπτική για την Πρωσία;

Τι εάν η πλήρης απελπισία της καταστάσεως,με το να παρακινεί τις προσπάθειες των εργατών και των αγροτών δεκαπλάσια, μας πρόσφερε την ευκαιρία να δημιουργήσουμε τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις του πολιτισμού με έναν διαφορετικό τρόπο από αυτόν των Δυτικό Ευρωπαϊκών χωρών; Έχει αυτό αλλάξει τη γενική γραμμή ανάπτυξης της παγκόσμιας ιστορίας; Έχει αυτό αλλάξει τις βασικές σχέσεις μεταξύ των βασικών τάξεων όλων των χωρών που είναι, ή ήταν,συρμένες μέσα στη γενική πορεία της παγκόσμιας ιστορίας;

Εάν ένα καθορισμένο επίπεδο πολιτισμού απαιτείται για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού (αν και κανένας δεν μπορεί να πει ακριβώς ποιο εκείνο το καθορισμένο "επίπεδο πολιτισμού" είναι, γιατί διαφέρει σε κάθε Δυτικό Ευρωπαϊκή χώρα), γιατί να μην μπορούμε να αρχίσουμε πρώτα να επιτύχουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για εκείνο το καθορισμένο επίπεδο πολιτισμού με έναν επαναστατικό τρόπο, και έπειτα , με την βοήθεια της κυβέρνησης των εργατών και των αγροτών και του Σοβιετικού συστήματος,να προχωρήσουμε για να προφθάσουμε τα άλλα έθνη;

16 Ιανουαρίου,1923

II

Λέτε ότι ο πολιτισμός είναι απαραίτητος για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Πολύ καλά. Αλλά γιατί δεν μπορούμε πρώτα να δημιουργήσουμε τέτοιες απαραίτητες προϋποθέσεις του πολιτισμού στη χώρα μας με την εκδίωξη των γαιοκτημόνων και των Ρώσων καπιταλιστών, και έπειτα να αρχίσουμε να κινούμαστε προς τον σοσιαλισμό; Πού, σε ποια βιβλία,έχετε διαβάσει ότι τέτοιες παραλλαγές της συνηθισμένης ιστορικής σειράς γεγονότων είναι ανεπίτρεπτες ή αδύνατες;

Ο Ναπολέον,νομίζω, έγραψε: "On s'engage et puis ... on voit."σε ελεύθερη απόδοση αυτό σημαίνει: "Πρώτα συμλέξου σε μια σοβαρή μάχη και έπειτα δες τι συμβαίνει."Λοιπόν,όντως πρώτα συμπλακήκαμε σε μια σοβαρή μάχη τον Οκτώβριο του 1917, και έπειτα είδαμε τέτοιες

λεπτομέρειες ανάπτυξης (από την άποψη της παγκόσμιας ιστορίας ήταν βεβαίως λεπτομέρειες) όπως την ειρήνη του Brest, την Νέα Οικονομική Πολιτική, και ούτω καθ'εξής. Και τώρα δεν μπορεί να υπάρξει καμία αμφιβολία ότι κατά το πλείστον είμασταν νικηφόροι.

Οι Sukhanovs μας, χωρίς να αναφέρω τους Σοσιαλ-Δημοκράτες ακόμη μακρύτερα από το δικαίωμα, ποτέ ούτε καν ονειρεύονται ότι οι επαναστάσεις δεν μπορούν να γίνουν με οποιοδήποτε άλλο τρόπο. Οι Ευρωπαίοι φιλισταίοι μας ποτέ ούτε καν ονειρεύονται ότι οι μεταγενέστερες επαναστάσεις στις Ασιατικές χώρες, που κατέχουν πολύ τεραστιότερους πληθυσμούς με μια πολύ τεραστιότερη ποικιλία κοινωνικών συνθηκών, αναμφισβήτητα θα δείξουν ακόμα μεγαλύτερες διαφορές από την Ρωσική Επανάσταση.

Χρειάζεται μόλις και μετά βίας να ειπωθεί ότι ένα εγχειρίδιο που γράφτηκε σε Καουτσκικές γραμμές ήταν ένα πολύ χρήσιμο πράγμα στον καιρό του. Αλλά είναι ώρα, δεδομένου ότι, να εγκαταλειφθεί η ιδέα που προέβλεπε όλες τις μορφές ανάπτυξης της μεταγενέστερης παγκόσμιας ιστορίας. Θα ήταν έγκαιρο να πω ότι εκείνοι που σκέφτονται έτσι είναι απλά ανόητοι.

17 Ιανουαρίου, 1923

ⁱ **Γράφτηκε:** 16 Ιανουαρίου, 1923

Πρωτοδημοσιεύτηκε: *Pravda* (Αριθ. 117) 30 Μαΐου, 1923

Πηγή: *Συλλεγμένα Έργα*, Εκδότες *Progress*, Μόσχα, Αριθμ 33 (σελ. 476-80)

Copyright: Διαδίκτιακό Αρχείο Β.Ι. Λένιν (www.marx.org) 2003. Η δικαιοδοσία χορηγείται στο να αντιγράφεται ή/και να διανέμεται αυτό το έγγραφο υπό τον όρο της ελεύθερης άδειας τεκμηρίωσης GNU

Ελληνική Μετάφραση: Λεωνίδας

HTML Markup: Αντώνης Μεγρέμης για το ελληνικό Αρχείο των Μαρξιστών στο Internet

ⁱⁱ Παραπομπή στο έργο του Μάρξ *Ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Γαλλία* και στην επιστολή του στον Kugelmann που χρονολογείται από της 12 Απριλίου, 1871.

ⁱⁱⁱ Δείτε την επιστολή του Μαρξ και του Ένγκελς της 16ης Απριλίου, 1856.

**Λόγος στη σύσκεψη των αντιπροσώπων των
Επιτροπών Φτωχολογιάς
των περιοχών της Κεντρικής Ρωσίας,
8 του Νοέμβρη 1918**

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΦΤΩΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΡΩΣΙΑΣ
8 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1918⁵

Ἡ ὀργάνωση τῆς φτωχολογιάς τοῦ χωριοῦ, σύντροφοι, εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο ζήτημα τῆς ἐσωτερικῆς μας οἰκοδόμησης καὶ μάλιστα τὸ κυριότερο ζήτημα ὅλης τῆς ἐπανάστασός μας.

Ἡ Ὀχτωβριανὴ ἐπανάσταση ἔβαλε καθήκον της νὰ ἀποσπάσει τὰ ἐργοστάσια ἀπὸ τὰ χέρια τῶν κεφαλαιοκρατῶν, γιὰ νὰ μετατρέψει τὰ ἐργαλεῖα παραγωγῆς σὲ παλλαϊκὴ ἰδιοχτησία καί, δίνοντας ὅλη τὴ γῆ στοὺς ἀγρότες, ν' ἀναδιοργανώσει τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία πάνω σὲ σοσιαλιστικὲς βάσεις.

Τὸ πρῶτο μέρος τοῦ καθήκοντος ἦταν πολὺ πιὸ εὐκόλο νὰ ἐκπληρωθεῖ, ἀπ' ὅ,τι τὸ δεύτερο. Στὶς πόλεις ἡ ἐπανάσταση εἶχε νὰ κάνει μὲ τὴν μεγάλη παραγωγή, στὴν ὁποία ἀπασχολοῦνταν δεκάδες καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες. Τὰ ἐργοστάσια ἀνῆκαν σὲ μικρὸ ἀριθμὸ κεφαλαιοκρατῶν, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν ἦταν δύσκολο στοὺς ἐργάτες νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Οἱ ἐργάτες εἶχαν κιόλας πολύχρονη πεί-

καθένας για τὸ σκοπὸ αὐτὸ ν' ἀρπάξει ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ πολλὰ χωράφια. Ἄλλο εἶναι οἱ κουλάκοι καὶ οἱ λαογδάρτες, ποὺ θησαύρισαν στὸν πόλεμο, ποὺ ἐκμεταλλεύτηκαν τὴν πείνα γιὰ νὰ πουλοῦν σὲ ἀστρονομικὲς τιμὲς τὰ σιτηρά, ποὺ τὰ ἔκρυβαν, караδοκώντας μιὰ νέα ἄνοδο τῶν τιμῶν, καὶ προσπαθοῦν τώρα μὲ κάθε τρόπο νὰ πλουτίσουν ἀπὸ τὴ λαϊκὴ δυστυχία, ἀπὸ τὴν πείνα τῶν φτωχῶν τοῦ χωριοῦ καὶ τῶν ἐργατῶν τῆς πόλης.

Αὐτοί, οἱ κουλάκοι καὶ λαογδάρτες, δὲν εἶναι λιγότερο ἐπικίνδυνοι ἐχθροὶ ἀπὸ τοὺς κεφαλαιοκράτες καὶ τοὺς τσιφλικάδες. Καὶ ἂν δὲν παρθοῦν μέτρα ἐνάντια στὸν κουλάκο, ἂν δὲν νικήσουμε τοὺς λαογδάρτες, τότε, ἀναπόφευχτα, θὰ ξανάρθει ὁ τσάρος καὶ ὁ κεφαλαιοκράτης.

Ἡ πείρα ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων ποὺ ἔγιναν ὥς τώρα στὴν Εὐρώπῃ ἐπιβεβαιώνει πειστικὰ, πὼς ἡ ἐπανάσταση νικιέται ἀναπόφευχτα, ἂν ἡ ἀγροτιά δὲν ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸν κουλάκο βραχνά.

Ὅλες οἱ ἐπαναστάσεις στὴν Εὐρώπῃ δὲν κατέληξαν σὲ ἀποτελεσματικὰ ἐπευξήματα, ἀκριβῶς, τὸ χωριὸ δὲν ἤξερε νὰ τὰ βγάλει πέρα μὲ τοὺς ἐχθρούς του. Οἱ ἐργάτες στὶς πόλεις γκρέμιζαν τοὺς βασιλιάδες (στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Γαλλία ἐκτελοῦσαν τοὺς βασιλιάδες ἐξῶ καὶ κάμποσους αἰῶνες πρὶν, μόνο ἐμεῖς ἀργήσαμε μὲ τὸν τσάρο μας), καί, μολαταῦτα, ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ξαναθρονιάζονταν τὰ παλιὰ καθεστῶτα. Αὐτὸ γινόταν, ἐπειδὴ τότε δὲν ὑπῆρχε ἀκόμα οὔτε καὶ στὶς πόλεις ἡ μεγάλη παραγωγή, ποὺ νὰ συγκεντρώνει στὰ ἐργοστάσια ἐκατομμύρια ἐργάτες καὶ νὰ τοὺς συνενώνει σ' ἓνα στρατὸ τόσο ἰσχυρό, ποὺ θὰ μπορούσε χωρὶς τὴν ὑποστήριξη τῶν ἀγροτῶν νὰ ἀντέξει στὴν ἐφοδο καὶ τῶν κεφαλαιοκρατῶν καὶ τῶν κουλάκων.

Καὶ ἡ φτωχὴ ἀγροτιά δὲν ἦταν ὀργανωμένη, αὐτὴ ἡ ἴδια πάλευε ἄσχημα ἐνάντια στοὺς κουλάκους καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ἐπανάσταση νικιόταν καὶ στὶς πόλεις.

Τώρα ἡ κατάσταση εἶναι διαφορετικὴ. Στὰ τελευταῖα διακόσια χρόνια ἡ μεγάλη παραγωγή ἀναπτύχθηκε τόσο πολὺ καὶ σκέπασε ὅλες τὶς χῶρες μ' ἓνα δίκτυο τεράστιων ἐργοστασίων μὲ χιλιάδες καὶ δεκάδες χιλιάδες ἐργάτες, ὥστε τώρα στὶς πόλεις ἔχει κιόλας δημιουργηθεῖ παντοῦ ἓνας μεγάλος στρατὸς ὀργανωμένων ἐργατῶν, προλετάρων, ποὺ ἀποτελοῦν δύναμη ἀρκετὴ γιὰ τὴν ὀριστικὴ νίκη κατὰ τῆς ἀστικῆς τάξης, κατὰ τῶν κεφαλαιοκρατῶν.

Στις ὥς τὰ τώρα ἐπαναστάσεις ἡ φτωχολογία τοῦ χωριοῦ στή δύσκολη πάλη της ἐνάντια στοὺς κουλάκους δὲν εἶχε σὲ ποιὸν νὰ στηριχτεῖ.

Τὸ ὀργανωμένο προλεταριάτο — πιὸ δυνατό καὶ πιὸ ἔμπειρο ἀπὸ τὴν ἀγροτιά (τὴν πείρα αὐτὴ τὴν ἀπόκτησε μέσα στοὺς περασμένους ἀγῶνες) — κατέχει τώρα τὴν ἐξουσία στή Ρωσία, ἔχοντας στὴν κυριότητά του ὅλα τὰ ἐργαλεῖα παραγωγῆς, ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τοὺς σιδηροδρόμους, τὰ πλοῖα κτλ.

Τώρα ἡ φτωχὴ ἀγροτιά ἔχει ἓναν σίγουρο καὶ ἰσχυρὸ σύμμαχο στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στοὺς κουλάκους. Ἡ φτωχὴ ἀγροτιά ξέρεи πῶς ἡ πόλη στέκει στὸ πλευρό της, πῶς τὸ προλεταριάτο θὰ τὴ βοηθήσει μὲ ὅλα τὰ μέσα πού διαθέτει — καὶ τὴ βοηθάει πραγματικὰ ἀπὸ τώρα κιόλας. Αὐτὸ ἔδειξαν τὰ πρόσφατα γεγονότα.

Θὰ θυμᾶστε ὅλοι, σύντροφοι, σὲ τί ἐπικίνδυνη κατάσταση ἔρισκόταν ἡ ἐπανάσταση φέτος τὸν Ἰούλη. Ἡ ἀνταρσία τῶν Τσεχοσλοβάκων ἔπαιρνε διαστάσεις, στίς πόλεις, ἡ πείνα μεγάλωνε, ἐνῶ στὸ χωριὸ οἱ κουλάκοι γίνονταν ὅλο καὶ πιὸ θρασεῖς, ἐπιτίθενταν ὅλο καὶ πιὸ λυσσασμένα ἐνάντια στὴν πόλη, ἐνάντια στή Σοβιετικὴ ἐξουσία, ἐνάντια στή φτωχολογία.

Καλέσαμε τὴ φτωχολογία τοῦ χωριοῦ νὰ ὀργανωθεῖ, ἀρχίσαμε νὰ συγκροτοῦμε ἐπιτροπὲς φτωχολογίας καὶ νὰ ὀργανώνουμε ἐργατικὰ τμήματα ἐπισιτισμοῦ. Οἱ ἀριστεροὶ ἐσέροι σήκωσαν ἀνταρσία. Ἐλεγαν πῶς οἱ ἐπιτροπὲς φτωχολογίας ἀποτελοῦνται ἀπὸ τεμπέληδες, πῶς οἱ ἐργάτες ἀρπάζουν μὲ τὸ ζόρι τὸ ψωμὶ τῶν ἐργαζόμενων ἀγροτῶν.

Καὶ ἐμεῖς τοὺς ἀπαντούσαμε ὅτι αὐτοὶ ὑπερασπίζουν τοὺς κουλάκους, πὺ κατὰλαβαν ὅτι τὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία μποροῦν νὰ τὴν παλέψουν ὄχι μόνο μὲ τὰ ὅπλα, μὰ καὶ μὲ τὴν πείνα. Αὐτοὶ μιλοῦσαν γιὰ «τεμπέληδες», καὶ ἐμεῖς τοὺς ρωτούσαμε γιὰτὶ ὁ τάδε ἢ ὁ τάδε ἔγινε «τεμπέλης», γιὰτὶ ξέπεσε, γιὰτὶ φτώχυνε, γιὰτὶ τῶριξε στὸ πιωτό; Μήπως ὄχι ἐξαιτίας τῶν κουλάκων; Οἱ κουλάκοι μαζί μὲ τοὺς ἀριστεροὺς ἐσέρους φώναζαν γιὰ «τεμπέληδες», ἐνῶ οἱ ἴδιοι καταχώνιαζαν τὸ στάρι, τὸ ἔκρυβαν, κερδοσκοποῦσαν, γιὰτὶ ἤθελαν νὰ πλουτίσουν, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν πείνα καὶ τὰ θάνατα τῶν ἐργατῶν.

Οἱ κουλάκοι ξεζούμιζαν ὁλότελα τοὺς φτωχοὺς, ἐκμεταλλεύονταν ξένη ἐργασία, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη φώναζαν «τεμπέληδες»!

Οἱ κουλάκοι περίμεναν ἀνυπόμονα τοὺς Τσεχοσλοβάκους, θὰ δέχονταν εὐχαρίστως νὰ θρονιάσουν ἕναν καινούργιο τσάρο, γιὰ νὰ συνεχίσουν ἀσύδοτοι τὴν ἐκμετάλλευση, γιὰ νὰ καθήσουν ὅπως καὶ πρῶτα στὸ σθέρκο τοῦ ἀγρότη μεροκαματιάρη, γιὰ νὰ θησαυρίζουν ὅπως καὶ πρῶτα.

Καὶ ὅλη ἡ σωτηρία ἦταν ὅτι τὸ χωριὸ ἐνώθηκε μὲ τὴν πόλη, ὅτι τὰ προλεταριακὰ καὶ τὰ μισοπρολεταριακὰ — πὺ δὲν ἐκμεταλλεύονταν ξένη ἐργασία — στοιχεῖα τοῦ χωριοῦ μαζὶ μὲ τοὺς ἐργάτες τῶν πόλεων ἄρχισαν ἐκστρατεία ἐνάντια στοὺς κουλάκους καὶ τοὺς λαογδάρτες.

Γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἔνωση αὐτὴ χρειάστηκε νὰ γίνουν πάρα πολλὰ στὸν τομέα τοῦ ἐπισιτισμοῦ. Ὁ ἐργατικὸς πληθυσμὸς στὶς πόλεις ὑπόφερε ἀπερίγραπτα ἀπὸ τὴν πείνα, ἐνῶ οἱ κουλάκοι σκέφτονταν:

— Ἄς κρατήσουμε ἀκόμα λίγο τὸ στάρι μας καὶ θὰ τὸ πληρώσουν πιὸ ἀκριβά.

Οἱ κουλάκοι, φυσικά, δὲν ἔχουν λόγους νὰ βιάζονται: χρήματα ἔχουν ἀρκετά· οἱ ἴδιοι λένε ὅτι μάζεψαν ἐπὶ Κερένσκι παρὰ μὲ τὸ τσουβάλι.

Ὅμως τέτιοι ἄνθρωποι, πὺ σὲ καιρὸ πείνας μποροῦν νὰ κρύβουν καὶ νὰ ἀποθηκεύουν στάρι, εἶναι μεγάλοι ἐγκληματίες. Πρέπει νὰ τοὺς ἀντιπαλεύουμε, σὰν τοὺς χειρότερους ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ.

Κι αὐτὴ τὴν πάλη τὴν ἔχουμε ἀρχίσει στὸ χωριό.

Οἱ μενσεδίκτοι καὶ οἱ ἐσέροι πηγαιναν νὰ μᾶς φοβίσουν, λέγοντας ὅτι, ὀργανώνοντας ἐπιτροπὲς φτωχολογιᾶς, διασποῦμε τὸ χωριό. Τί σημαίνει, ὅμως, νὰ μὴ διασπάσουμε τὸ χωριό; Σημαίνει νὰ τὸ ἀφήσουμε στὴν ἐξουσία τοῦ κουλάκου. Μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν θέλουμε, καὶ γι'αὐτὸ ἀποφασίσαμε νὰ διασπάσουμε τὸ χωριό. Ἐμεῖς εἴπαμε: ἀλήθεια, θὰ χάσουμε τοὺς κουλάκους, αὐτὸ τὸ ἀτύχημα δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀποφύγουμε (γ έ λ ι α), θὰ κερδίσουμε ὅμως χιλιάδες καὶ ἑκατομμύρια φτωχοὺς ἀγρότες, πὺ θὰ περάσουν μὲ τὸ μέρος τῶν ἐργατῶν. (Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α).

Ἔτσι κι ἔγινε. Ἡ διάσπαση στὸ χωριὸ ἔκανε ἀπλῶς νὰ φανεῖ πιὸ καθαρά, ποιοὶ εἶναι οἱ φτωχοὶ ἀγρότες, ποιοὶ οἱ μεσαῖοι ἀγρότες, πὺ δὲν ἐκμεταλλεύονται ξένη ἐργασία, καὶ ποιοὶ οἱ λαογδάρτες καὶ οἱ κουλάκοι.

Οἱ ἐργάτες βοήθησαν καὶ βοηθοῦν τῇ φτωχολογίᾳ στὴν πάλῃ ἐνάντια στοὺς κουλάκους. Στὸν ἐμφύλιο πόλεμο πού ἄναψε στὸ χωριό, οἱ ἐργάτες βρίσκονται μὲ τὸ μέρος τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς, ὅπως ἦταν μὲ τὸ μέρος της καὶ τότε πού ὑποστήριζαν τὸ νόμο τῶν ἐσέρων γιὰ τὴν κοινωνικοποίηση τῆς γῆς.

Ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, ἤμασταν ἀντίθετοι μὲ τὸ νόμο γιὰ τὴν κοινωνικοποίηση τῆς γῆς. Μολαταῦτα τὸν ἔχουμε ὑπογράψει, γιὰτὶ δὲ θέλαμε νὰ ταχθοῦμε ἐνάντια στὴ θέληση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ θέληση τῆς πλειοψηφίας εἶναι πάντα ὑποχρεωτικὴ γιὰ μᾶς, καὶ τὸ νὰ πᾶει κανεὶς ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴ θέληση σημαίνει ὅτι προδίνει τὴν ἐπανάσταση.

Δὲ θέλαμε νὰ ἐπιβάλλουμε στὴν ἀγροτιὰ μιὰ ἰδέα πού τῆς ἦταν ξένη, τὴν ἰδέα ὅτι ἡ ἐξισωτικὴ διανομὴ τῆς γῆς δὲν ἔχει κανένα νόημα. Κρίναμε ὅτι εἶναι καλύτερο νὰ πεισθοῦν μόνοι τους οἱ ἐργαζόμενοι ἀγρότες, πάνω στὴν καμπούρα τους, πάνω στὸ πετσί τους, ὅτι ἡ ἐξισωτικὴ διανομὴ εἶναι παραλογισμός. Μόνο τότε θὰ μπορούσαμε νὰ τοὺς ρωτήσουμε: ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ διέξοδος ἀπὸ τὸ ρήμαγμα, ἀπὸ τὸ ἐραχνὰ τοῦ κουλάκου, πού συνεπάγεται ἡ διανομὴ τῆς γῆς;

Ἡ διανομὴ ἦταν καλὴ μόνο γιὰ τὴν ἀρχή. Ἀποσκοποῦσε στὸ νὰ δείξει πὼς ἡ γῆ φεύγει ἀπὸ τοὺς τσιφλικάδες καὶ περνᾷ στοὺς ἀγρότες. Μὰ αὐτὸ δὲ φτάνει. Ἡ διέξοδος βρίσκεται μόνο στὴν κοινὴ καλλιέργεια τῆς γῆς.

Δὲν τὸ εἶχατε καταλάβει αὐτό, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ σᾶς ὁδηγεῖ σ' αὐτὴν τὴν πεποίθηση. Οἱ κομμουνες, ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς μὲ τὴ μορφὴ τοῦ ἀρτέλ, οἱ ἀγροτικὲς συντροφιεῖς — νὰ ποιά εἶναι ἡ σωτηρία ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα τοῦ μικροῦ νοικοκυριοῦ, νὰ ποιὸ εἶναι τὸ μέσο γιὰ τὸ ἀνέβασμα καὶ τὴν καλυτέρευση τῆς οἰκονομίας, γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση δυνάμεων καὶ γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν κουλάκων, τοῦ παρασιτισμοῦ καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης.

Ἐέραμε καλὰ πὼς οἱ ἀγρότες ζοῦνε σὰν νὰ ἦταν ριζωμένοι στὸ ἔδαφος: οἱ ἀγρότες φοβοῦνται τίς καινοτομίες, εἶναι μὲ πείσμα κολλημένοι στὸ παλιό. Ἐέραμε πὼς οἱ ἀγρότες τότε μόνο θὰ πιστέψουν στὸ ὄφελος τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μέτρου, ὅταν μὲ τὸ δικό τους μυαλὸ θὰ φτάσουν στὸ σημεῖο νὰ καταλάβουν, νὰ νιώσουν τὸ ὄφελος ἀπ' αὐ-

τό. Γιαυτό καὶ βοηθούσαμε στὴ διανομὴ τῆς γῆς, μ' ὅλο πὺ ξέραμε, ὅτι δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ λύση.

Τώρα ὁμως οἱ ἴδιοι οἱ φτωχοὶ ἀγρότες ἀρχίζουν νὰ συμφωνοῦν μαζί μας. Ἡ ζωὴ τοὺς δείχνει, πὺς ἐκεῖ πὺ χρειάζονται, λόγου χάρη, 10 ἀλέτρια, γιατί ἡ γῆ εἶναι μοιρασμένη σὲ 100 κομμάτια, ἓνα νοικοκυριό - κομμούνα μπορεῖ νὰ τὰ βολέψει μὲ λιγότερα ἀλέτρια, γιατί ἡ γῆ δὲν εἶναι τόσο κομματιασμένη. Ἡ κομμούνα δίνει τὴ δυνατότητα σ' ἓνα ὁλόκληρο ἀρτέλ, σὲ μιὰ ὁλόκληρη συντροφιά νὰ κάνουν τέτιες βελτιώσεις στὸ νοικοκυριό, πὺ εἶναι ἀνέφικτες γιὰ τοὺς χωριστοὺς μικροῖδιοχτῆτες κτλ.

Βέβαια δὲ θὰ καταφέρουμε μεμιάς νὰ περάσουμε παντοῦ στὴν κοινὴ γαιοκτησία. Οἱ κουλάκοι θὰ ἀντιστέκονται μὲ κάθε τρόπο σ' αὐτό· ἀκόμα καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες συχνὰ ἐναντιώνονται πεισματάρικα στὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς κομμούνας στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία. Ἀλλὰ ὅσο θὰ περνάει ὁ καιρός, ὅσο πιὸ πολὺ θὰ πείθεται ἡ ἀγροτιά, μὲ παραδείγματα, μὲ τὴν ἴδια τῆς τὴν πείρα, γιὰ τὰ πλεονεχτήματα τῆς κομμούνας, τόσο πιὸ καλὰ θὰ πηγαίνουν τὰ πράγματα.

Ἐδῶ οἱ ἐπιτροπὲς φτωχολογιᾶς παίζουν τεράστιο ρόλο. Εἶναι ἀπαραίτητο οἱ ἐπιτροπὲς φτωχολογιᾶς νὰ ἐπεκταθοῦν σ' ὅλη τὴ Ρωσία. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιτροπῶν φτωχολογιᾶς προχωρεῖ ἐντατικά ἐδῶ καὶ παλὺν καιρό. Τοῦτες τίς μέρες συνῆλθε στὴν Πετρούπολη τὸ συνέδριο τῶν ἐπιτροπῶν φτωχολογιᾶς τῆς περιοχῆς τοῦ Βορρά. Ἀντὶ γιὰ 7000 ἀντιπρόσωποι πὺ ἀναμένονταν, ἦρθαν 20000, καὶ ἡ αἴθουσα πὺ εἶχε ὀριστεῖ γιὰ τὸ συνέδριο δὲν μπορούσε νὰ χωρέσει ὅλους αὐτοὺς πὺ ἦρθαν. Εὐτυχῶς πὺ ὁ καιρὸς ἦταν καλὸς καὶ ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ γίνουν οἱ συνεδριάσεις στὴν πλατεία μπροστὰ στὰ Χειμερινὰ ἀνάκτορα.

Τὸ συνέδριο αὐτὸ ἔδειξε, ὅτι σωστὰ κατάλαβαν στὸ χωριὸ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο: ἡ φτωχολογία ἐνώνεται καὶ συσπειρωμένη ἀντιπαλεύει τοὺς κουλάκους, τοὺς πλούσιους καὶ τοὺς λαογδάρτες.

Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματός μας κατάρτισε ἓνα σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τῶν ἐπιτροπῶν φτωχολογιᾶς, πὺ θὰ ὑποβληθεῖ γιὰ ἔγκριση στὸ VI Συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Ἀποφασίσαμε ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν χωριστὰ καὶ ἐπιτροπὲς φτωχολογιᾶς καὶ Σοβιέτ στὰ χωριά. Ἀλλιῶς θὰ ἔχουμε διχόνους καὶ παραπανήσια λόγια. Θὰ συγχωνέψουμε τίς ἐπιτροπὲς φτωχολογιᾶς μὲ τὰ Σοβιέτ, θὰ ἐνεργή-

σουμε έτσι, ώστε οί έπιτροπές φτωχολογιᾶς νά μετατραποῦν σέ Σοβιέτ.

Ξέρουμε, ὅτι καί στίς έπιτροπές φτωχολογιᾶς τρυπώνουν καμια φορά κουλάκοι. Ἄν αὐτό συνεχιστεῖ, τότε ἡ φτωχολογιά θά πάρει ἀπέναντι στίς έπιτροπές αὐτές τήν ἴδια στάση πού πῆρε ἀπέναντι στό κουλάκινα Σοβιέτ τοῦ Κερένσκι καί τοῦ Αὐξέντιεφ. Μὲ τήν ἀλλαγὴ τῆς ὀνομασίας δὲν ξεγελιέται κανένας. Γιαυτὸ προβλέπεται νά γίνουν νέες ἐκλογές έπιτροπῶν φτωχολογιᾶς. Δικαίωμα συμμετοχῆς στίς ἐκλογές τῶν έπιτροπῶν φτωχολογιᾶς ἔχουν μόνο ἐκεῖνοι πού δὲν ἐκμεταλλεύονται ξένη ἐργασία, πού δὲν ληστεύουν τὸ λαό, πλουτίζοντας ἀπὸ τὴν πείνα του, πού δὲν ἐπιδίδονται σέ αἰσχροκέρδεια καί δὲν κρύβουν τὰ πλεονάσματα σιτηρῶν. Οἱ κουλάκοι καί οἱ λαογδάρτες δὲν ἔχουν καμιά θέση μέσα στίς προλεταριακές έπιτροπές φτωχολογιᾶς.

Ἡ Σοβιετικὴ ἐξουσία ἀποφάσισε νά δημιουργήσῃ ἓνα εἰδικὸ ταμεῖο μὲ 1 δισεκατομμύριο ρούβλια γιὰ τὸ ἀνέβασμα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Σ' ὅλες τίς κομμουνες πού ὑπάρχουν καί στίς καινούργιες πού δημιουργοῦνται θά χορηγεῖται χρηματικὴ καί τεχνικὴ βοήθεια.

Ἄν θά ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ διανοοῦμενους εἰδικούς, θά τοὺς στεῖλουμε. Ἄν καί οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἀντεπαναστάτες, οἱ έπιτροπές φτωχολογιᾶς θά μπορέσουν νά τοὺς στρώσουν στὴ δουριά, καί θά δουλέψουν γιὰ τὸ λαὸ ὅχι χειρότερα ἀπ' ὅ,τι δούλευαν προηγουμένα γιὰ τοὺς ἐκμεταλλευτές. Γενικά, οἱ διανοοῦμενοί μας μπόρεσαν κιόλας νά πεισθοῦν, ὅτι μὲ τὸ σαμποτάζ, μὲ τὴν ἐσκεμμένη κωλυσιεργία τῆς δουλιᾶς δὲν θά τὰ καταφέρουν νά ἀνατρέψουν τὴν ἐργατικὴ ἐξουσία.

Δὲ μᾶς φοβίζει οὔτε ὁ ξένος ἱμπεριαλισμός. Ἡ Γερμανία ζεματίστηκε κιόλας στὴν Οὐκρανία. Ἀντὶ γιὰ 60 ἑκατομμύρια πούτια σιτηρὰ πού ἔλπιζε νά πάρει ἀπὸ κεῖ, πῆρε μόνο 9 ἑκατομμύρια πούτια καί, ἐπιπλέον, τὸ ρωσικὸ μπολσεβικισμό, πρὸς τὸν ὁποῖο δὲν τρέφει ἰδιαίτερες συμπάθειες. (Θ ὕ ε λ λ α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ῆ μ ἄ τ ω ν). Μὴ συμβεῖ κάτι τέτιο καί μὲ τοὺς Ἀγγλους, στοὺς ὁποίους μπορούμε νά ποῦμε: κοιτάξτε, φίλτατοι, μὴ σᾶς κάτσει στὸ λαιμό! (Γ έ λ ι α κα ι χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ῆ μ α τ α).

Ὁ κίνδυνος, ὡστόσο, ὑπάρχει ἀκόμα, ὅσο τ' ἀδέρφια μας στὸ ἐξωτερικὸ δὲν ἔχουν ἀκόμα ξεσηκωθεῖ παντοῦ. Καί γιαυτὸ πρέπει νά ἐξακολουθήσουμε νά ὀργανώνουμε καί νά δυναμώνουμε τὸν Κόκκινο

Στρατό μας. Τῇ δουλιᾷ αὐτῇ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ τὴν ἔχει στὴν καρδιά της ἡ φτωχολογία τοῦ χωριοῦ, πὺ μόνον μὲ τὴν προστασία τοῦ στρατοῦ μας μπορεῖ νὰ καταπιαστεῖ μὲ τὸ νοικοκυριό της.

Σύντροφοι, τὸ πέρασμα στὴ νέα μορφή νοικοκυριοῦ θὰ γίνεται, ἴσως, ἀργά, μὰ οἱ ἀρχές τοῦ νοικοκυριοῦ-κομμούνας πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται ἀπαρέγκλιτα.

Πρέπει ν' ἀντιπαλεύουμε δραστήρια τοὺς κουλάκους, νὰ μὴ κάνουμε κανενὸς εἶδους συμβιβασμοὺς μαζί τους.

Μὲ τοὺς μεσαίους ἀγρότες μποροῦμε νὰ δουλεύουμε μαζί καὶ νὰ παλεύουμε μαζί ἐνάντια στοὺς κουλάκους. Τίποτα δὲν ἔχουμε μὲ τοὺς μεσαίους ἀγρότες. Αὐτοὶ ἴσως νὰ μὴν εἶναι σοσιαλιστὲς καὶ νὰ μὴ γίνουν σοσιαλιστὲς, ὥστόσο ἡ πείρα θὰ τοὺς δείξει τὰ ὠφελήματα ἀπὸ μιὰ κοινὴ καλλιέργεια τῆς γῆς, καὶ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς δὲν θὰ ἐναντιωθοῦν.

Μὰ στοὺς κουλάκους λέμε: καὶ μαζί σας δὲν ἔχουμε τίποτα, παραδόστε ὅμως τὰ παραπανήσια σιτηρά, μὴν κερδοσκοπεῖτε καὶ μὴν ἐκμεταλλεύεστε ξένη ἐργασία. Ὅσο δὲν θὰ γίνῃ αὐτό, θὰ διεξάγουμε ἀμείλιχτο ἀγῶνα ἐναντίον σας.

Ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους δὲν παίρνουμε τίποτα, αὐτοὺς ὅμως πὺ ἐκμεταλλεύονται μισθωτὴ ἐργασία, πὺ πλουτίζουν σὲ βάρος ἄλλων, θὰ τοὺς ἀπαλλοτριώσουμε ὁλοκληρωτικά. (Θ υ ε λ λ ὡ δ η χ ε ι - ρ ο κ ρ ο τ ῆ μ α τ α).

LENIN

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Όλη η σύγχρονη κοινωνία είναι θεμελιωμένη πάνω στην εκμετάλλευση των τεράστιων μαζών της εργατικής τάξης από μια μηδαμινή μειοψηφία του πληθυσμού, που ανήκει στις τάξεις των γαιοκτημόνων και των κεφαλαιοκρατών*. Η κοινωνία αυτή είναι δουλκοκτητική, γιατί οι “ελεύθεροι” εργάτες, που όλη τους τη ζωή δουλεύουν στο κεφάλαιο, “έχουν δικαίωμα” μόνο σε τόσα μέσα ύπαρξης όσα είναι απαραίτητα για τη συντήρηση δούλων που παράγουν κέρδος, για την εξασφάλιση και την διαιώνιση της κεφαλαιοκρατικής δουλείας.

Η οικονομική καταπίεση των εργατών προκαλεί και γεννάει αναπόφευκτα κάθε είδους πολιτική καταπίεση, κοινωνική ταπείνωση, εξαγρίωση και συσκότιση της πνευματικής και ηθικής ζωής των μαζών. Οι εργάτες μπορούν να πετύχουν περισσότερη είτε λιγότερη πολιτική ελευθερία με σκοπό τη διεξαγωγή του αγώνα για την οικονομική τους απελευθέρωση, καμιά όμως ελευθερία δε θα τους απαλλάξει από την αθλιότητα, την ανεργία και την καταπίεση, όσο δε θα έχει αποτιναχτεί η εξουσία του κεφαλαίου. Η θρησκεία είναι μια από τις μορφές πνευματικής καταπίεσης, που παντού και πάντοτε βάραινε τις λαϊκές μάζες, τις τσακισμένες από την αιώνια δουλειά για τους άλλους, την ανέχεια και τη μοναξιά. Η αδυναμία των τάξεων που υφίστανται την εκμετάλλευση στην πάλη ενάντια στους εκμεταλλευτές γεννάει αναπόφευκτα την πίστη για μια καλύτερη μετά θάνατον ζωή, όπως ακριβώς και η αδυναμία του αγρίου στην πάλη με τη φύση γεννάει την πίστη στους θεούς, στους διαβόλους, στα θαύματα κτλ. Σ' αυτόν που σ' όλη του τη ζωή δουλεύει και στερείται, η θρησκεία διδάσκει ταπεινοφροσύνη και υπομονή στην επίγεια ζωή, παρηγορώντας τον με την ελπίδα της επουράνιας ανταμοιβής. Και σ' εκείνους που ζουν από ξένη εργασία η θρησκεία διδάσκει την αγαθοεργία στην επίγεια ζωή, προσφέροντάς τους μια πολύ φτηνή δικαίωση για όλη την εκμεταλλευτική τους ύπαρξη και πουλώντας τους σε συμφέρουσα τιμή εισιτήρια για την επουράνια μακαριότητα. Η θρησκεία είναι το όπιο του λαού. Η θρησκεία είναι ένα είδος πνευματικού αλκοόλ, μέσα στο οποίο οι σκλάβοι του κεφαλαίου πνίγουν την ανθρώπινη μορφή τους, τις διεκδικήσεις τους για μια κάπως ανθρώπινη ζωή.

Ο δούλος όμως που ένιωσε τη δουλειά του και ξεσηκώθηκε στην πάλη για την απελευθέρωση του παύει κιόλας κατά το ήμισυ να είναι δούλος. Ο σύγχρονος συνειδητός εργάτης, διαπαιδαγωγημένος από τη μεγάλη εργοστασιακή βιομηχανία, φωτισμένος από τη ζωή της πόλης, αποτινάζει με περιφρόνηση τις θρησκευτικές προλήψεις, αφήνει τον ουρανό στη διάθεση των παπάδων και των αστών υποκριτών, κατακτώντας μια καλύτερη ζωή εδώ στη γη. Το σύγχρονο προλεταριάτο τάσσεται με το μέρος του σοσιαλισμού, που επιστρατεύει την επιστήμη στην πάλη ενάντια στη θρησκευτική θολούρα και λυτρώνει τον εργάτη από την πίστη στη μετά θάνατον ζωή, συσπειρώνοντάς τον στην πραγματική πάλη για μια καλύτερη επίγεια ζωή.

Η θρησκεία πρέπει να ανακηρυχθεί ατομική υπόθεση. Με τα λόγια αυτά καθιερώθηκε να εκφράζεται συνήθως η στάση των σοσιαλιστών απέναντι στη θρησκεία. Μα η σημασία αυτών των λέξεων πρέπει να καθοριστεί με ακρίβεια, για να μην μπορούν να προκαλούν κανενός είδους παρανοήσεις. Η θρησκεία πρέπει να είναι ατομική υπόθεση για το κράτος, αυτό ζητάμε εμείς, σε καμιά περίπτωση όμως δεν μπορούμε να θεωρούμε τη θρησκεία ατομική υπόθεση για το Κόμμα μας. Το κράτος δεν πρέπει να έχει καμιά δουλειά με τη θρησκεία, οι θρησκευτικοί σύλλογοι δεν πρέπει να συνδέονται με την κρατική εξουσία. Ο καθένας πρέπει να είναι ολότελα ελεύθερος να πρεσβεύει όποια θρησκεία θέλει ή να μην παραδέχεται καμιά θρησκεία, δηλ. να είναι άθεος, όπως και είναι συνήθως κάθε σοσιαλιστής. Δεν επιτρέπονται σε καμιά περίπτωση κανενός είδους

* “Βλαντιμίρ Ίλιτς Λένιν Σοσιαλισμός και θρησκεία”, από GIORGOS-SEK 23 Μαΐου 2007

http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=707227

Γράφτηκε: 3 Δεκεμβρίου 1905

Εκδόθηκε για πρώτη φορά: Νοβάρια Ζιζν, Νο. 28

Πηγή: Λένιν Άπαντα, τόμος 12 σελ. 142-147, Σύγχρονη Εποχή

HTML Markup: Αντώνης Μεγρέμης για το ελληνικό Αρχείο των Μαρξιστών στο Internet

διακρίσεις δικαιωμάτων ανάμεσα στους πολίτες εξαιτίας των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Πρέπει να καταργηθεί απόλυτα ακόμα και κάθε υπόμνηση στα επίσημα έγγραφα σχετικά με το άλφα ή βήτα θρήσκευμα των πολιτών. Δεν πρέπει να δίνεται καμιά επιχορήγηση στην επίσημη εκκλησία του κράτους, καμιά επιχορήγηση από τα χρήματα του δημοσίου στις εκκλησιαστικές και θρησκευτικές ενώσεις, που πρέπει να γίνουν ενώσεις πολιτών-ομοϊδεατών ολότελα ελεύθερες, ανεξάρτητες από την κρατική εξουσία. Μόνο με την ολοκληρωτική εφαρμογή αυτών των διεκδικήσεων μπορεί να μπει τέρμα στο επαίσχυντο και καταραμένο εκείνο παρελθόν, τότε που η εκκλησία βρισκόταν σε δουλοπαροικιακή εξάρτηση από το κράτος, ενώ οι ρώσοι πολίτες βρίσκονταν σε δουλοπαροικιακή εξάρτηση από την επίσημη εκκλησία, τότε που υπήρχαν και εφαρμόζονταν μεσαιωνικοί ιεροεξεταστικοί νόμοι (που διατηρούνται μέχρι σήμερα στους ποινικούς κώδικες και κανόνες), νόμοι που πρόβλεπαν διωγμούς για την πίστη ή για την απιστία, που ασκούσαν βία στη συνείδηση του ανθρώπου, που συνέδεαν τις δημόσιες θεσούλες και τα δημόσια έσοδα με τη διάδοση κάθε λογής πνευματικού οπίου που διοχετεύει η εκκλησία του κράτους. Ολοκληρωτικός χωρισμός της εκκλησίας από το κράτος - αυτή τη διεκδίκηση προβάλλει το σοσιαλιστικό προλεταριάτο στο σημερινό κράτος και στη σημερινή εκκλησία.

Η ρωσική επανάσταση πρέπει να πραγματοποιήσει αυτήν τη διεκδίκηση σαν απαραίτητο συστατικό μέρος της πολιτικής ελευθερίας. Η ρωσική επανάσταση, από την άποψη αυτή, βρίσκεται σε εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες, γιατί η αηδιαστική ρουτίνα της αστυνομικο-δουλοπαροικιακής απολυταρχίας προκάλεσε δυσαρέσκεια, αναβρασμό και αγανάκτηση ακόμα και μέσα στον κλήρο. Όσο κακομοιριασμένος, όσο αμόρφωτος και αν είναι ο ρωσικός ορθόδοξος κλήρος, ωστόσο και αυτός ακόμα ξύπνησε με τον πάταγο που προξένησε της παλιάς μεσαιωνικής τάξης πραγμάτων στην Ρωσία. Ακόμα και ο κλήρος αυτός προσχωρεί στη διεκδίκηση της ελευθερίας, διαμαρτύρεται ενάντια στη ρουτίνα και στη γραφειοκρατική αυθαιρεσία, ενάντια στον αστυνομικό χαφιεδισμό που επιβλήθηκε στους "λειτουργούς του υψίστου". Εμείς οι σοσιαλιστές πρέπει να υποστηρίξουμε αυτό το κίνημα, ολοκληρώνοντας τις διεκδικήσεις των τίμιων και ειλικρινών ανθρώπων του κλήρου, να τους παρουσιάσουμε τα ίδια τους τα λόγια για ελευθερία και να τους ζητήσουμε να κόψουν αποφασιστικά κάθε δεσμό ανάμεσα στη θρησκεία και στην αστυνομία. Είτε είστε ειλικρινείς, και τότε πρέπει να υποστηρίζετε τον ολοκληρωτικό χωρισμό της εκκλησίας από το κράτος και του σχολείου από την εκκλησία, να υποστηρίζετε την πλήρη και χωρίς όρους ανακήρυξη της θρησκείας σε ατομική υπόθεση. Είτε δεν παραδέχετε αυτές τις συνεπείς διεκδικήσεις της ελευθερίας, και τότε σημαίνει πως είστε ακόμα αιχμάλωτοι των παραδόσεων της ιερής εξέτασης, τότε σημαίνει πως εξακολουθείτε να κολλάτε στις δημόσιες θεσούλες και στο δημόσιο κορβανά, τότε σημαίνει πως δεν πιστεύετε στην πνευματική δύναμη του όπλου σας, πως εξακολουθείτε να δωροδοκείτε από την κρατική εξουσία. Στην περίπτωση αυτή οι συνειδητοί εργάτες όλης της Ρωσίας σας κηρύττουν αμείλικτο πόλεμο.

Για το κόμμα του σοσιαλιστικού προλεταριάτου η θρησκεία δεν είναι ατομική υπόθεση. Το κόμμα μας είναι ένωση συνειδητών, πρωτοπόρων αγωνιστών για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης. Μια τέτοια ένωση δεν μπορεί και δεν πρέπει να στέκει αδιάφορη απέναντι στην έλλειψη συνειδητότητας, στην καθυστέρηση ή στο σκοταδισμό με τη μορφή θρησκευτικών δοξασιών. Απαιτούμε ολοκληρωτικό χωρισμό της εκκλησίας από το κράτος για να καταπολεμούμε τη θρησκευτική θολούρα με καθαρά ιδεολογικά, και μόνο ιδεολογικά όπλα, με τον τύπο μας, με το λόγο μας. Άλλωστε εμείς συγκροτήσαμε την ένωση μας, το ΣΔΕΚΡ, για να διεξάγουμε ανάμεσα στ'άλλα, έναν τέτοιο ακριβώς αγώνα ενάντια σε κάθε θρησκευτική αποβλάκωση των εργατών. Για μας η ιδεολογική πάλη δεν είναι ατομική υπόθεση αλλά υπόθεση όλου του κόμματος, όλου του προλεταριάτου.

Αφού είναι έτσι, τότε γιατί δεν δηλώνουμε στο πρόγραμμά μας πως είμαστε άθεοι; γιατί δεν απαγορεύουμε στους χριστιανούς και σ'εκείνους που πιστεύουν στο θεό να μπάινουν στο κόμμα μας;

Η απάντηση σ'αυτό το ερώτημα θα εξηγήσει την πολύ σοβαρή διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στην αστικοδημοκρατική και στη σοσιαλδημοκρατική τοποθέτηση του ζητήματος της θρησκείας.

Ολόκληρο το πρόγραμμά μας είναι θεμελιωμένο πάνω σε επιστημονική και, συνάμα, στην

υλιστική ακριβώς κοσμοθεωρία. Γι'αυτό η εξήγηση του προγράμματος μας συμπεριλαμβάνει υποχρεωτικά και την εξήγηση για τις πραγματικές ιστορικές και οικονομικές ρίζες της θρησκευτικής θολούρας. Η προπαγάνδα μας συμπεριλαμβάνει υποχρεωτικά και την προπαγάνδα του αθεϊσμού. Η έκδοση της αντίστοιχης επιστημονικής φιλολογίας, που ως σήμερα την απαγόρευε αυστηρά και την καταδίωκε η απολυταρχική-δουλοπαροικιακή κρατική εξουσία, πρέπει ν'αποτελέσει τώρα έναν από τους τομείς της κομματικής μας δουλειάς. Τώρα θα βρεθούμε ίσως στην ανάγκη ν'ακολουθήσουμε τη συμβουλή που έδωσε κάποτε ο Ένγκελς στους γερμανούς σοσιαλιστές: μετάφραση και μαζική διάδοση της γαλλικής διαφωτιστικής και αθεϊστικής φιλολογίας του XVIII αιώνα.

Ταυτόχρονα όμως δεν πρέπει σε καμμία περίπτωση να ξεπέφτουμε σε αφηρημένη, σε ιδεαλιστική τοποθέτηση του θρησκευτικού ζητήματος, ξεκινώντας "από το λόγο" και όχι από την ταξική πάλη, τοποθέτηση που κάνουν συχνά οι ριζοσπάστες δημοκράτες της αστικής τάξης. Θα ήταν ανοησία να νομίζουμε πως, σε μια κοινωνία που στηρίζεται στην απεριόριστη καταπίεση και αποκτήνωση των εργατικών μαζών, είναι δυνατόν να διαλύσουμε τις θρησκευτικές προλήψεις με καθαρά προπαγανδιστικά μέσα. Θα ήταν αστική στενοκεφαλιά να ξεχνάμε πως η θρησκευτική καταπίεση της ανθρωπότητας είναι απλώς προϊόν και αντανάκλαση της οικονομικής καταπίεσης στους κόλπους της κοινωνίας. Με κανενός είδους φυλλάδες και με κανενός είδους κήρυγμα δεν μπορείς να δια φωτίσεις το προλεταριάτο, αν δεν το δια φωτίσει η ίδια η πάλη του ενάντια στις σκοτεινές δυνάμεις του καπιταλισμού. Η ενότητα αυτής της πάλης, πάλης πραγματικά επαναστατικής, που διεξάγει η καταπιεζόμενη τάξη για τη δημιουργία ενός επίγειου παραδείσου, είναι σπουδαιότερη για μας από την ενότητα γνώμών των προλεταρίων για τον επουράνιο παράδεισο.

Να γιατί δε μιλάμε, και δεν πρέπει να μιλάμε στο πρόγραμμα μας για τον αθεϊσμό μας. Να γιατί δεν απαγορεύουμε και δεν πρέπει να απαγορεύουμε στους προλεταρίους που έχουν διατηρήσει τούτα ή εκείνα τα υπολείμματα των παλαιών προλήψεων να πλησιάσουν στο κόμμα μας. Εμείς θα προπαγανδίζουμε πάντοτε την επιστημονική κοσμοθεωρία. Μας είναι απαραίτητο να καταπολεμούμε την ασυνέπεια οποιωνδήποτε "χριστιανών", αυτό όμως δεν σημαίνει καθόλου πως πρέπει να προωθούμε το θρησκευτικό ζήτημα στην πρώτη σειρά, γιατί σε καμμία περίπτωση δεν είναι αυτή η σειρά του, αυτό δεν σημαίνει πως πρέπει να επιτρέπουμε το κομματίασμα των δυνάμεων της πραγματικά επαναστατικής, οικονομικής και πολιτικής πάλης για τριτεύουσες απόψεις και φαντασιοπληξίες, που χάνουν γρήγορα κάθε πολιτική σημασία, πετιούνται γρήγορα στην αποθήκη αχρήστων από την ίδια την πορεία της οικονομικής εξέλιξης.

Η αντιδραστική αστική τάξη φρόντιζε παντού, και τώρα αρχίζει να φροντίζει και στην χώρα μας, ν'ανάψει τη θρησκευτική έχθρα για να τραβήξει προς τα κει την προσοχή των μαζών, αποσπώντας την από τα πραγματικώς σοβαρά και θεμελιακά οικονομικά και πολιτικά ζητήματα, τα οποία λύνει τώρα πρακτικά το πανρωσικό προλεταριάτο που ενώνεται στην επαναστατική του πάλη. Η αντιδραστική αυτή πολιτική του κατατεμαχισμού των προλεταριακών δυνάμεων, που σήμερα εκδηλώνεται κυρίως με τη μορφή των πογκρόμ στα οποία προβαίνουν οι μαυροεκατονταρχίτες, ίσως να καταλήξει αύριο σε τίποτα πιο εκλεπτυσμένες μορφές. Εμείς, εν πάση περιπτώσει, θα της αντιτάξουμε το ήρεμο, το σταθερό και υπομονητικό, το απαλλαγμένο από κάθε συδαύλιση διαφωνιών δευτερεύουσας σημασίας κήρυγμα της προλεταριακής αλληλεγγύης και της επιστημονικής κοσμοθεωρίας.

Το επαναστατικό προλεταριάτο θα κατορθώσει ώστε η θρησκεία να γίνει πραγματικά ατομική υπόθεση για το κράτος. Και μέσα σ'αυτό το ξεκαθαρισμένο από την μεσαιωνική μούχλα πολιτικό καθεστώς το προλεταριάτο θ'αρχίσει μια πλατιά, ανοιχτή πάλη για την εξάλειψη της οικονομικής δουλειάς, που είναι η αληθινή πηγή της θρησκευτικής αποβλάκωσης της ανθρωπότητας.

Ν. Λένιν

3 Δεκεμβρίου 1905

Λένιν

Στη Μνήμη της Κομμούνας

Πέρασαν 40 χρόνια από τον καιρό της ανακήρυξης της Παρισινής Κομμούνας. Σύμφωνα με τα καθιερωμένα, το γαλλικό προλεταριάτο τίμησε με συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις τη μνήμη των αγωνιστών της επανάστασης της 18 Μάρτη 1871 και στο τέλος του Μάη θα καταθέσει ξανά στεφάνια στους τάφους των κομμουνάρων που εκτελέστηκαν, των θυμάτων της φοβερής «βδομάδας του Μάη» κι επάνω στους τάφους τους θα δώσει και πάλι όρκο να παλέψει ακούραστα ως τον πλήρη θρίαμβο των ιδεών τους, ως την πλήρη αποπεράτωση του έργου που άφησαν κληρονομιά. Αλλά γιατί το προλεταριάτο, όχι μόνο το γαλλικό, αλλά και όλου του κόσμου, τιμά στο πρόσωπο των αγωνιστών της παρισινής Κομμούνας τους προδρόμους του; Και ποια είναι η κληρονομιά της Κομμούνας;

Η Κομμούνα γεννήθηκε αυθόρμητα: Κανένας δεν την είχε προετοιμάσει συνειδητά και σχεδιασμένα. Ο αποτυχημένος πόλεμος με τη Γερμανία, τα βάσανα τον καιρό της πολιορκίας, η ανεργία στις γραμμές του προλεταριάτου και η καταστροφή της μικροαστικής τάξης, η αγανάκτηση των μαζών ενάντια στις ανώτερες τάξεις και ενάντια στις αρχές που είχαν δείξει πλήρη ανικανότητα, ο υπόκωφος αναβρασμός στους κόλπους της εργατικής τάξης, που ήταν δυσανεστική με την κατάστασή της και επιδίωκε ένα άλλο κοινωνικό σύστημα, η αντιδραστική σύνθεση της Εθνοσυνέλευσης, που αποτελούσε κίνδυνο για την τύχη της δημοκρατίας, όλα αυτά και πολλά άλλα μαζεύτηκαν, με αποτέλεσμα να σπρώξουν τον πληθυσμό του Παρισιού στην επανάσταση της 18ης Μάρτη, η οποία παρέδωσε απροσδόκητα την εξουσία στα χέρια της Εθνοφρουράς, στα χέρια της εργατικής τάξης και της μικροαστικής τάξης, που είχε προσχωρήσει σ' αυτήν.

Αυτό ήταν ένα γεγονός πρωτοφανές στην ιστορία. Ως τότε η εξουσία βρισκόταν συνήθως στα χέρια των τσιφλικάδων και των κεφαλαιοκρατών, δηλαδή σε πρόσωπα της εμπιστοσύνης τους, που συγκροτούσαν τη λεγόμενη κυβέρνηση. Ύστερα όμως από την επανάσταση της 18ης Μάρτη, όταν η κυβέρνηση του Θιέρσου με το στρατό της, την αστυνομία και τους υπαλλήλους της έφυγε από το Παρίσι, ο λαός έμεινε κύριος της κατάστασης και η εξουσία πέρασε στο προλεταριάτο. Στη σημερινή όμως κοινωνία, το προλεταριάτο, που οικονομικά είναι υποδουλωμένο στο κεφάλαιο, δεν μπορεί να κυριαρχήσει πολιτικά, αν δε σπάσει τις αλυσίδες του που το κρατούν δεμένο στο κεφάλαιο. Και να γιατί το κίνημα της Κομμούνας όφειλε να πάρει αναπόφευκτα σοσιαλιστική χροιά, δηλαδή να επιδιώξει την ανατροπή της κυριαρχίας της αστικής τάξης, της κυριαρχίας του κεφαλαίου, την καταστροφή των θεμελίων του σημερινού κοινωνικού καθεστώτος.

Στην αρχή το κίνημα αυτό ήταν πάρα πολύ μπερδεμένο και ακαθόριστο. Προσχώρησαν σ' αυτό και πατριώτες που έλπιζαν ότι η Κομμούνα θα ξαναρχίσει τον πόλεμο ενάντια στους Γερμανούς και θα τον φέρει σε νικηφόρο τέρμα. Το υποστήριζαν και οι μικροί καταστηματάρχες που τους απειλούσε η καταστροφή αν δε δινόταν αναστολή στην εξόφληση των γραμματίων και στην καταβολή των ενοικίων (η κυβέρνηση δεν ήθελε να δώσει αυτή την αναστολή, όμως η Κομμούνα την έδωσε). Τέλος, στις αρχές το συμπαθούσαν εν μέρει και οι αστοί δημοκράτες που φοβούνταν ότι η αντιδραστική Εθνοσυνέλευση («η χωριατιά», οι άξεστοι τσιφλικάδες) θα επαναφέρει τη μοναρχία. Τον κύριο όμως ρόλο στο κίνημα αυτό τον έπαιζαν, φυσικά, οι εργάτες (ιδίως οι χειροτέχνες του Παρισιού), ανάμεσα στους οποίους τα τελευταία χρόνια της 2ης Αυτοκρατορίας είχε γίνει δραστήρια σοσιαλιστική προπαγάνδα και πολλοί απ' αυτούς ανήκαν και στη Διεθνή.

Μόνον οι εργάτες έμειναν ως το τέλος πιστοί στην Κομμούνα. Οι αστοί δημοκράτες και οι μικροαστοί γρήγορα ξέκοψαν απ' αυτήν: τους πρώτους τους φόβισε ο επαναστατικο-σοσιαλιστικός, ο προλεταριακός χαρακτήρας του κινήματος, οι δεύτεροι ξέκοψαν, όταν είδαν ότι ήταν καταδικασμένο σε αναπόφευκτη ήττα. Μόνο οι Γάλλοι προλετάριοι υποστήριζαν άφοβα και ακούραστα τη δική τους κυβέρνηση, μόνο αυτοί μάχονταν και πέθαιναν γι' αυτήν, δηλαδή για την υπόθεση της απελευθέρωσης της εργατικής τάξης, για ένα καλύτερο μέλλον όλων των εργαζομένων.

Εγκαταλειμμένη από τους χτεσινούς της συμμάχους και χωρίς καμιά υποστήριξη, η Κομμούνα έμελλε αναπόφευκτα να ηττηθεί. Όλη η αστική τάξη της Γαλλίας, όλοι οι τσιφλικάδες,

οι χρηματιστές, οι εργοστασιάρχες, όλοι οι μεγάλοι και οι μικροί κλέφτες, όλοι οι εκμεταλλευτές ενώθηκαν εναντίον της. Η αστική αυτή συμμαχία, που υποστηριζόταν από τον Μπίσμαρκ (αυτός απελευθέρωσε από τη γερμανική αιχμαλωσία 100.000 Γάλλους φαντάρους για να υποτάξουν το επαναστατημένο Παρίσι), πέτυχε να ξεσηκώσει τους καθυστερημένους αγρότες και την επαρχιακή μικροαστική τάξη ενάντια στο παρισινό προλεταριάτο και να κυκλώσει το μισό Παρίσι μ' ένα σιδερένιο κλοιό (το άλλο μισό ήταν μπλοκαρισμένο από το Γερμανικό στρατό). Σε μερικές μεγάλες πόλεις της Γαλλίας (Μασσαλία, Λυών, Σεντ - Ετιέν, Ντιζόν κ.ά) οι εργάτες έκαναν επίσης απόπειρες όμως αυτές κατέληξαν γρήγορα σε αποτυχία. Και το Παρίσι, που ύψωσε πρώτο τη σημαία της προλεταριακής εξέγερσης, αφέθηκε στις δικές του μόνο δυνάμεις και καταδικάστηκε σε σίγουρη καταστροφή.

Για να νικήσει η κοινωνική επανάσταση πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον 2 όροι: υψηλή ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και κατάλληλη προετοιμασία του προλεταριάτου. Το 1871 όμως και οι δύο αυτοί όροι δεν υπήρχαν. Ο γαλλικός καπιταλισμός ήταν ακόμη αδύνατα αναπτυγμένος και η Γαλλία ήταν τότε χώρα κυρίως των μικροαστών (βιοτέχνες, αγρότες, καταστηματάρχες κ.ά). Από την άλλη μεριά, δεν υπήρχε εργατικό κόμμα, δεν υπήρχε προετοιμασία και μακρόχρονη εξάσκηση της εργατικής τάξης που στη μεγάλη πλειοψηφία της δεν καταλάβαινε και πολύ καθαρά τα καθήκοντά της και τους τρόπους της πραγματοποίησής τους. Δεν υπήρχε ούτε σοβαρή πολιτική οργάνωση του προλεταριάτου, ούτε μαζικά συνδικάτα και συνεταιριστικές ενώσεις...

Το βασικό όμως που έλειψε από την Κομμούνα ήταν ο χρόνος, η ελευθερία να εξετάσει προσεκτικά την κατάσταση και να καταπιαστεί με την εφαρμογή του προγράμματός της. Δεν πρόφτασε η Κομμούνα ν' αρχίσει το έργο της, και η κυβέρνηση, που είχε εγκατασταθεί στις Βερσαλιές, άρχισε, με την υποστήριξη όλης της αστικής τάξης, τις πολεμικές επιχειρήσεις ενάντια στο Παρίσι. Και η Κομμούνα έπρεπε να σκεφτεί πρώτ' απ' όλα για την αυτοάμυνά της. Και ως το τέλος, που επήλθε στις 21 - 28 του Μάη, δεν είχε καιρό να σκεφτεί σοβαρά για τίποτε άλλο.

Ωστόσο, παρά τις τόσο δυσμενείς συνθήκες, παρά την ολιγόχρονη ύπαρξή της, η Κομμούνα πρόφτασε να πάρει κάμποσα μέτρα, που είναι αρκετά για να χαρακτηρίσουν το πραγματικό της νόημα και τους πραγματικούς της σκοπούς. Η Κομμούνα αντικατέστησε το μόνιμο στρατό, το τυφλό αυτό όργανο στα χέρια των κυρίαρχων τάξεων, με το γενικό εξοπλισμό του λαού: θέσπισε το χωρισμό της εκκλησίας από το κράτος, κατήργησε τον προϋπολογισμό των θρησκευμάτων (δηλαδή τη μισθοδοσία των παπάδων από το κράτος), έδωσε στη λαϊκή μόρφωση καθαρά κοσμικό χαρακτήρα και κατάφερε έτσι ένα ισχυρό χτύπημα στους ρασοφόρους χωροφύλακες. Στον καθαρά κοινωνικό τομέα λίγα πρόφτασε να κάνει, ωστόσο, αυτά τα λίγα εκφράζουν πάντως αρκετά καθαρά το χαρακτήρα της, σαν λαϊκής, εργατικής κυβέρνησης: απαγόρευσε τη νυχτερινή δουλειά στα αρτοποιεία, κατήργησε το σύστημα των προστίμων, τη νομιμοποιημένη ληστεία των εργατών, τέλος εξέδωσε το περίφημο διάταγμα σύμφωνα με το οποίο όλες οι φάμπρικες, τα εργοστάσια και τα εργαστήρια, που εγκαταλείφθηκαν ή κλείστηκαν από τους ιδιοκτήτες τους, παραδίνονταν στις συνεργατικές για να επαναλάβουν την παραγωγή. Και σα να ήθελε να υπογραμμίσει το χαρακτήρα της, το χαρακτήρα μιας πραγματικά δημοκρατικής προλεταριακής κυβέρνησης, η Κομμούνα καθόρισε ότι η αμοιβή των υπαλλήλων της διοίκησης και της κυβέρνησης όλων των βαθμών δεν πρέπει να ξεπερνάει τα 6.000 φράγκα το χρόνο (λιγότερο από 200 ρούβλια το μήνα).

Όλα αυτά τα μέτρα έδειχναν αρκετά καθαρά ότι η Κομμούνα αποτελεί θανάσιμη απειλή για τον παλιό κόσμο, το θεμελιωμένο στην υποδούλωση και στην εκμετάλλευση. Γι' αυτό η αστική κοινωνία δεν μπορούσε να κοιμηθεί ήσυχα όσο στο δημαρχείο του Παρισιού ανέμιζε η κόκκινη σημαία του προλεταριάτου. Και όταν τελικά η οργανωμένη κυβερνητική δύναμη κατόρθωσε να καταβάλει την άσχημα οργανωμένη δύναμη της επανάστασης, οι βοναπαρτικοί στρατηγοί, που τις έφαγαν από τους Γερμανούς και έκαναν το γενναίο απέναντι στους νικημένους συμπατριώτες τους, οι Γάλλοι αυτοί Ρενενκάμπφ και Μέλερ - Ζακομέλσκι, οργάνωσαν μια σφαγή που δεν είχε ξαναδεί το Παρίσι. Περίπου 30.000 κάτοικοι του Παρισιού σκοτώθηκαν από την εξαγριωμένη φανταρία, 45.000 περίπου πιάστηκαν και αργότερα πολλοί απ' αυτούς εκτελέστηκαν, χιλιάδες στάλθηκαν στα κάτεργα και στην εξορία. Γενικά το Παρίσι έχασε περίπου 100.000 από τα παιδιά του και ανάμεσα σ' αυτά τους καλύτερους εργάτες απ' όλα τα επαγγέλματα.

Η αστική τάξη ικανοποιήθηκε. «Με το σοσιαλισμό ξοφλήσαμε τώρα για πολύν καιρό!», έλεγε ο αρχηγός της, ο αιμοδιψής νάνος, ο Θιέρσος, ύστερα από το αιματηρό λουτρό που έκανε με τους στρατηγούς του στο παρισινό προλεταριάτο. Του κάκου όμως έκρωζαν τα αστικά αυτά κοράκια. Ύστερα από 6 περίπου χρόνια από την καταστολή της Κομμούνας, όταν πολλοί μαχητές της έλιωναν ακόμα στα κάτεργα και στις εξορίες, στη Γαλλία άρχιζε κιόλας ένα νέο εργατικό κίνημα. Η καινούρια σοσιαλιστική γενιά, πλουτισμένη με την πείρα των προδρόμων της, που δεν ήταν όμως καθόλου απογοητευμένη από την ήττα τους, άρπαξε τη σημαία που έπεσε από τα χέρια των μαχητών της Κομμούνας και την έφερε με πεποίθηση και τόλμη μπροστά με τα συνθήματα: «Ζήτω η κοινωνική επανάσταση! Ζήτω η Κομμούνα!». Και ύστερα από άλλα 2 χρόνια, το νέο εργατικό κόμμα, με τη ζύμωση που ανέπτυξε στη χώρα, υποχρέωσε τις κυρίαρχες τάξεις να απελευθερώσουν τους αιχμαλώτους κομμουνάρους που βρίσκονταν ακόμη στα χέρια της κυβέρνησης.

Τη μνήμη των μαχητών της Κομμούνας την τιμούν όχι μόνο οι Γάλλοι εργάτες, αλλά και το προλεταριάτο όλου του κόσμου. Γιατί η Κομμούνα δεν πάλευε για κάποιο τοπικό, είτε στενά εθνικό σκοπό, αλλά για την απελευθέρωση όλης της εργαζόμενης ανθρωπότητας, όλων των ταπεινών και καταφρονεμένων. Η Κομμούνα, σαν πρωτοπόρος μαχητής της κοινωνικής επανάστασης, απέσπασε τη συμπάθεια του προλεταριάτου παντού όπου αυτό υποφέρει και αγωνίζεται. Η εικόνα της ζωής και του θανάτου της, η μορφή της εργατικής κυβέρνησης, που πήρε και κράτησε στα χέρια της πάνω από δύο μήνες την πρωτεύουσα του κόσμου, το θέαμα της ηρωικής πάλης του προλεταριάτου και τα μαρτύριά του μετά την ήττα, όλα αυτά ανέβασαν το ηθικό εκατομμυρίων εργατών, αναπτέρωσαν τις ελπίδες τους, και τράβηξαν τη συμπάθειά τους προς το μέρος του σοσιαλισμού. Η βροντή των κανονιών του Παρισιού αφύπνισε τα πιο καθυστερημένα στρώματα του προλεταριάτου, που ήταν βυθισμένα σ' ένα βαθύ ύπνο και έδωσε παντού ώθηση στο δυνάμωμα της επαναστατικής - σοσιαλιστικής προπαγάνδας. Να γιατί το έργο της Κομμούνας δεν πέθανε, ζει μέχρι σήμερα στον καθένα από μας.

Η υπόθεση της Κομμούνας είναι υπόθεση της κοινωνικής επανάστασης, υπόθεση της ολοκληρωτικής πολιτικής και οικονομικής απελευθέρωσης των εργαζομένων, είναι υπόθεση του παγκόσμιου προλεταριάτου. Και με την έννοια αυτή το έργο της Κομμούνας είναι αθάνατο.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», αρ. φύλλου 4-5, 15(28) Απρίλη 1911

Lenin

Τα διδάγματα της κομμούνας

Ύστερα από το πραξικόπημα που κατέληξε στην επανάσταση του 1848, η Γαλλία έπεσε για 48 χρόνια κάτω από το ζυγό του Ναπολέοντος*. Το καθεστώς αυτό, όχι μόνο οδήγησε τη χώρα στην οικονομική καταστροφή, μα και στην οικονομική ταπείνωση. Το προλεταριάτο που ξεσηκώθηκε ενάντια στο παλιό καθεστώς, είχε εκτελέσει δύο καθήκοντα: ένα εθνικό κι ένα κοινωνικό. Ελευθέρωσε τη Γαλλία από τη Γερμανική εισβολή και τους εργάτες από τον καπιταλισμό, εγκαθιστώντας το σοσιαλισμό. Το βασικό χαρακτηριστικό της Κομμούνας συνίσταται στο συνδιασμό των δύο αυτών καθηκόντων.

Η μπουρζουαζία συνέστησε τότε μια κυβέρνηση «εθνικής αμύνης» και το προλεταριάτο υποχρώθηκε να αγωνιστεί κάτω από την καθοδήγησή της για εθνική ανεξαρτησία. Πραγματικά, επρόκειτο για μια κυβέρνηση «εθνικής προδοσίας» που θεωρούσε τον εαυτό της σαν κλημένη να παλαίψει κατά του προλεταριάτου του Παρισιού. Μα το προλεταριάτο δεν τα παρατηρούσε αυτά, στραβωμένο καθώς ήταν από πατριωτικές αυταπάτες. Η πατριωτική ιδέα έλκει ακόμη την καταγωγή της από τη Μεγάλη Επανάσταση του 18ου αιώνα. Σ' αυτή προσκολήθηκε το πνεύμα των σοσιαλιστών της Κομμούνας κι ο Μπλανκί π.χ. που αναμφισβήτητα ήταν επαναστάτης και θερμός οπαδός του σοσιαλισμού, δεν βρήκε καταλληλότερο όνομα για την εφημερίδα του από την αστική ιαχή: «Η πατρίδα κινδυνεύει!».

Το θανάσιμο σφάλμα των σοσιαλιστών βρισκόταν στην ένωση δύο αντίθετων σκοπών: του σοσιαλισμού και του πατριωτισμού. Το Σεπτέμβρη του 1870 κιόλας, στο Μανιφέστο της Διεθνούς ο Μαρξ τράβηξε την προσοχή του προλεταριάτου κατά της ψεύτικης εθνικής ιδέας. Συντελέστηκαν μεγάλες αλλαγές από τη Μεγάλη Επανάσταση και δώθε, οι ταξικοί ανταγωνισμοί οξύνθηκαν, και η πάλι τότε κατά της αντίδρασης σ' ολόκληρη την Ευρώπη αγκάλιαζε όλο το επαναστατικό έθνος, ενώ τώρα το προλεταριάτο δεν μπορεί πια να ενώσει τα συμφέροντά του με τα συμφέροντα των άλλων εχθρικών του τάξεων. Ας πάρει η μπουρζουαζία τις ευθύνες για την ταπείνωση του έθνους —το έργο του προλεταριάτου είναι να παλαίψει για τη σοσιαλιστική απελευθέρωση της δουλειάς από το ζυγό της μπουρζουαζίας.

Και πραγματικά, δεν άργησαν ν' αποκαλυφθούν οι πραγματικοί σκοποί του αστικού «πατριωτισμού». Η κυβέρνηση των Βερσαλλιών, αφού σύνηψε επαίσχυντη ειρήνη με τους Πρώσους, καταπιάστηκε με το άμεσό της καθήκον: χτύπησε τον εξοπλισμό, τρομερό γι' αυτήν, του Προλεταριάτου του Παρισιού. Οι εργάτες απάντησαν προκυρρήσσοντας την Κομμούνα του Παρισιού και τον εμφύλιο πόλεμο.

Παρά το ότι το σοσιαλιστικό προλεταριάτο ήταν διαιρεμένο σε πολλές ομάδες, η Κομμούνα απετέλεσεν εξαίσιον παράδειγμα, για τον ομόφωνο τρόπο που το προλεταριάτο ξέρει να λύνει τα δημοκρατικά προβλήματα που η μπουρζουαζία μόνο να διακηρύξει ήξερε. Το προλεταριάτο αφού κατέλαβε την εξουσία, προχώρησε απλά και πραγματικά, χωρίς καμμιά πολυσχιδή νομοθεσία, στη δημοκρατικοποίηση του κοινωνικού καθεστώτος, κατάργησε τη γραφειοκρατία, πραγματοποίησε την εκλογή των αντιπροσώπων από το λαό.

Δύο όμως σφάλματα εκμηδένισαν τους καρπούς της λαμπρής αυτής νίκης. Το προλεταριάτο σταμάτησε στη μέση του δρόμου, αντί να προβή στην «απαλλοτριώση των απαλλοτριωτών», άφησε να παρασυρθεί από το όνειρο της εγκαθίδρυσης μιας ανώτερης ισότητας στη χώρα, ενωμένη γύρω στο εθνικό της καθήκον. Ιδρύματα όπως οι τράπεζες π.χ. έμειναν άθικτα,

* «Β. Ι. Λένιν: Τα διδάγματα της κομμούνας», από GIORGOS-SEK, 23 Μαΐου 2007.

http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=707225

Γράφτηκε: 18 Μαρτίου 1908

Δημοσιεύτηκε στα Ελληνικά: «Σπάρτακος», Φλεβάρης-Μάρτης 1931

Πηγή: «Σπάρτακος, κείμενα 1930-1932», Δεκέμβρης 1986, εκδόσεις «Ουτοπία», Αθήνα

HTML Markup: Αντώνης Μεγρέμης για το Ελληνικό Αρχείο Λένιν, Μάης 2004

η θεωρία των προουντονικών κυριαρχούσε ακόμη ανάμεσα στους σοσιαλιστές. Το δεύτερο σφάλμα βρισκόταν στην ανώτερη μεγαλοψυχία του προλεταριάτου. Έπρεπε να εκμηδενίσει τους εχθρούς του αντί να προσπαθεί αν τους επηρεάσει ηθικά, παραμέλησε τη σημασία της καθαρά στρατιωτικής δράσης στον εμφύλιο πόλεμο κι αντί να πιστέψει την παρισινή νίκη με μια ενεργητική επίθεση κατά των Βερσαλλιών, τραινάρισε το πράμα κι έδωσε τον καιρό στην κυβέρνηση των Βερσαλλιών να συντάξει τις δυνάμεις της και να ετοιμάσει τη ματωμένη βδομάδα του Μάη.

Παρ'όλα όμως τα σφάλματά της η Κομμούνα είναι το μεγαλύτερο παράδειγμα του μεγαλύτερου προλεταριακού κινήματος του 19ου αιώνα. Ο Μαρξ έδωσε μεγάλη σημασία στην ιστορική σημασία της Κομμούνας. Αν κατά την προδοτική επίθεση των βερσαλλιέζικων ορδών κατά του προλεταριάτου του Παρισιού να το αφοπλίσουν, οι εργάτες άφησαν ν'αφοπλιστούν χωρίς μάχες, η ηθική κατάπτωση που θα προξενούσε μια τέτοια αδυναμία στους κόλπους του προλεταριακού κινήματος, θα είχε συνέπειες πολύ πιο οδυνηρές, από τις απώλειες που υπέστη η εργατική τάξη κατά την πάλη, υπερασπίζοντας τα όπλα τους. Όσο μεγάλες κι αν είναι οι θυσίες τις Κομμούνας, ισοζυγίζονται από τη σημασία της για το γενικό αγώνα του προλεταριάτου. Εκδήλωσε το σοσιαλιστικό κίνημα στην Ευρώπη, έδειξε τη δύναμη του εμφυλίου πολέμου, διάλυσε τις πατριωτικές αυταπάτες και κατέρριψε την απλοϊκή πίστη προς τα εθνικά ιδανικά της μπουρζουαζίας. Η Κομμούνα δίδαξε το Ευρωπαϊκό προλεταριάτο, να βάζει συγκεκριμένα τα καθήκοντα της σοσιαλιστικής επανάστασης.

Το μάθημα που πήρε το προλεταριάτο δε θα ξεχαστεί. Η εργατική τάξη θα το εκμεταλλευτεί, όπως το εκμεταλλεύτηκε κιόλας στην επανάσταση του Δεκέμβρη (1905).

Λένιν

Φρίντριχ Ένγκελς

Στις 5 του Αυγούστου 1895 με το νέο ημερολόγιο (24 του Ιούλη) πέθανε στο Λονδίνο ο Φρίντριχ Ένγκελς. Ύστερα από το φίλο του Καρλ Μαρξ που πέθανε το 1833, ο Ένγκελς ήταν ο πιο επιφανής επιστήμονας και δάσκαλος του διεθνούς προλεταριάτου σ' όλο τον πολιτισμένο κόσμο. Από τότε που η τύχη το έφερε να ανταμώσουν ο Καρλ Μαρξ με τον Φρίντριχ Ένγκελς, το έργο ζωής και των δύο φίλων έγινε κοινή τους υπόθεση. Συνεπώς, για να καταλάβει κανείς τι έκανε ο Φρίντριχ Ένγκελς για το προλεταριάτο, πρέπει ν' αφομοιώσει καλά τη σημασία της διδασκαλίας και της δράσης του Μαρξ στην ανάπτυξη του σύγχρονου εργατικού κινήματος.

Πρώτοι ο Μαρξ και ο Ένγκελς έδειξαν, ότι η εργατική τάξη με τις διεκδικήσεις της είναι το αναγκαίο γέννημα του σύγχρονου οικονομικού καθεστώτος, που μαζί με την αστική τάξη δημιουργεί και οργανώνει αναπόφευκτα και το προλεταριάτο. Έδειξαν ότι την ανθρωπότητα δεν θα την απαλλάξουν από τις συμφορές που τη δέρνουν σήμερα, οι καλοπροαίρετες προσπάθειες ορισμένων ευγενικών προσωπικοτήτων, αλλά η ταξική πάλη του οργανωμένου προλεταριάτου. Πρώτοι ο Μαρξ και ο Ένγκελς εξήγησαν στις επιστημονικές εργασίες τους, ότι ο σοσιαλισμός δεν είναι μια επινόηση ονειροπόλων, αλλά ο τελικός σκοπός και το αναγκαίο αποτέλεσμα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της σύγχρονης κοινωνίας. Όλη η γραπτή ιστορία ήταν ως τα σήμερα ιστορία ταξικής πάλης. Διαδοχή της κυριαρχίας και των νικών ορισμένων κοινωνικών τάξεων πάνω σε άλλες. Κι αυτό θα συνεχίζεται, ώσπου να εξαφανιστούν οι βάσεις της ταξικής πάλης και της ταξικής ιεραρχίας –η ατομική ιδιοκτησία και η αναρχική κοινωνική παραγωγή. Τα συμφέροντα του προλεταριάτου απαιτούν την εξάλειψη αυτών των βάσεων, και για το λόγο αυτό η συνειδητή ταξική πάλη των οργανωμένων εργατών πρέπει να στρέφεται ενάντια στις βάσεις αυτές. Κάθε όμως ταξική πάλη είναι πάλη πολιτική.

Οι απόψεις αυτές του Μαρξ και του Ένγκελς έχουν γίνει σήμερα κτήμα όλου του προλεταριάτου που αγωνίζεται για την απελευθέρωσή του. Οι απόψεις όμως αυτές στη δεκαετία 1840-1850, όταν οι δύο φίλοι άρχισαν να παίρνουν μέρος στη σοσιαλιστική φιλολογία και στα κοινωνικά κινήματα του καιρού τους, ήταν κάτι το εντελώς καινούργιο. Τότε υπήρχαν πολλοί άνθρωποι με ταλέντο και χωρίς ταλέντο, τίμιοι και μη τίμιοι, που συνεπαρμένοι από την πάλη για την πολιτική ελευθερία, από την πάλη ενάντια στην απολυταρχία των βασιλιάδων, της αστυνομίας και των παπάδων, δεν έβλεπαν την αντίθεση των συμφερόντων της αστικής τάξης και του προλεταριάτου. Οι άνθρωποι αυτοί δεν έκαναν ούτε καν τη σκέψη ότι οι εργάτες μπορούν να ενεργούν σαν αυτοτελής κοινωνική δύναμη. Από το άλλο μέρος υπήρχαν πολλοί ονειροπόλοι, κάποτε μεγαλοφυσείς που πίστευαν πως δεν χρειάζεται παρά να πείσουμε τους κυβερνήτες και τις κυρίαρχες τάξεις, ότι το σύγχρονο κοινωνικό καθεστώς είναι άδικο και τότε θα είναι εύκολο να εγκαθιδρυθεί στη γη ειρήνη και γενική ευδαιμονία. Ονειρεύονταν δηλαδή σοσιαλισμό χωρίς πάλη. Τέλος, όλοι σχεδόν οι σοσιαλιστές εκείνου του καιρού είναι γενικά φίλοι της εργατικής τάξης, έβλεπαν το προλεταριάτο μόνο σαν πληγή, έβλεπαν με φρίκη ότι με την ανάπτυξη της βιομηχανίας μεγαλώνει κι αυτή η πληγή. Για το λόγο αυτό, όλοι τους σκέπτονταν με ποιο τρόπο θα σταματήσουν την ανάπτυξη της βιομηχανίας και του προλεταριάτου, με ποιο τρόπο θα σταματήσουν τον «τροχό της ιστορίας». Σε αντίθεση με το γενικό φόβο μπροστά στην ανάπτυξη του προλεταριάτου, ο Μαρξ και ο Ένγκελς στήριζαν όλες τις ελπίδες τους στην αδιάκοπη αύξηση του προλεταριάτου. Όσο περισσότεροι οι προλετάριοι τόσο μεγαλύτερη η δύναμή τους σαν επαναστατική τάξη, τόσο πιο κοντινός και πραγματοποιήσιμος ο σοσιαλισμός. Με λίγα λόγια οι υπηρεσίες του Μαρξ και του Ένγκελς απέναντι στην εργατική τάξη μπορούν να διατυπωθούν έτσι: δίδαξαν στην εργατική τάξη της αυτογνωσία και την αυτοσυνείδηση και στη θέση των ονειροπολημάτων έβαλαν την επιστήμη.

Να γιατί ο κάθε εργάτης πρέπει να ξέρει το όνομα και τη ζωή του Ένγκελς, να γιατί στη συλλογή μας αυτή, που έχει για σκοπό της, όπως και όλες οι εκδόσεις μας, το ξύπνημα της ταξικής αυτοσυνείδησης των Ρώσων εργατών, πρέπει να δώσουμε μια σκιαγραφία της ζωής και της δράσης του Φρίντριχ Ένγκελς, του ενός απ' τους δυό μεγάλους δασκάλους του σύγχρονου προλεταριάτου.

Ο Ένγκελς γεννήθηκε το 1820 στην πόλη Μπάρμεν της επαρχίας Ρήνου του βασιλείου της

Πρωσσίας. Ο πατέρας του ήταν εργοστασιάρχης. Το 1838 για οικογενειακούς λόγους ο Ένγκελς αναγκάστηκε, πριν ακόμα τελειώσει το γυμνάσιο, να πάει υπάλληλος σ' έναν εμπορικό οίκο της Βρέμης. Η απασχόληση με το εμπόριο δεν εμπόδιζε τον Ένγκελς να συνεχίζει την επιστημονική και πολιτική του μόρφωση. Από μαθητής ακόμα του γυμνασίου μίσησε την απολυταρχία και την αυθαιρεσία των δημόσιων υπαλλήλων. Η μελέτη της φιλοσοφίας τον οδήγησε παραπέρα. Κείνο τον καιρό στη γερμανική φιλολογία κυριαρχούσε η διδασκαλία του Χέγκελ και ο Ένγκελς έγινε οπαδός του. Αν και ο ίδιος ο Χέγκελ ήταν θαυμαστής του απολυταρχικού πρωσσικού κράτους, που το υπηρετούσε σαν καθηγητής του πανεπιστημίου του Βερολίνου, η διδασκαλία του Χέγκελ ήταν επαναστατική. Η πίστη του Χέγκελ στο λογικό και στα δικαιώματα του ανθρώπου και η βασική θέση της Χεγκελιανής φιλοσοφίας ότι στον κόσμο συντελείται ένα αέναο προτσές αλλαγής και εξέλιξης, οδήγησαν τους μαθητές εκείνους του βερολινέζου φιλόσοφου, στη σκέψη ότι και η πάλη ενάντια στην πραγματικότητα, η πάλη ενάντια στην αδικία που επικρατεί και στο κακό που βασιλεύει, έχει τις ρίζες της στον παγκόσμιο νόμο της αιώνιας εξέλιξης. Αν τα πάντα εξελίσσονται, αν τούτους τους θεσμούς τους διαδέχονται άλλοι, γιατί θα συνεχίζει να υπάρχει αιώνια η απολυταρχία του πρώσου βασιλιά ή του ρώσου τσάρου, ο πλουτισμός μια μηδαμινής μειοψηφίας σε βάρος της τεράστιας πλειοψηφίας, η κυριαρχία της αστικής τάξης πάνω στο λαό; Η φιλοσοφία του Χέγκελ μιλούσε για εξέλιξη του πνεύματος και των ιδεών, ήταν ιδεαλιστική. Από την εξέλιξη του πνεύματος έβγαζε και την εξέλιξη της φύσης, του ανθρώπου και των ανθρώπινων, δηλαδή των κοινωνικών σχέσεων. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς κράτησαν τη σκέψη του Χέγκελ για το αιώνιο προτσές της εξέλιξης, και απέρριψαν την προκατειλημμένη ιδεαλιστική αντίληψη. Στράφηκαν προς τη ζωή και είδαν ότι δεν είναι η εξέλιξη του πνεύματος εκείνο που εξηγεί την εξέλιξη της φύσης, αλλά αντίθετα, το πνεύμα πρέπει να εξηγηθεί με τη φύση, με την ύλη ... Σε αντίθεση προς τον Χέγκελ και τους άλλους χεγκελιανούς, ο Μαρξ και ο Ένγκελς ήταν υλιστές. Αντικρίζοντας υλιστικά τον κόσμο και την ανθρωπότητα, είδαν ότι, όπως όλα τα φαινόμενα της φύσης έχουν στη βάση τους υλικές αιτίες, έτσι και η εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας καθορίζεται από την ανάπτυξη των υλικών, των παραγωγικών δυνάμεων. Από την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων εξαρτώνται οι σχέσεις που δημιουργούν μεταξύ τους οι άνθρωποι όταν παράγουν τα είδη, που είναι απαραίτητα για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Και στις σχέσεις αυτές βρίσκεται η εξήγηση όλων των φαινομένων της κοινωνικής ζωής, των ανθρώπινων επιδιώξεων, των ιδεών και των νόμων. Η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων δημιουργεί τις κοινωνικές σχέσεις που στηρίζονται στην ατομική ιδιοκτησία, τώρα όμως βλέπουμε πως η ίδια αυτή ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων αφαιρεί την ιδιοκτησία από την πλειοψηφία και την συγκεντρώνει στα χέρια μια μηδαμινής μειοψηφίας. Καταργεί την ιδιοκτησία, τη βάση του σύγχρονου κοινωνικού καθεστώτος μόνη της τείνει προς τον ίδιο σκοπό, που έχουνβάλει στον εαυτό τους οι σοσιαλιστές.

Οι σοσιαλιστές πρέπει μόνο να καταλάβουν ποια κοινωνική δύναμη, λόγω της θέσης της στη σύγχρονη κοινωνία, ενδιαφέρεται για την πραγματοποίηση του σοσιαλισμού, και να προσδώσουν στη δύναμη αυτή συνείδηση των συμφερόντων της και του κοινωνικού της καθήκοντος. Η δύναμη αυτή είναι το προλεταριάτο. Ο Ένγκελς γνώρισε το προλεταριάτο στην Αγγλία, στο κέντρο της αγγλικής βιομηχανίας, στο Μάντσεστερ, όπου εγκαταστάθηκε το 1842, κι έπιασε δουλειά σ' έναν εμπορικό οίκο, ένας από τους συνεταίρους του οποίου ήταν ο πατέρας του. Εδώ ο Ένγκελς δεν καθότανε απλώς στο γραφείο του εργοστασίου, πήγαινε στις βρώμικες συνοικίες όπου ζούσαν οι εργάτες και έβλεπε με τα μάτια του τη φτώχεια και τη δυστυχία τους. Δεν αρκέστηκε όμως στις προσωπικές του παρατηρήσεις, διάβασε όλα όσα είχαν γραφτεί πριν απ' αυτόν για την κατάσταση της αγγλικής εργατικής τάξης, μελέτησε προσεχτικά όλα τα επίσημα ντοκουμέντα που του ήταν προσιτά. Καρπός των μελετών και των παρατηρήσεων αυτών ήταν το βιβλίο «Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία». Και πριν από τον Ένγκελς πάρα πολλοί είχαν περιγράψει τα βάσανα του προλεταριάτου και τονίσει, ότι είναι ανάγκη να του δοθεί βοήθεια. Πρώτος ο Ένγκελς είπε ότι το προλεταριάτο δεν είναι μόνο τάξη που υποφέρει. Ότι ίσα-ίσα η επαίσχυντη οικονομική κατάσταση του προλεταριάτου το σπρώχνει ακατάσχετα προς τα μπρος και το αναγκάζει να παλεύει για την τελική του απελευθέρωση. Και το αγωνιζόμενο προλεταριάτο θα βοηθήσει μόνο του τον εαυτό του. Το πολιτικό κίνημα της εργατικής τάξης θα οδηγήσει αναπόφευκτα τους εργάτες να καταλάβουν, ότι γι' αυτούς δεν υπάρχει άλλη διέξοδος από το σοσιαλισμό. Από το άλλο

μέρος, ο σοσιαλισμός τότε μόνο θα καταστεί δύναμη, όταν γίνει σκοπός της πολιτικής πάλης της εργατικής τάξης. Αυτές είναι οι βασικές ιδέες του βιβλίου του Ένγκελς για την κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία, ιδέες που τις έχει αφομοιώσει σήμερα όλο το αγωνιζόμενο και σκεπτόμενο προλεταριάτο, που τότε όμως ήταν εντελώς καινούργιες. Οι ιδέες αυτές έχουν διατυπωθεί από τις πιο αξιόπιστες και συγκλονιστικές εικόνες της δυστυχίας του αγγλικού προλεταριάτου. Το βιβλίο αυτό ήταν ένα φοβερό κατηγορητήριο ενάντια στον καπιταλισμό και στην αστική τάξη. Προξένησε τεράστια εντύπωση. Παντού άρχισαν να παραπέμπουν στο βιβλίο του Ένγκελς, γιατί έδινε την καλύτερη εικόνα της κατάστασης του σύγχρονου προλεταριάτου. Και πραγματικά, ούτε πριν από το 1845, ούτε και αργότερα δεν παρουσιάστηκε κανένα έργο που να δίνει μια τόσο ζωντανή και πιστή περιγραφή των βασάνων της εργατικής τάξης.

Ο Ένγκελς έγινε σοσιαλιστής μόνος στην Αγγλία. Στο Μάντσεστερ συνδέθηκε με τους παράγοντες του αγγλικού εργατικού κινήματος εκείνου του καιρού και άρχισε να γράφει σε διάφορες αγγλικές σοσιαλιστικές εκδόσεις. Το 1844, επιστρέφοντας στη Γερμανία σταμάτησε στο Παρίσι, όπου γνωρίστηκε με τον Μαρξ με τον οποίο είχε ήδη από προηγούμενα αλληλογραφία. Στο Παρίσι ο Μαρξ, κάτω από την επίδραση των γάλλων σοσιαλιστών και της γαλλικής ζωής, είχε γίνει κι αυτός σοσιαλιστής. Εδώ οι δύο φίλοι έγραψαν μαζί το βιβλίο: «Η αγία οικογένεια, η κριτική της κριτικής κριτικής». Στο βιβλίο αυτό που βγήκε ένα χρόνο πριν από το έργο «Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία» και γράφτηκε στο μεγαλύτερο μέρος του από τον Μαρξ, μπήκαν οι βάσεις του επαναστατικού-υλιστικού σοσιαλισμού που τις κύριες ιδέες του τις εκθέσαμε πιο πάνω. Ο τίτλος «Αγία οικογένεια» είναι αστεία προσωνυμία που χρησιμοποιείται για τους φιλόσοφους αδελφούς Μπάουερ και τους οπαδούς τους. Οι κύριοι αυτοί κήρυχναν μια κριτική που στέκεται πάνω από κάθε πραγματικότητα, πάνω από κόμματα και πολιτική, που αρνιέται κάθε πραχτική δράση και απλώς ατενίζει «κριτικά» το γύρω κόσμο και τα γεγονότα που διαδραματίζονται σ' αυτόν. Οι κύριοι Μπάουερ έκριναν αφ' υψηλού το προλεταριάτο, που το θεωρούσαν άκριτη μάζα. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς αντιτάχθηκαν αποφασιστικά σ' αυτή την ανόητη κι επιζήμια κατεύθυνση. Στο όνομα της πραγματικής ανθρώπινης προσωπικότητας του εργάτη, που τον ποδοπατούν οι κυρίαρχες τάξεις και το κράτος, ο Μαρξ και ο Ένγκελς απαιτούν όχι ενατένιση, αλλά πάλη για μια καλύτερη οργάνωση της κοινωνίας. Και σαν δύναμη ικανή να διεξάγει μια τέτοια πάλη και έχει συμφέρον απ' αυτή την πάλη, βλέπουν, φυσικά, το προλεταριάτο. Πριν ακόμα από την «Αγία οικογένεια» ο Ένγκελς είχε δημοσιεύσει στο «γερμανο-γαλλικό περιοδικό» του Μαρξ και του Ρούγκε τις «Κριτικές μελέτες πάνω στην πολιτική οικονομία». Στο έργο αυτό εξέτασε από τη σκοπιά του σοσιαλισμού τα βασικά φαινόμενα του σύγχρονου οικονομικού καθεστώτος, σαν αναγκαία επακόλουθα της κυριαρχίας της ατομικής ιδιοκτησίας. Η επαφή του με τον Ένγκελς συντέλεσε αναμφισβήτητα στο ν' αποφασίσει ο Μαρξ ν' ασχοληθεί με την πολιτική οικονομία, με την επιστήμη στην οποία τα έργα του προκάλεσαν ολόκληρη επανάσταση.

Από το 1845 ως το 1847 ο Ένγκελς ζούσε στις Βρυξέλλες και στο Παρίσι, συνδυάζοντας τις επιστημονικές του ασχολίες με την πραχτική δράση μέσα στους γερμανούς εργάτες των Βρυξελλών και του Παρισιού. Εδώ ο Ένγκελς και ο Μαρξ συνδέθηκαν με τη μυστική γερμανική «Ένωση των κομμουνιστών», που τους ανέθεσε να διατυπώσουν τις βασικές αρχές του σοσιαλισμού είχαν επεξεργαστεί. Έτσι είδε το φως το «Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος» το περίφημο έργο του Μαρξ και του Ένγκελς, που δημοσιεύτηκε το 1948. το μικρό αυτό βιβλιαράκι αξίζει ολόκληρους τόμους: με το πνεύμα του ζει και κινείται ως τα σήμερα όλο το οργανωμένο και αγωνιζόμενο προλεταριάτο του πολιτισμένου κόσμου.

Η επανάσταση του 1848, που ξέσπασε πρώτα στη Γαλλία και σε συνέχεια επεκτάθηκε και σ' άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, έφερε τον Μαρξ και το Ένγκελς στην πατρίδα τους. Εδώ, στην Πρωσσία του Ρήνου, πμπήκαν επικεφαλής της δημοκρατικής «Νέας εφημερίδας του Ρήνου», που έβγαине στην Κολωνία. Οι δύο φίλοι ήταν η ψυχή όλων των επαναστατικών-δημοκρατικών τάσεων στην Πρωσσία του Ρήνου. Υπεράσπιζαν όσο ήταν δυνατό τα συμφέροντα του λαού και της ελευθερίας ενάντια στις αντιδραστικές δυνάμεις. Οι τελευταίες αυτές, όπως είναι γνωστό, υπερίσχυαν. Η «Νέα Εφημερίδα του Ρήνου» κλείστηκε. Ο Μαρξ, που στο διάστημα του εκπατρισμού του είχε χάσει την πρωσική υπηκοότητα, απελάθηκε, ο Ένγκελς όμως πήρε μέρος στην ένοπλη λαϊκή εξέγερση, πολέμησε σε τρεις μάχες για τη λευτεριά και μετά την ήττα των

επαναστατών έφυγε στο Λονδίνο μέσω Ελβετίας.

Στο Λονδίνο εγκαταστάθηκε και ο Μαρξ. Ο Ένγκελς γρήγορα ξανάγινε υπάλληλος, αργότερα και μέτοχος στον ίδιο εμπορικό οίκο του Μάντσεστερ, όπου δούλευε και στα 1842-1844. Ως το 1870 ο Ένγκελς ζούσε στο Μάντσεστερ και ο Μαρξ στο Λονδίνο, πράγμα που δεν τους εμπόδιζε να έχουν την πιο συχνή πνευματική επικοινωνία: αλληλογραφούσαν σχεδόν κάθε μέρα. Στην αλληλογραφία αυτή οι δύο φίλοι αντάλλασσαν τις γνώμες και τις γνώσεις τους κι εξακολουθούσαν να επεξεργάζονται από κοινού τον επιστημονικό σοσιαλισμό. Το 1870 ο Ένγκελς μετοίκησε στο Λονδίνο, και ως το 1883 που πέθανε ο Μαρξ, συνεχιζόταν η κοινή πνευματική τους ζωή, γεμάτη εντατική δουλειά. Καρπός της ήταν –από την πλευρά του Μαρξ- «Το Κεφάλαιο», το μεγαλύτερο πολιτικό-οικονομικό έργο του αιώνα μας, κι από την πλευρά του Ένγκελς μία σειρά μεγάλα και μικρά έργα. Ο Μαρξ ασχολούνταν με την ανάλυση των σύνθετων φαινομένων της κεφαλαιοκρατικής οικονομίας. Ο Ένγκελς, σε έργα γραμμένα πολύ κατανοητά, που συχνά έχουν το χαρακτήρα πολεμικής, φώτιζε τα πιο γενικά επιστημονικά προβλήματα και διάφορα φαινόμενα του παρελθόντος και του παρόντος, στο πνεύμα της υλιστικής αντίληψης της ιστορίας και της οικονομικής θεωρίας του Μαρξ. Από τις εργασίες αυτές του Ένγκελς αναφέρουμε: το έργο πολεμικής ενάντια στον Ντύρινγκ (εδώ εξετάζονται μέγιστα προβλήματα του τομέα της φιλοσοφίας, των φυσικών και των κοινωνικών επιστημών), την «Καταγωγή της οικογένειας, της ιδιοκτησίας και του κράτους», τον «Λουδοβίκο Φόουερμπαχ», το άρθρο για την εξωτερική πολιτική της ρωσικής κυβέρνησης, τα περίφημα άρθρα για το ζήτημα της κατοικίας και, τέλος τα δυό μικρά μα εξαιρετικά πολύτιμα άρθρα για την οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας.

Ο Μαρξ πέθανε πριν προλάβει να επεξεργαστεί στην οριστική του μορφή το τεράστιο έργο του για το κεφάλαιο. Ωστόσο στο πρόχειρο ήταν ήδη έτοιμο, και ο Ένγκελς, ύστερα από το θάνατο του φίλου του, καταπιάστηκε με τη δύσκολη δουλειά της επεξεργασίας και της έκδοσης του II και του III τόμου του «Κεφαλαίου». Το 1885 έβγαλε τον II τόμο και το 1894 τον III (τον IV τόμο δεν πρόλαβε να τον επεξεργαστεί). Οι δύο αυτοί τόμοι χρειάστηκαν πάρα πολλή δουλειά. Α αυστριακός σοσιαλδημοκράτης Άντλερ έκανε μια σωστή παρατήρηση: ο Ένγκελς με την έκδοση του II και III τόμου του «Κεφαλαίου» έστησε στο μεγαλοφυή φίλο του ένα μεγαλειώδες μνημείο, στο οποίο άθελά του χάραξε με ανεξίτηλα γράμματα και το δικό του όνομα. Πραγματικά, οι δύο αυτοί τόμοι του «Κεφαλαίου» είναι έργο και των δύο: του Μαρξ και του Ένγκελς. Οι παλιοί θρύλοι μιλούν για διάφορα συγκινητικά παραδείγματα φιλίας. Το προλεταριάτο της Ευρώπης μπορεί να πει, ότι η επιστήμη του δημιουργήθηκε από δυό επιστήμονες και αγωνιστές, που οι σχέσεις τους ξεπερνούν τους πιο συγκινητικούς θρύλους των αρχαίων για την ανθρώπινη φιλία. Ο Ένγκελς έβαζε πάντοτε –και σε γενικές γραμμές πολύ δίκαια- τον εαυτό του ύστερα από τον Μαρξ. «Κοντά στον Μαρξ» έγραφε σ' έναν παλιό του φίλο, «εγώ έπαιζα το δεύτερο βιολί». Η αγάπη του για τον Μαρξ όσο ζούσε και η ευλαβική του προσήλωση στη μνήμη του Μαρξ όταν πέθανε, ήταν απεριόριστες. Αυτός ο σκληρός αγωνιστής και ο αυστηρός στοχαστής είχε ψυχή που ήξερε ν' αγαπάει βαθιά.

Ύστερα από το κίνημα του 1848-1849 ο Μαρξ και ο Ένγκελς, όντας στην ξενιτιά, δεν ασχολούνταν μόνο με την επιστήμη. Ο Μαρξ ίδρυσε το 1864 τη «Διεθνή ένωση των εργατών» και επί ολόκληρη δεκαετία καθοδηγούσε αυτή την Ένωση. Στις υποθέσεις της Ένωσης συμμετείχε δραστήρια και ο Ένγκελς. Η δράση της «Διεθνούς ένωσης» που συνένωνε, σύμφωνα με τη σκέψη του Μαρξ, τους προλετάριους όλων των χωρών είχε τεράστια σημασία για την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος. Μα κι όταν η «Διεθνής ένωση» σταμάτησε τη δράση της στα 1870-1880, ο ενοποιητικός ρόλος του Μαρξ και του Ένγκελς δε σταμάτησε. Απεναντίας, μπορούμε να πούμε, πως η σημασία τους σαν πνευματικών ηγετών του εργατικού κινήματος, μεγάλωνε συνεχώς, γιατί αναπτυσσόταν αδιάκοπα και το ίδιο το κίνημα. Ύστερα από το θάνατο του Μαρξ, ο Ένγκελς εξακολουθούσε να είναι μόνος του, ο σύμβουλος και ο ηγέτης των σοσιαλιστών της Ευρώπης. Σ' αυτόν απευθύνονταν για να ζητήσουν συμβουλές και οδηγίες και οι γερμανοί σοσιαλιστές, που η δύναμή τους, παρόλες τις κυβερνητικές διώξεις, μεγάλωνε γρήγορα και αδιάκοπα, και οι εκπρόσωποι των καθυστερημένων χωρών, λχ. οι ισπανοί, οι ρουμάνοι, οι ρώσοι, που ήταν υποχρεωμένοι να μελετούν και να ζυγίζουν τα πρώτα τους βήματα. Όλοι τους αντλούσαν από το πλούσιο θησαυροφυλάκιο των γνώσεων και της πείρας του γέρο-Ένγκελς.

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς που και οι δύο τους ήξεραν τα ρώσικα και διάβαζαν ρωσικά βιβλία, έδειχναν ζωηρό ενδιαφέρον για τη Ρωσία, παρακολουθούσαν με συμπάθεια το ρωσικό επαναστατικό κίνημα και κρατούσαν επαφή με τους ρώσους επαναστάτες. Και οι δυο τους έγιναν σοσιαλιστές από δημοκράτες και το δημοκρατικό αίσθημα του μίσους ενάντια στην πολιτική αυθαιρεσία ήταν εξαιρετικά δυνατό μέσα τους. Το άμεσο αυτό πολιτικό αίσθημα μαζί με τη βαθιά θεωρητική κατανόηση της σύνδεσης που υπάρχει ανάμεσα στην πολιτική αυθαιρεσία και στην οικονομική καταπίεση, καθώς και η πλούσια πείρα της ζωής, έκαναν τον Μαρξ και τον Ένγκελς εξαιρετικά ευαίσθητους από πολιτική ακριβώς άποψη. Για το λόγο αυτό η ηρωική πάλη μιας ολιγάριθμης μερίδας ρώσων επαναστατών ενάντια στην πανίσχυρη τσαρική κυβέρνηση έβρισκε στην ψυχή αυτών των δοκιμασμένων επαναστατών την πιο θερμή απήχηση. Αντίθετα, η τάση ορισμένων να παραιτηθούν για κάποια δήθεν οικονομικά ωφελήματα, από το πιο άμεσο και ποιο σπουδαίο καθήκον των ρώσων σοσιαλιστών, από την κατάκτηση της πολιτικής ελευθερίας, τους φαινόταν, φυσικά, ύποπτη και ακόμα τη θεωρούσαν άμεση προδοσία της μεγάλης υπόθεσης της κοινωνικής επανάστασης. «Η απελευθέρωση του προλεταριάτου πρέπει να είναι υπόθεση του ίδιου του προλεταριάτου», δίδασκαν συνεχώς ο Μαρξ και ο Ένγκελς. Και το προλεταριάτο για να παλέψει για την οικονομική του απελευθέρωση πρέπει να κατακτήσει ορισμένα πολιτικά δικαιώματα. Εκτός από αυτό και ο Μαρξ και ο Ένγκελς έβλεπαν καθαρά πως η πολιτική επανάσταση στη Ρωσία θα έχει τεράστια σημασία και για το εργατικό κίνημα της Δυτικής Ευρώπης. Η απολυταρχική Ρωσία ήταν πάντοτε το στήριγμα όλης της ευρωπαϊκής αντίδρασης. Βέβαια, η εξαιρετικά ευνοϊκή διεθνής θέση που δημιουργήσε για τη Ρωσία ο πόλεμος του 1870, ανάβοντας για πολύν καιρό την έχθρα ανάμεσα στη Γερμανία και στη Γαλλία μεγάλωσε απλώς τη σημασία της απολυταρχικής Ρωσίας, σαν αντιδραστικής δύναμης. Μόνο μια ελεύθερη Ρωσία, που δε θα έχει ανάγκη να καταπιέζει του πολωνούς, τους φιλανδούς, τους γερμανούς, τους αρμένιους και τους άλλους μικρούς λαούς, ούτε να εξωθεί διαρκώς τη Γαλλία ενάντια στη Γερμανία και τη Γερμανία ενάντια στη Γαλλία, θα επιτρέχει στη σημερινή Ευρώπη να ανασάνει ελεύθερα από τα βάρη του πολέμου, θα εξασθενίσει όλα τα αντιδραστικά στοιχεία στην Ευρώπη και θα αυξήσει τη δύναμη της ευρωπαϊκής εργατικής τάξης. Να γιατί ο Ένγκελς επιθυμούσε θερμά την εγκαθίδρυση της πολιτικής ελευθερίας στη Ρωσία και προς όφελος του εργατικού κινήματος στη Δύση. Οι ρώσοι επαναστάτες έχασαν στο πρόσωπό του τον καλύτερό τους φίλο.

Αιώνια η μνήμη του Φρίντριχ Ένγκελς, του μεγάλου αγωνιστή και δάσκαλου του προλεταριάτου:

ⁱ Αντιγραφή από το δελτίο Α/συνέχεια Νο1 Γενάρης-Μάρτης 1996. Δημοσιεύτηκε λίγους μήνες μετά το θάνατο του Ένγκελς το 1895

Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Ο καπιταλισμός δημιούργησε μια ειδική μορφή μετανάστευσης των λαών. Οι γοργά αναπτυσσόμενες βιομηχανικές χώρες, χρησιμοποιώντας μηχανικό εξοπλισμό σε μεγάλη κλίμακα και εκτοπίζοντας τις καθυστερημένες χώρες από την παγκόσμια αγορά, αυξάνουν τους εγχώριους μισθούς πάνω από το μέσο όρο και έτσι προσελκύουν εργάτες από τις καθυστερημένες χώρες.

Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες περιπλανώνται, έτσι, εκατοντάδες και χιλιάδες βέρσνια. Ο αναπτυγμένος καπιταλισμός τούς τραβά βίαια στην τροχιά του, τους αποσπά από τις απόμακρες περιοχές στις οποίες ζουν, τους καθιστά κοινωνούς μιας κοσμοϊστορικής κίνησης και τους φέρνει πρόσωπο με πρόσωπο με την ισχυρή, ενωμένη και διεθνή τάξη των εργοστασιαρχών.

Δεν μπορεί να υπάρξει καμία αμφιβολία ότι μόνο η έσχατη ένδεια αναγκάζει τους ανθρώπους να εγκαταλείπουν τη γενέτειρα γη τους και ότι οι καπιταλιστές εκμεταλλεύονται με τον πιο επαίσχυντο τρόπο τούς μετανάστες εργάτες. Αλλά μόνο αντιδραστικοί μπορούν να κλείνουν τα μάτια τους στην προοδευτική σημασία της σύγχρονης αυτής μετανάστευσης των λαών. Η απελευθέρωση από το ζυγό του κεφαλαίου είναι αδύνατη χωρίς την παραπέρα ανάπτυξη του καπιταλισμού και χωρίς την ταξική πάλη που βασίζεται σ' αυτόν. Και σ' αυτήν ακριβώς την πάλη τραβάει ο καπιταλισμός τις εργατικές μάζες όλου του κόσμου, ανατρέποντας τις απαρχαιωμένες και ξεπερασμένες συνήθειες της τοπικής ζωής, τους εθνικούς φραγμούς και τις προκαταλήψεις, συνενώνοντας τους εργάτες όλων των χωρών σε τεράστιες φάμπρικες και μεταλλεία στην Αμερική, τη Γερμανία κ.α.

Η Αμερική βρίσκεται πρώτη στη λίστα των χωρών που εισάγουν εργάτες. Τα στοιχεία για τη μετανάστευση στην Αμερική είναι τα παρακάτω:

Δεκαετία 1821-30	99.000
” ” 1831-40	496.000
” ” 1841-50	1.597.000
” ” 1851-60	2.453.000
” ” 1861-70	2.064.000
” ” 1871-80	2.262.000
” ” 1881-90	4.722.000
” ” 1891-1900	3.703.000
Εννιαετία 1901-09	7.210.000

Η αύξηση της μετανάστευσης είναι τεράστια και ολοένα μεγαλώνει. Σε πέντε χρόνια, από το 1905 έως το 1909, ο μέσος αριθμός μεταναστών που εισήλθαν στην Αμερική (γίνεται λόγος μόνο για τις Ηνωμένες Πολιτείες) ήταν πάνω από ένα εκατομμύριο άτομα το χρόνο.

Παρουσιάζει ενδιαφέρον, στην περίπτωση αυτή, η αλλαγή του τόπου προέλευσης των μεταναστών που μετοίκησαν στην Αμερική. Έως το 1880 κυριαρχούσε η λεγόμενη παλιά μετανάστευση, δηλαδή η μετανάστευση από τις παλιές πολιτισμένες χώρες, όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία και εν μέρει η Σουηδία. Ακόμη και έως το 1890 η Μεγάλη Βρετανία και η Γερμανία έδιναν περισσότερο από το ήμισυ του συνόλου των μεταναστών.

Από το 1880 και μετά υπήρξε μια απίστευτα γοργή αύξηση αυτού του καλείται νέα μετανάστευση, από την Ανατολική και Νότια Ευρώπη, την Αυστρία, την Ιταλία και τη Ρωσία. Ο αριθμός των ατόμων που μετανάστευσαν από αυτές τις τρεις χώρες στις Ηνωμένες Πολιτείες έχει ως εξής:

Δεκαετία 1871-80	201.000
” ” 1881-90	927.000
” ” 1891-1900	1.847.000
Εννιαετία ” 1901-09	5.127.000

Έτσι, οι πιο καθυστερημένες χώρες του παλιού κόσμου, εκείνες που περισσότερο από οποιοδήποτε άλλες διατηρούν υπολείμματα του φεουδαλισμού σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, υποβάλλονται σε μια, ας πούμε, υποχρεωτική εκπαίδευση στον πολιτισμό. Ο αμερικανικός καπιταλισμός αποσπά εκατομμύρια εργάτες της καθυστερημένης Ανατολικής Ευρώπης (και της Ρωσίας μαζί, η οποία το 1891 έδωσε 594.000 μετανάστες και 1.410.000 στα 1900-1909) από τη

μισομεσαιωνική τους κατάσταση και τους μπάζει στις γραμμές της ανεπτυγμένης διεθνούς στρατιάς του προλεταριάτου.

Ο Γκούρβιτς, συγγραφέας του εξαιρετικά διαφωτιστικού βιβλίου «Μετανάστευση και εργασία», που κυκλοφόρησε την περασμένη χρονιά στην αγγλική γλώσσα, κάνει ορισμένες πολύ διαφωτιστικές παρατηρήσεις. Ο αριθμός των ατόμων που μετανάστευσαν στην Αμερική αυξήθηκε ιδιαίτερα μετά την επανάσταση του 1905 (το 1905, 1.000.000, το 1906, 1.200.000, το 1907, 1.400.000, το 1908 και το 1909, 1.900.000, αντίστοιχα). Οι εργάτες που είχαν συμμετάσχει σε διάφορες απεργίες στη Ρωσία έμπασαν και στην Αμερική το πιο τολμηρό και πιο επιθετικό πνεύμα της γενικής απεργίας.

Η Ρωσία μένει όλο και πιο πίσω, χάνοντας ένα μέρος από τους καλύτερους της εργάτες σε ξένες χώρες· η Αμερική προχωράει όλο και πιο γοργά, παίρνοντας τα πιο δυναμικά και τα πιο ικανά για εργασία τμήματα του εργατικού πληθυσμού από ολόκληρο τον κόσμο*.

Η Γερμανία, που συμβαδίζει λίγο-πολύ με τις Ηνωμένες Πολιτείες, μετατρέπεται από χώρα που έστελνε εργάτες σε χώρα που προσελκύει εργάτες από ξένες χώρες. Ο αριθμός των μεταναστών από τη Γερμανία στην Αμερική, ήταν 1.453.000 τη δεκαετία του 1881-1890, αλλά έπεσε στις 310.000 την εννιάετία 1901-1909. Ενώ ο αριθμός των ξένων εργατών στη Γερμανία ήταν, στα 1910-1911, 695.000, και στα 1911-1912, 729.000. Διαιρώντας αυτούς τους μετανάστες ανάλογα με το επάγγελμα και τη χώρα προέλευσης έχουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

	Ξένοι εργάτες που απασχολούνται στη Γερμανία το 1911-12 (σε χιλιάδες)		
	Γεωργία	Βιομηχανία	Σύνολο
Από τη Ρωσία	274	34	308
” Αυστρία	101	162	263
” άλλες χώρες	22	135	157
Σύνολο	397	331	728

Όσο πιο καθυστερημένη είναι μια χώρα, τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των «ανειδίκευτων» εργατών γης που προσφέρει. Τα προηγμένα έθνη κρατούν, ας πούμε, τις πιο καλοπληρωμένες δουλειές για τον εαυτό τους, και αφήνουν στις μισοβάρβαρες χώρες τις πιο κακοπληρωμένες. Η Ευρώπη γενικά («άλλες χώρες») δίνει στη Γερμανία 157.000 εργάτες, από τους οποίους πάνω από τα οκτώ δέκατα (135.000 από τις 157.000) είναι βιομηχανικοί εργάτες. Η καθυστερημένη Αυστρία δίνει μόνο τα έξι δέκατα (162.000 από τις 263.000) των βιομηχανικών εργατών. Η πιο καθυστερημένη χώρα απ’ όλες, η Ρωσία, δίνει μονάχα το ένα δέκατο των βιομηχανικών εργατών (34.000 από 308.000).

Έτσι, η Ρωσία χτυπιέται παντού και πάντα εξαιτίας της καθυστέρησής της. Όμως, οι εργάτες της Ρωσίας οι οποίοι, σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, όλο και ξεφεύγουν απ’ αυτή την καθυστέρηση και τη βαρβαρότητα, περισσότερο απ’ όλους αντιπαλεύουν αυτά τα «γοητευτικά» χαρακτηριστικά της γενέτειρας γης τους και περισσότερο απ’ όλους συσπειρώνονται με τους εργάτες όλων των χωρών σε μία και μοναδική διεθνή απελευθερωτική δύναμη.

Η αστική τάξη εξωθεί τους εργάτες του ενός έθνους ενάντια στους εργάτες του άλλου έθνους, πασχίζοντας να τους κρατά διχασμένους. Οι ταξικά συνειδητοί εργάτες, κατανοώντας ότι είναι αναπόφευκτο και προοδευτικό το σπάσιμο όλων των εθνικών φραγμών που βάζει ο καπιταλισμός, προσπαθούν να βοηθήσουν τη διαφώτιση και την οργάνωση των συντρόφων τους εργατών που προέρχονται από τις καθυστερημένες χώρες.

«Ζα Πράντον», αρ. φυλ. 22, 29 Οκτωβρίου 1913
Υπογραφή: Β.Ι.

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα με το κείμενο της εφημερίδας «Ζα Πράβντον»

Μετάφραση από το αγγλικό κείμενο:

V. I. Lenin, *Capitalism and Worker's Immigration*, Progress Publishers, Μόσχα 1977, μτφ. The Late George Hanna

Πηγή: *Marxist Internet Archive*